ION MURGEANU

VIA

roman

EDITURA ALBATROS
BUCUREŞTI •1984

Coperta de CONSTANTIN BACIU

PARTEA ÎNTÂI

PETRECEREA

UNU

înainte de a ne întâlni în oraşul Cana ne cunoscusem la Şesuri. Profesorul avea să aprecieze în felul său timpul scurs între cele două „vederi”. Întâmplări mici ne despărţiseră o vreme. La început însă, când trăiam foarte aproape de domnul Valentin Strupinceanu, în oraşul Şesuri, nu încetam să-l observ, minunându-mă de

puternica sa personalitate. De aceea mi-a şi fost greu să-mi închipui de ce tocmai el, un strălucit om şi ilustru profesor, fusese nevoit să-şi înlocuiască mulţi ani meseria de bază cu aceea de şofer; încet am ajuns să înţeleg genul de eroism care determină o atare situaţie, când, tânăr fiind, nu te poţi sustrage de a iscăli unele articole în anumite publicaţii, indiferent dacă personal crezi în ce spui ori să ţii la radio cuvântări înflăcărate, furat de torentul propriei tale voci, atât de îndrăgite de ascultători. Şi cred ca nimeni dintre cei care l-au cunoscut nu poate afirma că ilustrul profesor n-a fost încă din tinereţe unul dintre cei mai activi oameni ai generaţiei sale, aşa cum redevenise de altfel pe vremea când l-am cunoscut şi eu. Nu ştiu când renunţase şi graţie cărei întâmplări la munca de şofer; trebuia să aflu că de la acea dată se scursese destul timp până să ajungă în nenorocitul târg, cu valoare rurală pe-atunci, din ţinutul nostru. Gurile rele afirmau că toate i s-au întâmplat

din cauza unor femei; după câte îl observam eu, nu mi se părea totuşi acesta motivul pentru care demnul Valentin (spre simplificare, mai încolo îi voi spune aşa) prindea greu rădăcini într-un loc. Personal, nu-l vedeam la acest capitol un excesiv. Mai curând o inadaptabilitate, cum li se întâmplă de obicei artiştilor, era sursa neajunsurilor acestui om. Avea în acelaşi timp ceva eroic, deşi blând şi loial în manifestările cu cei mici, şi afirm asta pentru că multe persoane văd în eroism o pornire exterioară, o exercitare a forţei fizice chiar, ceea ce mi se pare total greşit. Bun ocrotitor al femeii şi orator neîntrecut pe teme erotice, domnul Valentin se dezlăn-

ţuise o singură dată în viaţa lui asupra unei iubite şi, asemenea leului din Nemeea, îi sfâşiase veşmintele şi îi vătămase trupul, încât colectivul din care făceau parte pupila şi profesorul (am înţeles că acesta era nivelul social al vajnicei iubiri), zic dar, acel colectiv a fost nevoit să intervină îndepărtând leul tulburat de apropierea graţiei vătămate, trimiţându-l pe profesor pentru un timp (aşa î s-a spus la început) în târguşorul despre care vorbim. Unii au spus că. Aceasta echivalase cu o pedeapsă disciplinară. Şi s-au mai spus poate şi alte lucruri răutăcioase. Un om cu o inimă atât de bogată ca a domnului Valentin n-avea. Să se lase biruit pe temeiul acestor bârfe, care nu ştim măcar precis de la cine porneau. Dimpotrivă. Eroul nostru activă şi de data aceasta cu remarcabile rezultate, ridicând din pământ un pluton de tinere talente, în fruntea căruia se înfăţişă la centrul regional, în oraşul Şesuri, unde spuneam că! —am şi cunoscut. Ţinuse o cuvântare atunci, în care strecurase destul de abil şi numele meu, iar cuvântarea lui ne-a mişcat mult pe poeţi, deoarece la acea adunare mai participau şi alte genuri de artişti. Imediat autorităţile de la Şesuri au căutat să-l atragă pe ilustrul profesor în viaţa oraşului, oferindu-i mai multe posturi. Din acestea, domnul Valentin îl alesese pe cel mai promiţător, primind să fie încadrat ca îndrumător

principal la întreprinderea cinematografica. Învăţământul, un timp, se putea lipsi de una dintre valorile lui consacrate. Se găsise, în tine, locul nimerit pentru animatorul care şi benevol fusesa mereu domnul Valentin. Câte iniţiative nu putea aduce în noul domeniu

strălucitul dascăl de literatură, cunoscut fiind că literatura şi filmul s-au întrajutorat încă de la apariţia celei de-a şaptea arte! Domnul Valentin ne strângea, de aceea, cu grijă în jurul lui (ca tânăr talent ce mă dovedisem, îmi petreceam destul timp, mai ales când se ivea prilejul unei şedinţe sau şezători literare, la centrul regional), explicându-ne nopţi întregi filmele, neiertător însă tocmai cu instituţia sa, atingând prin extindere literatura, împrăştiind lumea din biblioteci ca s-o adune în efemere săli de spectacol. Astfel ne vorbea numai celor aleşi, câţiva la număr, discipolii săi. Apoi nu cred să risc prea tare nu-mindu-l pe domnul Valentin un generos, amintindu-mi-l cu o întreagă ceată după el ori de câte ori se schimba filmul la cinematograful Central din oraşul Şesuri, intrând acolo, ca îndrumător ce era, cu întreaga lui ceată pe gratis, din raţiuni superioare, ca minunatele lui prelecţiuni să fie concret exemplificate, explicate pe viu în faţa pânzei, unde imaginile sacrei literaturi erau decimate, redate haotic, sluţite etc. Etc.

I s-au adus în acea perioadă prea multe învinuiri, şi n-am să le mai numesc încă o dată pe toate în aceste pagini grăbite, câteva însă ne-au revoltat pe toţi tinerii talentaţi de pe-atunci din oraşul Şesuri. Nici domnul Valentin nu rămânea fără atitudine: mereu printre noi, veşnic agitat, şi desigur nemulţumit, ca protest faţă de autorităţile cinematografiei care pretindeau, în primul rând, că zădărniceşte planul întreprinderii la încasări, folosea faţă de invitaţii săi şi mai mult, gestul totalei lui dăruiri, alăturându-ni-se zile, şi chiar nopţi întregi, la Central; însă de data aceasta firma respectiva reprezenta, de ce n-aş spune-o deschis, principalul iocal din oraş. Mai

ales de acolo am păstrat o serie de amintiri, ce-mi reveneau în memorie atât de vii, revăzându-l pe profesor, câţiva ani mai târziu, la noi, în oraşul Cana.

între timp avuseseră loc anumite prefaceri. Centrul regional fusese desfiinţat, şi multe din cadrele vechii administraţii au fost restituite locului dc origine sau încredinţate cu funcţii nou create în oraşul nostru. Domnul Valentin adoptă ca de obicei o soluţie filosofică: s-a retras pentru o vreme în târgul exilului său, unde avea şi catedră, fiind cum s-ar zice, pe post şi acasă, şi în plus aducea cu el de la Şesuri două fete despre care nu şi-a dat nimeni seama mult timp ce rol aveau de îndeplinit în viaţa mentorului de la regiune.

Fetele se instalară fără mari complexe în locuinţa profesorului, la ţară, regretând, bineînţeles, numai viaţa de la oraş. Prefacerile ce avuseseră loc au adus tuturor mari avantaje. Târgul respectiv era, deodată, la o distanţă mult mai mică faţă de noul centru administrativ; până la proaspăta reşedinţă dacă erau patruzeci de kilometri, şi în plus de asta, intensificându-se traficul rutier în zonă, distanţa putea fi parcursă destul de uşor cu noul procedeu denumit foarte modern autostopul! Prezenţa mentorului în vechiul târg rural, pe care a venit, în sfârşit, timpul să-l numim: este vorba de cunoscutul, în partea locului, Teţcani, n-a putut să nu atragă atenţia de data asta noilor oameni de la judeţ. Auzeam tot mai des că i s-au propus casă şi post la Cana, dar zvonul circulă la început tulbure. Prins eu însumi în viaţa noii metropole, mă interesa în primul rând devenirea mea. Orice administraţie nouă îţi dă de altfel acest elan, concentrând toate forţele într-un sens unanim. Toţi umblam parcă într-

o beţie, să urcăm mai sus, ca oraşul nostru nedreptăţit un timp de subordonarea lui regională să prospere. Mai ales cei chemaţi din mediul rural, ca mine, ţineam fruntea iniţiativelor; era un entuziasm general care învioră repede viaţa tăcutului orăşel. La uimirea târgăilor,

noi veneam cu elanul specific, să zic aşa, unor colonişti, totodată cu sfânta noastră sănătate de fier ţărănească. Eram cei sosiţi cu primele trenuri judeţene, căci într-adevăr şi gara, uitată până atunci pe o linie moartă, primise noi legături şi soseau zilnic chiar şi două vagoane de Bucureşti, ataşate deocamdată, e drept, vechii curse. Acea zarvă a începutului m-a legat de noi oameni, dar întâlneam totodată vechi cunoştinţe din cenaclul regional, animat altădată de prezenţa neoficială a mentorului pe care, părăsind regiunea, n-am sperat să-l mai revăd. Ordinea în care îi înlâlnim, după lungi absenţe, pe cei dragi, nu-i neapărat cea dorită. Anton Stro-escu, unul din reprezentanţii junimii canaaene la Şesuri, re-întâlnit aici, mă prezentă unei societăţi de tineri necunoscuţi; ne plimbam pe sub salcâmii grădinii publice ori sub coroanele secularilor tei ai Bulevardului. Oraşul Cana cunoştea însă gloria unei singure străzi cu denumirea de Bulevard, dar avea micul lui Cişmigiu, cu lac şi cu bărci numerotate în regulă; „Patru la mal!” striga, de exemplu, paznicul bărcilor, şi atunci se ştia că ultima ambarcaţiune se retrage şi parcul de distracţii se închidea. Sau ne strângeam la Terasă, localul unor mandatare ieşite nu de mult la pensie din funcţii contabile, cu dorinţa sinceră de a servi încă. Toni Stro-escu sosea mai întâi, şi după el cel mai bun prieten al său, Sergiu Vizanti. Erau amândoi

funcţionari. Şi, în curând, ceilalţi. Nelu Ozane, Uzuc, Aurel Hodoş, ziaristul Alioşa Testuchin. Am cunoscut şi persoane mai importante, care veneau uneori la Terasă. Venea cu Uzuc N. Duină şeful ziarului local, pentru că acest medic trăsnit, Uzuc, a fost printre primii colaboratori externi ai ziarului. Ne adunaserăm, astfel, o echipă veselă, buni de treabă toţi pe la noile instituţii, dar şi de nesfârşite taclale la simbolica, parcă, Terasă. Un timp, câte unii lipseam. Făceam, revăzându-ne, lungi plimbări, către un loc de agrement îndelung jinduit, care nu exista încă la noi la Cana. Ieşeam mai ales la râu pe un drum

de ţară şi de pe malul apei priveam dincolo, facând supoziţii; atunci, în acele plimbări, am auzit prima oară despre o fată cu numele de Iana şi înţelesesem că altă dată făcuse ceva neobişnuit, ori umbla să-şi facă alt renume acum. Nelu Ozane, venit plin de visuri dintr-un oraş de la Dunăre, m-a plimbat câteva zile, reluând firul cu Iana, povestind că fusese colega lui draga din şcoala elementară; cum încercase cu ea primele sentimente, dar fetiţa de pe-atunci nu ştiuse nimic. Iar într-o seară m-am ciocnit nas în nas, cum se zice, cu Negru Benu, un evreu zăpăcit. Râdea tot timpul. „Şi tu?”, l-am întrebat cu satisfacţia uimirii din acele zile, când revedeam cunoştinţe vechi, şi aproape că ne-am îmbrăţişat. Fusese fotoreporter la regiune şi cenaclist el însuşi. Îmi părea bine, în fond, că ne revedem. Dar în spatele nostru cineva îşi exprimă altfel uimirea: „Şi ăsta?! Ce! care procedă astfel era ziaristul Alioşa Testuchin. Înalt, tuciuriu, chel şi cu ochii mereu tulburi, am înţeles că nu se avea bine cu toată lumea. Nimeni nu-i reproşa un anumit mod dubios

de a fi; Alioşa fusese şi el un talent remarcat, întrebările lui, puse oricui, erau repezi, şoptite, spuse şu-ierând.

— Dar pe ăsta îl ştii?

Mi-l arătă pe Ozane, şi ochii lui tulburi se distrau teri-Bbil, dincolo de fumuriul lor, inconştienţi.

— Stau în gazdă la el; se foieşte-n pat toată noaptea... Wad că te descurci greu, conchise Alioşa, treci într-o zi pe Isa noi, pe la ziar. Vreau să mai stăm de vorbă.

Asta credeam că a fost tot, dar la plecare îmi aminti din noou:

— Nu uita să treci pe Ia ziar; s-ar putea să-ţi dăm ceva de; scris.

N-am să uit, i-am promis, înverşunându-mă să-i imit şuiierătura rostirii sale atât de particulare.

11

Ieşind seară de seară ne decideam cu greu încotro s-o apucăm fiecare. Mai locuiam încă la un cămin de oaspeţi, deci eram prea puţin pasionat să mă înfund acolo decu-seară. Mă salvam prin Toni Stroescu şi prietenul lui Sergiu, care, fiind din oraş, găseau oricând un prilej pentru vreo escapadă, sau făceam bulevardul, discutând însă mereu lucruri serioase. Nici n-aduceam cel puţin vorba despre fete. Auzisem că-n această privinţă Toni era plin de taine, dar el ne însoţea, filosof ca şi noi al tăcerilor prelungite, până când ne despărţeam.

Pe atunci nu te puteai distra decât la cabana din păduricea de pe malul râului, dar şi aceea era încă puţin vestită; fusese transformată din vechiul post al pichetului de grăniceri, astfel că intelectualii oraşului aveau acces numai însoţind ofiţeri ai garnizoanei sau în ocazii cu totul deosebite. Toni Stroescu era însă pertu cu mulţi dintre

ofiţeri. El ne-a dus şi pe noi acolo. Prima dată am mers la începutul sezonului, în primul an al reşedinţei judeţene la Cana. Era primăvară. Parking-ul din stânga, de la intrarea în pădurice, era plin de maşinile unor tipi, dacă judecam după faţa de atunci a oraşului; mai era încă o raritate automobilul la noi. Cine punea în mişcare pe-atunci o excursie cu automobile, în partea locului, era, care va să zică, cineva. L-am întrebat pe Toni Stroescu.

— Iuliu Cosmin, i-a răspuns acesta prietenului său Sergiu Vizanti, jignindu-mă cu acest procedeu subtil de a-l neglija chiar pe acel care pune întrebarea. De altfel Toni îşi exprimase o revelaţie, nu dăduse propriu-zis un răspuns. El ştia totdeauna ultima noutate din târg, ar fi fost bun, în final, ca informaţioner al ziarului local. Da, el ştia de pe-atunci încă foarte multe lucruri.

Era o comisie de arhitecţi invitată de autorităţile noii reşedinţe judeţene şi în centrul grupului care se retrăsese atunci în acel loc tihnit trona, din orice parte ai fi privit, figura unui tip insolent, bărbat tânăr încă, sau chiar foarte

tânar, dacă îl raportai la situaţia lui din acel grup, şi ace om, fără a fi prea înalt, acoperea totul în jur. Sau poas fusese numai impresia mea când ne aşezaserăm şi noi la c= masă din apropiere. Zarva întregului pridvor ducea într-un singur punct, la masa comună a arhitecţilor. Nu-i vedeam chiar pe toţi participanţii la acel festin, ci doar într-o impresie de ansamblu, şi de altfel, cum mă lămurise Toni Stroescu, nici nu erau toţi chiar atât de interesanţi. Încă de-atunci Iuliu Cosmin reprezenta un nume, deşi în oraşul nostru se afla prima dată. Se şoptiseră multe lucruri în legătură cu misiunea lui; se spunea că va

demola tot oraşul, piatră cu piatră, începând chiar din săptămâna următoare, dar nu ştia nimeni, în fond, ce urma să zidească tânărul fluşturatic, destul de gălăgios pe terasa aceea! Alţii erau îngrijoraţi de grădinile lor şi de vechiul centru, care, oricum era el, făcuse faţă veacuri la rând nevoilor comerciale ale târgului, şi nu numai atât! Aceste ameninţări, coroborate, nu acuzau decât numele arhitectului Iuliu Cosmin, care vorbise deja la televiziune înfăţişând viziunea lui asupra oraşului Cana în viitor. El, spuneau cei mai mulţi, care n-avea comun cu acest oraş decât pulberea de pe haine luată în timpul unei excursii cu automobilul. Greşeau însă. Arhitectul era de loc din Răcoroasa, o suburbie a oraşului nostru. Nu-i cazul să-i facem, cum s-ar zice, biografia, aici, din cinci date şi un amănunt. Mulţi spuneau despre el că era un excentric daca la frageda lui vârstă îşi făcuse o reputaţie scandaloasă – căsătorit de câteva ori, îşi înghiţise câţiva copii fără să-i mestece; uite ce-ar fi putut reieşi ascultând zvonuri. În realitate, acest erou, la treizeci de ani, era un bun specialist, nu demola nimic fără un studiu atent asupra istoriei lo-ocului, deoarece era şi un mare îndrăgostit de istorie. În acelAşi timp îşi lucra proiectele cu o viteză mai puţin obişnuită; ie şi auzise că primul apăruse în timpul conversaţiei din acea (dimineaţă cu autorităţile judeţene, ceea ce trezise suspiciuni,

în primul rând acelora. Toni Stroescu spunea însă că tot arhitectul, până la urmă şi cel mai tânăr în acel conclav, îi concedie pe toţi în vederea unei alte şedinţe, hotărât să nu adauge niciun detaliu la cele ce prevăzuse atunci, din viteza creionului. Spunea că autorităţile n-aveau decât să

aştepte cât timp credeau că el îşi va sparge capul să găsească noi soluţii. Fusese, cu alte cuvinte, fermecător. Toni se dădea totuşi de partea localnicilor afişând şi el aceeaşi îngrijorare faţă de „experimentalismul acestui tânăr”, iar în loc de orice altă concluzie ne spunea bancul cu cele două actriţe: cea talentată şi cea tare-n tată!

— Are spate puternic băiatul; ăsta-i misterul. Nu ştiaţi?

Mai ales plictiseala lui nobilă şi intelectuală cucerise bătrânul oraş, obişnuit, nu se ştie de când, cu acel jurnal monden vorbit seară de seară; îi murise, se vede, nevasta şi unicul lor copil se afla în viaţă ca vai de el, spuneau îndeosebi femeile; imposibil să mai poată iubi un asemenea om! Se înduioşau de oricare poveste, cam rău născocită, ştiind că-n fond acest personaj, la origine din Răcoroasa, având neamuri la Ierusalim, venise acum să dărâme oraşul şi să-l rezidească el, la vârsta când alţii făceau încă liceul la seral. Numai pe Sergiu Vizanti îl mişcau prea puţin toate aceste poveşti. Cântărea orice zvon cu luare aminte. Atunci stătea lângă mine, refuzând să asculte măcar „gălăgia aceluia”! Iuliu Cos-min îşi proiecta totuşi umbra lui de erou până la mine. Doream să mă pot convinge dacă era cum crezusem la început, foarte înalt. Vocea inflexibilă, puţin arogantă, revărsându-se de la masa lui peste noi, încrucişată cu vocile camarazilor săi, mereu triumfătoare, îmi furniza alte date despre eroul meu, deşi nu puteam, explicit, înţelege nimic din tot ce spunea; era situaţia imaginată de-acel poet francez, care, spre a defini versul ca fiind, în esenţă, limbaj vorbit, ne pune să ascultăm o conversaţie anonimă în dosul unui paravan; ceea ce ajunge până la noi este înainte de toate mişcarea

cuvintelor, intonaţiile, intensităţile, întreruperile, raporturile dintre sunete.

Tot aţintindu-ne la masa lor, la un moment dat Sergiu Vizanti mi-l arătă printre cei prezenţi acolo, agitându-se ca şi ceilalţi, pe mentor; lucru care mă tulbură foarte mult, însă din prudenţă îmi revenii numaidecât. Din tot oraşul, sau mai bine zis dintre toţi oamenii din partea locului, nu se găseau la acea masă decât profesorul Valentin Strupin-ceanu şi N. Duină, şeful ziarului din localitate. Toni Stro-escu strâmbă din nas mai mult decât semnificativ: ce căutau ei acolo? Puteam eu să-i spun? Iată de ce m-am ferit să dau ochii cu mentorul dintr-o dată; puteam să le apar băieţilor un oportunist! Mă interesai totuşi dacă Iuliu Cosmin i se adresa şi lui, şi atunci când o făcu – doar o singură dată – vroiam să ştiu mai mult: ce-i spunea. Aş fi dorit să fi existat un duel de idei aprig între mentor şi arhitect, din care învingător să fi ieşit măcar o dată mentorul. Situaţia se arăta imprecisă tocmai pe latura unde ostile lui îmi păreau de la început risipite. Eram într-o stare sufletească dificilă; nu-l mai văzusem de atâta timp pe mentor şi aş fi vrut să nu-l întâlnesc chiar atunci, umilit cum era, de un străin. În faţa exuberanţei tinereşti a acestui erou, domnul Valentin mai mult tăcea ori se băga să-l întrebe ceva atunci când nu-l lua în seamă. Şi s-a înţeles poate că mentorul era mai în vârstă decât arhitectul. Toni Stroescu îl găsi chiar de aceea prea ostentativ înfipt la masa unor tineri; mă rog, N. Duină, ca şef al ziarului, mai treacă-meargă, dar el, el în ce rol se băgase la masa oficială; reprezentantul simpatiei cui era el? Am fost trist că se lăsa înfrânt, umilit,

anonim.

Toni Stroescu lipsi puţin şi se întoarse iar de la o masă vecină. O colegă de-a Ianei, observă el, aducând în discuţie acest nume deja cunoscut, crede că arhitectul se uită numai la ea.

15

— Muieri, făcu moale Sergiu Vizanti; ce ai vrea, să se uite la noi? Cred că şi Iana gândeşte la fel.

Toni Stroescu tăcu încurcat. Era clar că nesuferitul de arhitect câştiga teren la noi în oraş chiar acolo unde el era socotit campion…

—- Dimpotrivă, reluă Toni Stroescu, Iana se ralia ideii locale că tipul e-un oarecare beţiv şi un înfumurat…

— Bea şi el azi, contrabalansa fără opoziţie clară Sergiu, din dragoste pentru adevăr; e un fel de aldămaş, nu?

Eu eram de acord. Dar pe Iana aceea n-o vedeam încă decât din spate.

Pentru că seara se agitase, iar în grupul din care făcea parte şi fata al cărei nume ne preocupase atunci era şi un reporter al televiziunii, Toni Stroescu ne-a mai spus că acela va încerca să-l acosteze pe arhitect şi să-i facă, probabil, puţintel bâlci. N-o să rămână străin tentaţiei publicitare şi vom vedea în curând cum va „filma” reporterul, ce năstruşnice întrebări îi va pune, să le auzim toţi răspunsurile…

— Să fiţi atenţi, a dat Toni semnalul, după ce fiecare ne-am aşezat în aşa fel încât să vedem şi mai bine la masa arhitectului, dar şi la aceea a Ianei. Nu desluşeam prea clar chipul fetei.

— Arhitectul Cosmin? începu mieros reporterul, căci îşi

intrase în rol; aţi fost căutat toată ziua, vrem să filmăm cu dumneavoastră aici în oraşul pe care…

— Numai că eu aici sânt un om ca şi tine: unul care bea; lasă bancurile. Mersi. Ia şi bea, iar dacă vrei şliboviţă, să ţi se dea şliboviţă…

Reporterul mânui de vreo câteva ori aparatul, orbindu-i pe cei care în jurul lui se şi pregătiseră, potrivindu-şi ţinuta ca la fotograf. Reacţia arhitectului nu era cea scontată. Se apăra el însuşi de lumina aparatului ţinându-l pe „fotograf” la distanţă.

16

— Ia mai bine în camera ta o frumuseţe locala, urmă el. Uite, pe cea de-acolo!

S-a întors înspre grupul din care plecase reporterul. Era şi în direcţia noastră acum. Cred că atunci m-a observat domnul Valentin, fluturându-mi un zâmbet de surprindere, însă fericit. Reporterul îi făcu arhitectului pe plac şi ne lumina acum faţa şi nouă. O clipă lumina o arătă pe Iana şi arhitectul, prins deodată de acest joc, exclamă surprins:

— Aaaa! Nu! Nu pe ea… pare a fi o străină… o… asiată… Las-o în pace pe ea!

Era obosit totuşi. Dar imaginea fetei îl făcu deodată atent: o mai văzuse probabil şi altă dată. Se agită şi mai mult. Domnul Valentin îmi făcea semne şi promisiuni de la aceeaşi masă.

— Ei, chelner, începu arhitectul din nou, ce flori aveţi voi pe aici? Apoi s-a decis altfel. Deveni mai vioi.

— Nu ţuică, flori, domnule!

Făcea gălăgie acum, cerea să i se aducă imediat o maşină de flori şi un coş de fructe. Plătea.

— Ceva mai mare… coşul ăla… s-a înţeles? şi se uita de jur-împrejur, dând a se înţelege că toţi vom pofti în curând şi flori şi fructe.

Chelnerul îi făcea pe plac şi el, minţindu-l că se luase comanda, însă reporterul s-a întors la masa de unde plecase, neliniştit. Declanşase aiurea tot incidentul acela. Însă domnul Valentin, profitând de confuzia care se crease, găsi, în sfârşit, prilejul de-a se transfera cu tot cu pahar la masa noastră.

— Nu se poate, dragă… nici chiar aşa… O fi el arhitectul Cosmin, dar să te dai în spectacol pentru o fustă… care ştim noi…

Ce ştia nu-l mai lăsă Toni Stroescu să termine. Iana era parcă şi taina lui. I-o luă înainte mentorului, atacându-l din părţi:

— L-aţi cunoscut şi alta dată pe arhitect?

— O cunosc pe ea… Le cunosc familia… deşi…

— V-am întrebat despre arhitect; domnişoara e de la noi…

— O, sigur, dragă; va deveni cineva aci; îţi garantez! El abia e la început… Deşi proiectele publicate i le găsesc într-o mare măsură discutabile, el este totuşi un tânăr dotat…

Vocea celui care era după chiar spusele mentorului un tânăr dotat răzbătea peste tot în pridvorul cabanei trezite.

— Este aici o străină, tovarăşi! ASIA!

Văzându-se tot atunci în centrul răvăşirii provocate de inabilul reporter, grupul din care făcea parte şi Iana se ridică şi plecă.

La sosirea noastră în centrul oraşului, pe jos, am mai găsit încă maşinile arhitecţilor trase în faţa florăriei şi toţi bărbaţii din anturajul lui Iuliu Cosmin făceau o gălăgie cumplită cerând sacadat: flori şi me-re! flori şi fruc-te! flori şi pere şi gutui! Era trecut mult după miezul nopţii. Ne-am despărţit de prietenii noştri în apropierea gălăgiosului grup, căci domnul Valentin, evident, rămânea cu mine. Într-un moment de sinceritate, dar şi de entuziasm, îi promisesem că-l voi introduce prin orice risc la căminul de oaspeţi. N-avea omul în noaptea aceea unde dormi.

DOI

Nu m-am mirat că mentorul îl cunoştea de mai înainte pe Iuliu Cosmin. Şi, de altfel, eram prea puţin preocupat să văd partea lor strictă de legătură; faptul că domnul Valentin îmi furniza primele date despre erou îmi părea aproape firesc; el avusese şi altă dată acest rol, de-a mă face atent asupra unor necunoscuţi. Mă bucuram regăsindu-l. Altfel, cine ştie, cu noii tineri ai oraşului Cana aş fi rămas la nivelul unor relaţii prea puţin importante. Or, mie acel Iuliu Cosmin, zărit abia între aparatele reporterului inoportun şi lam-pioanele prăfuitului pridvor al cabanei noastre, îmi impusese prin farmecul lui, dar mai ales pentru promisiunea de-a contrazice faţă de noi o anumită inerţie provincială. Mă obseda, de aceea, ori de câte ori reluam subiectul cu el, înălţimea ireală ce i-o atribuisem. În realitate era un tânăr de statură mijlocie,

obişnuit. Îmi părea că-l mai văzusem şi altădată privindumă pe mine însumi în acele oglinzi interioare, amestec legendar de vis şi eroare, care alcătuiesc în imaginaţia noastră copilăria părinţilor, de demult, sau a cuiva îndrăgit de noi pentru faptele lui. O, el era arhitect, şi adoraţia ce i-o purtam trebuia căutată aici; adăugind că orice pasiune necultivată la vreme devine cu timpul ca o obsesie: boală curată! Iorga a spus, pare-mi-se, că orice talent nefolosit este o crimă. În legătură cu arhitectura mă simţeam pe-atunci de nu chiar un odios criminal, oricum un mărunt delincvent, încercasem la facultatea aceasta; căzusem. De aceea am şi lucrat la noul judeţ mai întâi în acelaşi domeniu, desigur în-vârtind numai nişte hârtii, care mai rar ajungeau ele până la eroul meu. Şi adaug şi precizarea asta, să nu creadă cineva că mă ocupam pe-atunci exclusiv cu studierea viitoarelor mele personaje. Aveam însă timp liber suficient; dar eu nu-l foloseam spre a mări corul detractorilor lui Iuliu Cosmin (destul de mare la început), cu destul de multe voci. Dimpotrivă, îân faţa dispreţului unor anumiţi funcţionari, gata oricând să-l îânjure pe noul venit, eu l-am absolvit mai întâi faţă de mine rpe arhitect, ca apoi s-o fac şi-n discuţiile purtate pe tema proiectului său expus într-o machetă generală, dar şi într-o expoziţie de planşe, în holul de jos de la Palatul Culturii, umde mergeam deseori să-i întâlnesc pe Toni Stroescu şi pe

Sergiu Vizanti. În acelaşi local a funcţionat un timp, la demisol, şi redacţia ziarului, ba parţial şi tipografia, calandrul, în subsol.

Care mai de care combătea proiectul, intitulat,

spuneau, destul de pompos „Oraş de vacanţă”. Abia scăpasem, se auzea câte o voce din public, de sărăcia legendară a târgului şi vine unul care ne aruncă în vânt fondurile, propunând că ar fi bine să devenim un scuar, când în realitate n-avem suficiente centre de lapte…

Dar acest mod de a discuta asupra unui proiect îmi parca caraghios, dacă nu pe de-a dreptul absurd. Un proiect, aşa cum se ştie, nu-i lege, şi-n al doilea rând toţi aceşti curajoşi de ocazie îşi spuneau părerile pe la colţuri, iar în coloanele ziarului local apăreau zilnic înflăcărate adeziuni. Până când şi Sergiu Vizanti, cel ponderat, răspunsese unei anchete afirmând că proiectul arhitectului Iuliu Cosmin (citez) „a fost aşteptat de întreaga populaţie de pe aceste meleaguri ca o binefacere; vom evacua zona industrială din partea de sud a oraşului, îşi dădea cu părerea Sergiu, şi vom rămâne ceea ce tradiţia ne-a impus, un oraş de vacanţă, spre a cinsti şi mai mult aceste vremuri de adevărat reviriment etc.”.

— Nu ştiam că poţi să combaţi aşa bine, i-am spus, întâlnindu-l a doua zi după apariţia articolului pe Sergiu Vizanti, chiar în holul cu pricina de la Palatul Culturii…

— Pe dracu! Am primit sarcină. Eu rămân la părerea mea: ăsta nu va face purici aci. Şi-apoi noi avem nevoie de industrie, nu să ne lăfăim în Grădinile Bârnovoaiei…

Toni Stroescu, care tocmai coborâse şi el, interveni prompt:

— Măi, vedeţi, au trecut două luni şi afară de şefi nimeni n-a mai completat în registrul de impresii nimic. Şi asta, ştim noi, din cauză că un anumit tovarăş a scris negativ!

— Problema e, cum vă spuneam, în primul rând industria, restul sânt utopii... L-aţi văzut? A şi început să facă

plimbări prin oraş cu automobilul, ca-n Bucureşti la Şosea... Aici nu-i Bucureşti! Aici sântem noi, o populaţie dornică să muncim, dornici de progres.

— Lasă, Sergiu, că problema nu se rezolvă aici, conchise hotărât Toni Stroescu.

— După ce-o să ne-atârne tinichele de coadă. Mersi. Ar fi trebuit poate să ştii ce rude-a avut „tovul”...

Cred că domnul Valentin îl înţelegea pe băiat, cum îi spunea el arhitectului, mult mai bine. Îl cunoscuse de altfel într-o împrejurare pe care mi-a povestit-o în aceeaşi noapte (după ce reuşiserăm să intrăm, peste vigilenţa portarului, la căminul de oaspeţi), în camera noastră comună, unde rămîneam deseori singur. Mentorul găsi tot atunci prilejul binemeritat de a-mi vorbi despre Teţcani. Târgul era renumit prin împrejurimi doar, în acele sate îndepărtate care-l socoteau centrul civilizaţiei şi se adunau după tradiţie la iarmaroc marţea. Restul lumii nu cred să fi auzit despre el. Domnul Valentin îşi arătase şi altă dată statornica sa veneraţie pentru, din păcate, îndepărtatul târg, pentru oamenii lui şi vinurile lui şi, desigur, nu numai atât. Mi-aduc aminte, spre exemplu, de următorul distih rostit într-o anumită împrejurare la regiune:

Teţcani, orăşel cu flori, Porţi la sinul tău comori.

Acest folclor spunea mult. Faptul că localnicii numeau târgul lor un „orăşel” fusese încurajat şi de învestitura lui de reşedinţă regională din acel timp când apăruse acolo şi

profesorul, dar şi de existenţa la sânul său, aşa cum o spunea cântecul, a unor ascunse comori. Nu numaidecât poeţi şi flori alese aducea iubitul nostru maestru la şedinţele regionale des

21

pre care am mai vorbit. Devenind tot mai popular în micul „orăşel”, sfatul lui, fapta lui îi însoţeau uneori în birourile administraţiei superioare a ţinutului şi pe medic, pe agronom, pe autoritatea locală şi chiar pe pădurarul din marginea oricărui sat component al comunei. Nici nu mai vorbim cât îi datorează prima promoţie de liceeni de la Teţcani profesorului Valentin Strupinceanu. Din păcate, cu această promoţie n-a plecat în lume pe-o rază de o sută de kilometri depărtare de târg niciun poet. Totuşi, lucru surprinzător, de pe aceste meleaguri, şi de pe băncile liceului atât de tânăr din Teţcani, s-a ivit un sportiv şi un viitor om de teatru, dar în primul rând un sportiv. Numele lui era Virgil Holomeia şi practicase un timp boxul. Ce fel răsărise, de unde, acea floare rară în acel loc îndepărtat a rămas multă vreme un mister. Boxerul însuşi se dezvălui un ceas mai devreme profesorului, care-şi datora la rândul lui admiraţia faţă de elev (pentru preocuparea extraşcolară a acestuia) bineînţeles şi celebrei povestiri a lui Jack London Mexicanii!. Înfăţişarea acestui Virgil Holomeia aducea fără îndoială şi a mexican, însă atunci când era privită cu un ochi dispus să acorde superlative. Altfel, părea aceea a unui băiat oarecare, călcând cu picioarele pe pământ mai apăsat decât alţii şi etalându-şi, astfel, fără voia lui, ţinuta sportivă.

Toate ziarele timpului au umplut capul celor pasionaţi

de box cu numele băiatului de care se lega o neprevăzută glorie. Dar deodată firul s-a rupt şi numele lui Virgil Holomeia încetă să mai apară în presa de specialitate. Din acest punct mi-a povestit domnul Valentin, cu lux de amănunte, despre o stranie călătorie de noapte cu biata celebritate sportivă de până atunci, care subit se retrăgea în Teţcanii adolescenţei, căutând, cum se spune în astfel de cazuri, un loc cât de cât sigur. Sportivului i se întâmplase ceva foarte grav; în acelaşi timp studentului, care reuşise a fi nu de mult.

22

Ca să ajungi cu trenul de la Bucureşti la regiune era mai puţin complicat şi, desigur, mai puţin obositor decât dacă mergeai tot cu trenul de la regiune la Teţcani. Călătoria confortabilă lua sfârşit în gara oraşului reşedinţă. Mai departe luai vechea garnitură care circula de obicei noaptea, şi parcă stricând seminţe de floarea-soarelui, tura-vura, ajungeai când bătea miezul nopţii într-o pustie gară de legătură: Leorda. Puteai crede că timpul îngheţase. Aici schimbai cursa C-0 alta identică, venind dintr-o nouă direcţie regională, continuând să strici seminţe iar, pe un traseu şi mai adâncit în tainele nopţii, iar afară ploua mărunt ca de toamnă, deşi erai la începutul primăverii; şi deşi călătoreai într-un tren auzeai noroiul sub roţi, iar vehiculul survola teritoriile infernului. Câteva lumini chioare într-o gară orăşenească (aici fusese un cunoscut centru judeţean mort demult) şi cursa de basm negru se înfometa şi mai tare de întunericul de afară, înghiţindu-l până la ziuă pe tot. Zorii somnoroşi la fereastra compartimentului din vagoanele de clasa a treia de altădată alunecau tulburi şi toată garnitura scârţâia ca

o ciutură veche, oprind numai un minut în gara Teţcani. Astăzi, când scriu aceste rânduri, multe lucruri s-au schimbat, dar pe-atunci trenul fantomă mai circula, lăsând călătorilor amintiri pe o iarnă dintr-o singură noapte.

Domnul Valentin îmi povesti mai departe cum, nefiindu-i deloc străin, gloriosul sportiv, care ajungea în acei zori la Teţcani „pe scut”, primise să-i facă o vizită înainte de-a trage la rudele sale, unde şi locuise cât timp a urmat liceul din orăşelul cu flori.

Vechea damigenuţă a maestrului din liceu (trebuie precizat: un maestru de conştiinţă) cădea nu se poate mai bine la acea întoarcere pe scut a discipolului. Se crea cadrul intim adecvat descărcărilor sufleteşti, însă domnul Valentin nu ţinu cont de neagra greutate a pesimismului celuilalt, mangal care la o spevedanie trebuie întâi descărcat, ci se repezi tot el să-şi reverse sufletul plin ca o simfonie. Regiunea era tocmai pe cale de-a se desfiinţa, şi în condiţiile creării unui centru judeţean şi la Cana, după cum se auzea, mentorul îşi considera misiunea încheiată la regiune, cu mult timp înainte ca zvonul să se transforme în realitate. Venise atunci să-şi pregătească terenul, dacă ne putem exprima aşa, în vederea unei reîntoarceri onorabile. Se retrăgea cu un ceas mai devreme din vacarmul regional, având însă şi alte pricini mai subtile. Cunoscuse o fată, fata n-ar fi putut, în ruptul capului, trăi fără o altă fată, deci erau la mijloc două fete pe care profesorul era hotărât să le aducă la el, chiar de pe-atunci. As-cultându-l, înfierbântat cum era (bineînţeles, cu ajutorul da-migenuţei), Virgil chicoti şi atunci profesorul îşi întrerupte un singur moment

spovedania, privindu-şi tovarăşul cu o îngăduitoare suspiciune: îşi râdea poate de el? chicotea oare din cauza celor ce ascultase? Virgil se dezvinovăţi la timp, deoarece îşi întrebă maestrul, senin, despre Li. Se gândise la ea cât timp povestise profesorul.

— Care? se fâstâci domnul Valentin, crezând că fostul elev îi aducea aminte de cine ştie ce poveste uitată. Nu cunosc nicio femeie cu numele ăsta de priculici, încurcă el lucrurile, să scape, dorind să scoată din toată încurcătura şi un efect liric.

— O fată care a terminat liceul odată cu mine... nu v-o mai amintiţi?

— Nu ştiu, dragă.

Atunci Virgil o numi altfel. Aşteptând ca profesorul să-şi aducă aminte de eleva lui, mexicanul se rostogoli râzând în hohote peste tot patul unde şedea.

Li! îşi punea sincer acum problema domnul Valentin, şi discipolul se distra şi mai mult din cauza văditei sale încurcături. Nu ştiuse s-o cheme şi aşa pe elevă, dar până la

urmă şi-o aminti. Fusese una dintre fetiţele cuminţi şi destul de dotate care veneau uneori la cenaclul liceului. Îl întrebă pe Virgil:

— S-a întâmplat ceva?

— Nu ştiu precis, deveni serios mexicanul. Noi am rupt-o puţin mai târzlu...

— Mda... Ai avut prilejul să te convingi, îi zise profesorul, crezând că e vorba de-o experienţă obligatoriu amară din viaţa elevului său. Dar continuă mai departe, hotărât:

— Nu poţi zidi unei femei decât trupul la temelia idealului tau; ascultă ce-ţi spune bătrânul tău amic.

Credea că înfrângerile suferite recent de Virgil se datorau unei femei. Virgil aştepta să înlăture această confuzie. Domnul Valentin se îndreptă cu precizie la un raft şi dintr-un loc bine ştiut numai de el scoase o carte voluminoasă cu scoarţele înnegrite de vremi. După ce o răsfoi câteva clipe cu plăcerea bibliofilului se opri la o anumită pagină pe care, fără grabă, o căutase şi, trecându-şi palma peste filă ca şi când ar fi mângâiat o frunte, citi: „Vreau să cânt pentru prietenul meu: cântecul lui de dragoste pentru via lui. Prietenul meu avea o vie pe o coastă mănoasă. El a săpat-o, a curăţat-o de pietre şi a sădit-o cu viţă de bun soi. Ridicat-a în mijlocul ei un turn, săpat-a şi un teasc. Şi avea nădejde că va face struguri, dar ea a făcut aguridă”.

— Se potriveşte, îl întrerupse atunci destul de brutal Virgil, dar nu cu băiatul... Se arătă pe sine, şi chicoti ca o haimana, şi mai mult, în vreme ce maestrul încremenise penibil cu cartea în mână.

— Nu iubesc eu ca la carte, zise tânărul ca un nătărău. Domnul Valentin parcă ar fi fost pălmuit.

— Este un text frumos, încercă, totuşi, el.

— N-am spus eu asta acum: Nu! Dar nu mi se potriveşte. Nu eu am lăsat-o gravidă! Vroiam să vă spun tocmai; ascultaţi-mă: să n-o mai fi văzut el niciodată, dar să ştie c-a fost a mea, cum se spune, şi în papuci şi în sandale... Se rostogoli iar pe pat râzând.

— Despre cine vorbeşti? reveni curios profesorul.

— Am un prieten la care ţin mult, îi mărturisi Virgil..
—— Cum îl cheamă? E de pe-aici?

— Practic, e din Răcoroasa; ştiţi unde! Are un nume… Şi răsucindu-se din nou pe pat Virgil redeveni serios.

Atunci auzea prima oară şi mentorul numele viitorului arhitect Iuliu Cosmin.

— Nepotul lui Ghiţă Cozmin poate? întrebă domnul Valentin, fără să fi acordat parcă în rest nicio atenţie celor relatate de Virgil. Pe Ghiţă Cozmin l-am văzut, ştiu că n-a avut fii. Vreau să spun că l-am cunoscut după război destul de bine. Când noi, cei din Ardeal, lăsam surtucele şi intram la parlament, din ce în ce mai timizi, acest plugar de pe-aici mai purta cu mândrie acolo portul naţional. Ştii că a fost în acel prezidiu din care n-au lipsit oameni iluştri: un mare scriitor şi un mare savant…

Virgil, sigur că da, auzise. Domnul Valentin avansa curajos.

— Eram ziarist pe-atunci şi aveam acces în parlament. Deja începuse să se schimbe treaba. Noi cu Groza! Apoi ştii ce necaz am avut…

Domnul Valentin, vorbind, tremura de mândrie şi de emoţie. O emoţie cu adevărat istorică. Să-l cunoască el chiar atunci, în acea zi, pe nepotul lui Ghiţă Cozmin! Dar ce n-ar fi dat altădată… în sfârşit. Ar fi fost cu adevărat ziiarist atunci. Realitatea era că şi-o dorise mereu, dar n-a mers, încă şi-o mai dorea. Ziarist însemna să fii în politică, lângă miniştri. Ce ştie generaţia asta prin ce au trecut ei! Dar cel puţin să nu creadă acest gen de reacţionari ca Virgil, care-o făceau pe sportivii, că n-ar fi fost posibil; era. Marea pasiune a mentorului pentru istoric îl determină în acel moment de mare tensiune sufletească să mintă, dar faţă de mine recunoştea acest lucru „penibil”. Înlocuise fapte visate cu altele trăite pe viu de

oricine, atribuindu-şi astfel sieşi întregul spectacol al istoriei unui moment, ca un actor ieşit la pensie plin de talent încă şi care nu mai avea posibilitatea decât să-şi joace memoriile.

Presupun că Virgil n-a ţinut cont de asta. Faptul că fostul său profesor îi citea una-două din cărţi, găsind viaţa ca fiind alcătuită din fraze frumoase, nu-l impresiona pe Virgil; de la manie la minciună nu există propriu-zis o distanţă teoretic calculată, şi Virgil îşi găsea profesorul un maniac şi un mitoman. Domnul Valentin vedea însă cât se minţea pe sine; ştiindu-se, de exemplu, o personalitate frustrată de acel drept „inalienabil”, spunea el, de a fi ilustru, nu-i rămânea decât să spere că va rămâne ilustru. Cine să-l fi înţeles? Virgil cel de-atunci nu-i inspira profesorului prea mare încredere ca „forţă intelectuală”.

— Domnule profesor, continuă sportivul, vă spun cinstit că se potriveşte…

De data asta mentorul întrebă absent:

— Ce?

— Situaţia lor cu parabola dumneavoastră. Băiatul vă spun că-i un tip sensibil şi plin de voinţă. Dar în amor toate astea n-au nicio valoare. Dimpotrivă, sensibilitatea te răneşte, voinţa te alungă din dragoste…

— Nu înţeleg cum l-a putut răni pe prietenul tău o femeie ca aceea pe care tu o numeşti Li.

— Pentru că vedeţi, dumneavoastră n-aţi reţinut… în papuci şi în sandale… Virgil râdea tot mai nesuferit. Da, era într-adevăr de nesuferit acest amestec de batjocuri şi de compasiune pentru cel despre care spunea că-i este prieten. Domnul Valentin căutase atunci să intervină, sobru.

— Dacă ei nu se înţeleg, sper că nu s-au luat.

— Au terminat-o deja, făcu sec Virgil. Deşi nu s-au luat, dar nu despre asta e vorba…

— Atunci?… aştepta curios mentorul.

— Via lui a fost roditoare… Iuliu ăsta Cosmin e un tip! Observaţi că nici numele nu şi-l bâzâie cu o consoană zornăitoare. El îşi spune simplu: Cosmin. Are ambiţia unui lucru grandios şi concret.

Continuară astfel, fără ca Virgil să fi dat un înţeles special de pe-atunci încă faptelor prietenului său, pe care l-au şi aşteptat în acea zi la Teţcani amândoi: şi mentorul, şi Virgil.

„Are ambiţia unui lucru grandios şi concret”. Şi totodată parcă mai trebuia ceva: „Via lui a fost roditoare”…

— Spune-mi, dragul meu, îl mai rugă domnul Valentin pe Virgil, la ce te referi când ai spus: via lui a fost roditoare?…

— La faptul că Li i-a născut lui Iuliu un copil…

— Şi nu s-au luat?

— Din păcate, nu.

— Păi, iartă-mă, dragă, n-am înţeles unde-a fost hiba.

— Nici eu, s-a enervat fără vreun motiv Virgil. Domnul Valentin nu-l slăbi.

— Spui că tânărul este arhitect?

— Va fi în curând.

— Uite, zău, pe oameni de felul ăsta eu nu-i înţeleg. Are o meserie, i-a dat Dumnezeu şi un copil… Dar aici se opri întrebând: E un băiat?

— Nu, fetiţă, zise Virgil. Dar mentorul continuă:

— Are ambiţia unui lucru… Dragă, scuză-mă, sânt

foarte curios să-l cunosc… Păi aici intervine un mit…

Şi probabil că mentorul alergase din nou la rafturile ticsite.

Domnul Valentin nu ascundea faptul că întâlnirea lui din acea zi cu Iuliu Cosmin (prima, deci) a fost un eşec.

28

Virgil continuase să-l exaspereze, exploatând la maxim conţinutul damigenuţei, iar când se urniră la gară era prea târziu; trenul în care călătorise Iuliu Cosmin trecuse de mult. La rudele lui Virgil, unde sperau să-l găsească după aceea, au fost anunţaţi că prietenul lor tocmai plecase de-acolo, fără să lase niciun indiciu undc-ar putea fi găsit. Virgil s-a înfuriat în zadar pe rude că nu-l putuseră reţine la prânz cel puţin pe prietenul său, refuzând el însuşi atunci această favoare. Dar în stradă se mai linişti. Căzu de acord să-şi caute prietenul, aşa cum îi sugeră domnul Valentin, la restaurant, însă mergând într-acolo se răzgândi. Fără altă explicaţie, făcu stânga-mprejur din nou spre gară, în aceeaşi direcţie fiind şi spitalul din localitate, unde se calificase până atunci ca soră şi Li. O găsi şi schimbând cu ea câteva vorbe află, într-adevăr, că Iuliu trecuse şi el pe aici, iar atunci poate ajunsese acasă, la mama ei, unde dorise să-şi vadă copilul. Bineînţeles că Virgil n-ar fi putut merge acolo. Istoria lor era lungă, mama acestei fete nu-l dorise de fapt niciodată pe el, şi era curios! Dar Virgil nu-şi făcea probleme pe-atunci privitoare la diferenţele sociale dintre Li şi el, dintre familiile lor. Tot mentorul îi putea aduna pe cei doi prieteni la el acasă. Dând colţul la a doua stradă şi intrând cu Virgil pe-o ulicioară aproape, acesta îi arătă lângă o cişmea casa. El rămânea să aştepte în stradă. Dură foarte

mult, şi atunci Virgil se hotărî s-o pornească singur spre casa profesorului, gândindu-se că cei doi îl vor ajunge din urmă. Se întâmplase ceva. Domnul Valentin pătrunsese în mica ogradă şi văzuse fumul ieşind drept în sus de pe coşul micii căsuţe a precupeţei, care era în acel târg mama frumoasei Li. Avansase şi bătuse la uşa minusculei căsuţe, apoi bătuse la fereastra camerei unde bănuia că se afla soba din care ieşea acel fum. Mai bătuse de câteva ori şi la uşi, şi la ferestre şi era să se-ntoarcă de unde venise, fără rezultat. Dând totuşi să plece, auzise parcă dintr-un beci vocea în

suferinţa a unui bărbat. Domnul Valentin deschisese uşa şi pătrunzând înăuntru zărise într-adevăr în fundul săliţei o altă uşă întredeschisă, de care se ţinea căznindu-se să se ridice un om dezbrăcat şi total livid. Trecând peste spaima de circumstanţă, profesorul îl sprijinise să se ridice, dar facând un pas în direcţia camerei din care bănuia că ieşise cu puţin înainte, cel căzut îl sfătuise să dea în lături fereastra, lăsând şi uşa deschisă un timp, şi numai după aceea să-l care în odaie!

Iuliu Cosmin (el era omul căzut) o găsise pe mama celei numită Li acasă şi, explicându-i scurt cine este, îi ceruse să-l lase câteva ore să se odihnească, înainte de a discuta altele... Auzind că-i picase în casă chiar ginerele mult aşteptat, gazda se conformase, nu fără a trage cu ochiul la musafir, mai întâi, „să-l constate”. Se mutase, deci, cu plod cu tot la o vecină, în urma ei „ginerele” înfundase în aşa hal mica sobă de tuci cu cărbunii găsiţi lângă pat, într-o ladă, încât uşiţa nu se mai putuse închide, dar el nu-i mai dăduse importanţă; se băgase sub pătură

numaidecât. Adormind, visase că murea. Cum era posibil acest lucru la capătul lungii sale călătorii, prin somn, nu-şi putea explica, totuşi era conştient că asupra lui se exercita o ciudată agresiune din partea unei forţe care-i apăsa pieptul şi-i strângea căile respiratorii. Vrând să strige îşi dădea seama unde se afla şi-l împiedica orgoliul; plângând în sine se trezise. Îşi dăduse seama pe loc. Adormise cu uşiţa tuciului deschisă şi încăperea toată era plină acum de un fum rece şi suspect. O senzaţie de vomă îl cuprinsese dând de aerul proaspăt din tindă, şi crezând că prin cealaltă uşă poate ieşi într-o baie se prăbuşise acolo ţinând încă mâna pe clanţa joasa. Mentorul ajunsese la timp. Astfel îl şi cunoscuse pe vestitul arhitect de mai târziu. Dar nu-şi atribuise niciodată meritele unui salvator. Era curios totuşi de ce, regăsindu-l la Cana, în preajma arhitectului locul său în anturajul tânărului, care insinua multă putere acum, era unul secundar, ba poate chiar neglijabil.

TREI

După Iuliu Cosmin, domnul Valentin îl reîntâlni pe Virgil. Sânt dator întâmplării de-a fi fost şi atunci de faţă. Eram pe stradă, şi un necunoscut se opri deodată lângă profesor. Căci n-ar fi avut cum semăna cu acel Virgil descris de mentor încă din prima noastră noapte petrecută la căminul de oaspeţi.

— Chiar Virgil, dragă, în carne şi oase, preciza mentorul, însă întâmpinând, bineînţeles, mirarea mea.

Şi străinul contribui cu umor la prezentarea ce i se făcuse:

— Mai mult oase... Cred că ne-am mai văzut undeva, adăugă el, privind insistent la mine.

Am ajuns la Terasă şi ne-am aşezat la o masă.

— Prietenul meu de la Orleanu, încercă să-i explice, inutil, domnul Valentin.

în anumite ocazii mentorul nu-mi spunea numele, ci doar localitatea de origine. Era una din ciudăţeniile acestui om, deşi în cazul lui Virgil precizarea (aveam să aflu ceva mai târziu) îşi avea tâlcul ei. Am stabilit cu acesta din urmă că ne mai văzusem şi altă dată la regiune, la şedinţele unde venise şi el, însoţindu-l de câteva ori pe profesor. Se schimbase mult. Dar de fapt eu habar nu aveam cum arăta atunci. Câţi ani. Trecuseră? m-am întrebat, şi l-am întrebat. (Fără îndoială, acceptasem eroarea de-a mă fi cunoscut cu acest om, ca pe o convenienţă de care lipsindu-l, l-aş fi supărat poate.) Domnul Valentin îmi ghici ca de obicei

gândul. I sc adresă lui Virgil, comentând întrebarea mea...

— Au trecut câţiva ani buni de când aţi plecat supăraţi de la Teţcani; tu şi Iuliu... Parcă vă mai văd şi acum...

Virgil, ca şi când nici n-ar fi auzit numele vechiului său amic (pe care-l văzuse probabil ultima oară atunci), îi răspunse profesorului altceva. Terminase de câţiva ani facultatea; reuşise să fie repartizat „acasă”. Mentorul îşi repară gafa atrăgându-i atenţia iarăşi asupra mea. Dar în timp ce eu mă scuzam ca de-o eroare din partea mentorului (ca şi când eu chiar existând nu-mi acordam mie însumi nicio importanţă), Virgil îi confirmă acestuia că

numele meu îl întâlnise până atunci, într-adevăr, cules şi cu literă de tipar.

— Ei, vezi, maistre, spuse învingător domnul Valentin. Domnul Holomeia te ştie, ba încă te şi citeşte…

Asta era acum. N-avea altceva mai bun de făcut un regizor în oraşul nostru decât să-mi citească mie producţiile lirice strecurate de altfel destul de rar în presa locală. Domnul Valentin nu se opri din aprecieri şi Virgil îl încuviinţa mai departe, făcând semne cu capul. Nu mă simţeam în apele mele.

— Şi de cât timp aţi ieşit? l-am întrebat pe Virgil, mai mult ca să spun ceva.

Domnul Valentin nu-l lăsă să-mi răspundă; i-o luă înainte, aruncându-mi o privire nedumerită a propriei sale sincerităţi.

— Te-am bârfit acum câteva seri. Vezi, dragă? Ce-ţi spuneam? Vorbeam de lup şi lupul… Să ştii că mă bucur. Chiar aşa: când ai ieşit?

— De vreo oră… am citit toată noaptea, se justifică Virgil, zâmbind, de parcă cine ştie ce lucru discret făcuse ori interzis. Dumneavoastră v-aţi mutat la Cana?

— Sânt la capitolul forme şi formalităţi, se grăbi să-i răr. Pundă mentorul. Păi se poate? Voi fi şi eu într-o săptamână aici. Am promisiuni sigure! Sporim forţele, maistre,

S2 mi se adresă dintr-o dată mie. Altfel, nu ştiu de ce am crezut că şi el trebuia să roşească măcar puţin… Dar profesorul îi dădea înainte; comenta cazul său, îl explica de ce era încă un „caz dificil”.

Apăruseră tot atunci alături, urmărindu-ne cu amabila atenţie, Toni Stroescu şi prietenul său Sergiu Vizanti. Ne

căutau din priviri ca să poată să ne salute.

— Uite-i şi pe băieţi, se repezi domnul Valentin cu un gest mai amplu ca de obicei şi făcu cei câţiva paşi dansând parcă până în faţa lor. „Servus!” îl auzeam noi acum, apăi, haidaţi la masa noastră şi spuneţi fetei să vă servească acolo cafeaua…

Băieţii n-au stat mult pe gânduri şi în timp ce cu- mă gândeam ce frumos îi ieşise mentorului acest „haidaţi”, specific, domnul Valentin făcea deja prezentările.

în câteva clipe atmosfera se învioră şi soarele strălucea mai vesel acum, făcând să sclipească porţelanul celor cinci ceşti unde, spre surprinderea tuturor, am găsit pe-atunci mai rar întâlnita licoare în oraşul nostru numită coniac cinci stele! Mandatarele zăriseră silueta activă a mentorului care se agitase cu un semn în direcţia lor. Acest semn trebuia să însemne după aceea, în anumite cazuri, că la respectiva masă se afla cineva care trebuia altfel servit decât toţi muritorii. Domnul Valentin, în schimbul acestor neînsemnate servicii, saluta sărutând mâna mandatarelor de faţă cu clientela, ceea ce pentru orgoliul lor de foste contabile însemna foarte mult! însă Virgil (probabil persoana „specială” din situaţia respectivă) dădu la o parte blând ceaşca lui, afectat numai pe dinăuntru că nu i se servise cafeaua cerută. Zise:

— Nu beau.

—- De ce? Faceţi ceva injecţii? se lansă de la bun început greşit Toni Stroescu….

— Am spus că nu beau, i-o reteză scurt regizorul, deşi fără nervi.

— Nu bea omul, dragă, ce mai tura-vura? S-a lăsat,

lămuri lucrurile cel mai în măsură de-acolo s-o facă, domnul Valentin.

Se trecu peste incident, vorbind tot el cu Virgil mai departe despre repertoriu. Însă Toni Stroescu se vârî iar în discuţie chiar când nu trebuia. Căci de fapt el nici nu cunoştea până atunci adevărata specialitate a regizorului; vocaţia lui.

— Ar trebui să promovaţi mai mult jazul, era el de părere. Prea se pierde în chestii de operetă musicalul nostru…

Virgil Holomeia îl privi o clipă pe Toni Stroescu în ochi.

— Ce ştii, spre exemplu, dumneata despre jaz?

— Eu?! se arătă surprins Toni. Apăi, domnul meu, în acest subiect eu pot să vă contrazic oricând. Şi cu toate că era serios şi încordat, îşi ungea vorba cu miere, obişnuit să nu contrazică oameni eventual superiori lui. Pe Virgil Holomeia nu-l cunoscuse până atunci, dar e probabil că despre el mai auzise. Schiţă câteva lovituri abia perceptibile pe o invizibilă tobă, folosind în locul ei masa din tablă în jurul căreia ne aflam adunaţi.

— Zău că vă contrazic, insistă Toni Stroescu, chiar dacă vedea că elanul său se cheltuia zadarnic.

Domnul Valentin îmi aruncă la un moment dat o privire despre care numai eu puteam şti ce înseamnă; era şi reproş, dar şi milă înţelegătoare pentru băieţi: ceva ieşea rău. Dar în fond, nu eu fusesem acela care-i poftise pe-aceşti tineri neiniţiaţi în salonul conversaţiilor subtile la masa noastră!

La un moment dat, Virgil Holomeia se ridică şi repetând zâmbetul de la început, când ne anunţase că a citit toată noaptea, vinovat parcă, plecă. A coborât cele câteva

trepte ale Terasei fără să se grăbească şi s-a pierdut în mulţimea

străzii ca şi când nici n-ar fi fost printre noi un minut mai înainte. Nu consumase nimic, totuşi pe tăblia mesei strălucea în monedă costul unei cafele mici.

Rămânea să suporte acum discuţia despre jaz domnul Valentin; care nici nu-l petrecu bine din ochi pe Virgil şi se şi repezi asupra acestui subiect rar. Nici Toni Stroescu nu se lăsă. Până la urma s-au despărţit obosiţi şi certându-se din cauza „regelui Louis Armstrong". Tot restul acelei discuţii eu şi Sergiu Vi/. Anti nu scoseserăm măcar o vorbuliţă.

— Asta-i deosebirea, comenta mai departe mentorul când rămase pe stradă cu mine, nu reţine esenţa, spiritul lucrului. A şti date şi nume nu-i important totdeauna; n-are liantul necesar, sufletul care alcătuieşte lucrul! Apăi aşa, dragă, eu nu discut, în definitiv, şi c-un puţoi ca Toni! Cel despre care vorbeşte el poate fi oricine, însă nu-i marele rege al jazului, nu... în niciun caz...

Mă văzu trist deodată; plictisit.

— Ştiu, trebuie să te retragi. Eu zic, mâine, să ne vedem tot dimineaţă. Poate-i iacem o vizită lui Virgil acasă. Apăi lasă, dragă, că-i trece lui supărarea de azi când i-oi spune cum i l-am pus la punct pe nechemat! Şi sunt obligat să-i prezint mamei sale omagii şi s-o cunoşti poate şi dumneata pe Iana...

Rostind numele fetei pe care eu o văzusem nu de mult la cabană, o singură dată, şi cu totul întâmplător, glasul profesorului mi se păru transformat; devenise ironic. De altfel puţin mai încolo mentorul preciza:

— Domnişoara Luciana Ionescu… Aşa să ştii… tovarăşe! Şi avu un râs scurt; mă uitasem la el cu uimire…

A doua zi nu l-am putut întâlni, cum stabilise, de dimineaţă, dar asta nu era vina mea. Avusese de aranjat treburi,

35

alergase în toate părţile. Seara în schimb am fost puşi în situaţia să părăsim împreună căminul de oaspeţi. Musafir frecvent, în naveta lui de la Teţcani la judeţ, mentorul se simţi de la o zi la alta tot mai sigur pe el, între locatarii dormitorului comun, iar pe unii îi atrăsese în discuţii; alţii se suparaseră chiar pe motivul acesta: se vorbea prea mult, timpul lor de odihnă fiind ameninţat. Cineva mă reclamă administraţiei, bineînţeles numai pe mine. Văzându-mă cu bagajele-n stradă aproape, mentorul e drept se frământă, însă inutil. Înţelegea situaţia, ba o mai şi comentă: „Nu numai visări, nu cu himere rezistă şi-n viaţă leul albastru al imaginaţiei”, îmi trebuia o gazdă; linişte, confort cât de cât. Ei erau altceva, oameni de acţiune, căliţi, obişnuiţi cu acel mod de viaţă, noi însă… Sigur că da! Noi eram altceva.

Tot discutând (mentorul era în orice clipă plin de poveşti) ajunsesem la gară. Domnul Valentin avea să aştepte un tren, eu să nu-mi fac probleme („de mândrie, de conştiinţă”); mă puteam întoarce, dinspre partea lui, la cămin şi să-i linguşesc „pe respectivii”, să mă fac că-l înjur…

— Lasă, sunt sigur că te descurci…

Trenul intră în gară. Staţiona un minut, ca de obicei, sau poate de data asta întârzie, căci am avut timp să mai

schimbăm câteva vorbe.

— Sigur că da, se întrista mentorul. Pricepu ceva, căci îmi zise: Ştiu eu ce să-ţi spun?...

Se scuza, încereând să deschidă uşa vagonului, în acelaşi timp promiţându-mi ca pe-o ameninţare: Poimâine sunt înapoi!

Fuseseră puţini călători de la trenul acela din miez de noapte, şi i-am putut urmări care-ncotro o luase: o femeie rămase singură; n-a fost aşteptată de nimeni. Ieşise de la peron lângă mine şi acum în bulevard îi auzeam înaintea mea tocurile de la pantofi bătând mărunt. În dreptul unei biserici din capătul unei străzi s-a oprit. M-am mirat, dar necunoscuta mi se adresă chiar mie:

— Cauţi pe cineva, o adresă?

Umbra mea poate o sâcâise tot timpul în lumina peste tot răspândită de felinarele electrice de pe marginea bulevardului. I-am răspuns că nu caut nimic şi atunci ea m-a întrebat din nou.: cum aşa? Uite aşa, mi-am venit eu în fire, şi i-am spus o poveste c-o gazdă rea de la care fusesem aruncat nu de mult pe stradă; n-aveam unde locui, iar de câteva nopţi nici nu mai dormeam, motiv pentru care mă plimbam pur şi simplu, la fiecare tren, după oamenii care coborau, să-mi treacă de urât. Femeia înclina să mă creadă. Se opri la un moment dat sub un alt felinar şi la lumina verzuie se uită şi mai bine la mioe. M-am fâstâcit de privirea ochilor ei mari, şi poate de întrebările lor, mi-am cerut numaidecât iertare, fără să fi avut totuşi un motiv s-o fac.

— De ce? a fost şi răspunsul ei. Dacă n-ai unde dormi poţi merge la mine. Şi mă cântări iar din ochi luând-o din loc şi mai hotărâtă după ce parcă pusese la punct cel mai

important lucru.

începu tot atunci să-mi turuie gura şi m-a întrebat şi ea de unde sunt şi ce fac în oraşul Cana. Îi răspundeam altceva, orice, aiurea. Spre exemplu, ziceam, tatăl meu susţine că avem rude peste tot, împrăştiate în toata lumea.

— N-om fi noi acum şi puţin rude? făcu ea şi mai bine dispusă de felul în care îi vorbea, în fond, un bărbat, dar gânditoare. De ce nu! Lasă că avem timp să vedem.

Când am ajuns şi a deschis îmi spunea ca de fapt am un tată inteligent. Poate fi chiar aşa. Stătea lângă mine, desprinsă de mine prea repede, şi mă întreba mereu altceva, cu ochii, după cum trebuia şă învăţ că-i era obiceiul. Dar zorii deja se iviseră.

— Să facem o cafea, mi-a spus. Mă cheamă... Elisabeta. Elis mi se spune; Li: n-am mai băut o cafea bună de săptămâna trecută. Tu, ajută-mă! Cum te cheamă? I-am spus că mă numeam Emil. Cunoscându-ne astfel, am rămas interzis. Dar a trebuit să-mi revin numaidecât. Eram ca doi camarazi de demult care ne regăsiserăm într-un oraş străin şi intraserăm pe furiş undeva să treacă noaptea. Ieşind odată cu ea din acel loc „clandestin”, străina deveni vorbăreaţă.

— Aşa se întâmplă; oamenii se cunosc cel mai uşor pe drum.

Sau:

— Apartamentul ăsta îl am de un an. Nu prea stau în el, dar plătesc la rate de mă usuc. Sânt doctoriţă la ţară şi de fapt o am şi pe mama acolo... Satul nostru e ca1 un orăşel...

Bineînţeles că, revăzându-l pe domnul Valentin, am

evitat să-l mai întreb despre ciudata femeie. Îmi părea că-i greşisem chiar lui cu ceva; el îmi vorbea uneori şi despre Li, ca mai înainte, fără să bănuiască măcar că eu o şi cunoscusem, pe numele ei cel mai întreg: Elisabeta. Cu aceasta din urmă stabilisem o întâlnire, la care nu m-am mai dus. Căci între timp m-am înfăţişat cu mentorul la Virgil acasă. A trebuit, bineînţeles, să găsim un pretext, dar acesta nici n-a întârziat mult să apară.

într-o dimineaţă, ca de obicei, Sergiu Vizanti, răsfoind, cum zicea el, „punct cu punct" ziarul local, găsi, în sfârşit, o ştire care deschidea tirul! Ştirea trata cu delicateţe „nu prea vechea sugestie dintr-o conferinţă publică, în legătură cu vechea Casă Holomeia, din partea de sud a oraşului, propusă pentru renovare pentru a fi dată în folosinţă unui muzeu de artă... Din moment ce sistematizarea propune şi amplasarea unui spital nou, cunoscuta clădire de stil din oraşul nostru n-avea niciun sens să mai rămână spital...".

38

Celebrul om care scotea astfel bolnavii din „Casa Holomeia" nu ramânea anonim, căci „pastila" din care citise atunci Sergiu Vizanti era un chateau; ea deschidea coloanele unde era dat rezumatul conferinţei despre sistematizare ţinută de arhitectul Iuliu Cozmin (numele lui ţintuit aici cu acest „z" care lui nu-i plăcea) în sala mare a Teatrului. „Aşteptăm, încheia arhitectul, noi sugestii şi îndreptări privind sistematizarea, al cărei ţel ne găseşte reuniţi aici, şi reţineţi deviza mea, ca să zic aşa, de specialist: în atenţia tuturor – Tradiţia!" încheia bine băiatul.

— La te uită! făcu deodată mentorul. Va trebui să-l

căutăm numaidecât pe Virgil...

Ca şi când s-ar fi petrecut ceva nu atât grav, cât ciudat, şi asupra lucrului respectiv Virgil avea un cuvânt greu de spus. Ceea ce nici nu era prea departe de adevăr. Dar eu nu ştiam încă nimic.

— Staţi, nu vă grăbiţi, continua Sergiu să ne explice, lăsând şi el ziarul din mână.

Punerea în discuţie a Casei Holomeia, cu actuala ei destinaţie, putea deveni un scandal, lovindu-l, în primul rând, pe Uzuc. Între domnul Valentin şi Sergiu Vizanti discuţia urmă vijelioasă, neţinând seamă niciunul din ei că de faţă mai era cineva care nu cunoştea subiectul. Dar de ce putea ieşi un scandal în legătură cu edificiul amintit n-am putut înţelege. Domnul Valentin îl numi şi el pe Uzuc, dar nu aşa cum o făcea cititorul ziarului...

— Doctoraşul! mârâi Sergiu Vizanti, cu satisfacţie. Uite că-i vine şi lui de hac cineva!

Era curios. Acest „doctoraş", până una-alta, făcea parte, dacă mă pot exprima aşa, din cercul nostru. Era un bărbat la vreo patruzeci de ani, arătând şi mai tânăr, cu 0 privire vie, pătrunzătoare, blond. Nu vorbea repezit, dar fraza deosebit de energic, tratând, mi se părea mie, în toate cazurile,

pe cineva de sus. Cel mai des îl lua la refec pe Testuchin, dar cei doi se aveau altfel bine. Uzuc era plin de merite încă de pe timpul raionului, iar acum trebuia să şi le reactualizeze; colaborarea lui în paginile ziarului local nu era deloc întâmplătoare.

— Prea se bagă, prea se baga peste tot, era de părere Sergiu Vizanti. ". I:.

— Ei, lasă-l dragă, pe Uzuc; păi atunci ce să zicem de unul care nici facultatea n-a terminat-o! Mentorul nu ştiu dacă avea acest obicei să-l lovească pe om chiar acolo unde-l doare mai tare: nici Sergiu Vizanti nu reuşise pe-atunci performanţa aceasta, dar profesorul continua, integrându-l cu sinceritate celor aleşi de el, pe sprinceană, să reprezinte ceva!

— He-hei, să am eu numai oameni ca Uzuc, câte piedici din calea voastră, a tineretului, aş dărâma!

— Intelectuali?! Păi ce-au făcut intelectualii concret vreodată?

— Lasă, dragă, îl potoli mentorul şi mai mult pe Sergiu Vizanti. Au şi intelectualii rolul lor în această ţară... Oraşul nostru şi el se trezeşte la viaţă din nou...

— Doctoraşul vrea poate să ne-ncuscrim iar cu blazoa-nele lui feudale..., mârâi Sergiu Vizanti despre ceva foarta confuz...

— Care voievozi?! se miră însă mentorul. Pentru că Sergiu Vizanti pronunţase şi acest cuvânt. Erau chestiuni da culoare locală. Domnul Valentin se miră din nou. Nu-şi închipuise până atunci că Uzuc cobora dintr-o familie fanariotă căreia până şi numele îi scăzuse într-atât! în acest ungher al istoriei locale nu pătrunsese nici erudiţia profesorului. Mi-a zâmbit vrând să mă facă atent.

— Va trebui să-l căutăm numaidecât pe Virgil, îşi aminti îndată ce ne-am descotorosit de Sergiu Vizanti.

PATRU

Domnul Valentin încurcă pe puţin trei-patru străzi până să dăm în cea căutată. În urma lui, mă gândeam: în cine ştie ce cameră cu chirie stă ascuns fostul campion, deşi mi s-a spus că mergeam şi la familia lui.

Intraserăm într-o stradă foarte îngustă, ultima poate din vechiul cartier boieresc, unde cu greu s-ar fi mai strecurat astăzi chiar şi o gabrioletă trasă de doi armăsari nervoşi; drumul era foarte stricat, părăsit, gardurile din jur lăsate.

Urmând acel drum am ajuns printr-o deducţie misterioasă chiar în faţa casei lui Virgil. Nu arăta deloc rău; dimpotrivă! De jur împrejur o livadă în cea mai superbă ruină vegetală o separa de orice intruziune a vieţii contemporane. Pe cealaltă parte a micii străzi părăginite, un şir nou de case dădea socoteală altei vremi.

Fabulam. Virgil este, fără îndoială, un om curios, peste măsură de original. Uitam că noi căutam atunci un om căruia nu-i anunţaserăm cel puţin intenţia de a-l fi vizitat acasă.

Un drum pietruit ducea în mijlocul micii jungle la casa aceea care-mi părea cel mai minunat lucru văzut până atunci în oraşul Cana. Ne-am învârtit multă vreme în jurul clădirii cotropite din toate părţile de arbori grei, până când am descoperit uşa de la intrare. O nouă alee cu prundiş, străjuită de un gard viu, pleca de aici, ducând într-o altă direcţie, în fundul curţii, unde, probabil, era o ieşire „secretă”. Căci acolo vedeam un grad viu şi mai înalt, măcinat pe alocuri de uscăciune, bine mascat de măceşi şi plante agăţătoare. Ne-am fi putut strecura prin acea parte a curţii şi noi fără să mai fi căutat atât.

Totul respira aici o tăcere ciudată, puţin sâcâitoare. Eram în faţa unei bijuterii de casă, locuită, credeam eu, de fantomele stăpânilor săi de altădată. Dar acolo trăia Virgil, acelaşi Virgil care în zilele noastre deţinuse gloria de renumit pugilist, iar acum era încadrat pe state la teatrul din oraş; casa lui avea ceva care o distingea de oricare alta din tot oraşul, un lucru pe care-l privisem din depărtare şi până atunci fără a face vreo legătură cu viitoarea mea cunoştinţă. Micul ei turn se vedea din oricare parte a oraşului ai fi privit în direcţia parcului public (vechile Grădini ale Bârno-voaiei), el răzbătea victorios deasupra copacilor parcului şi a livezilor din jur. Pe Virgil mi-l apropia acum şi mai mult locuinţa lui. O clădire curată cu etaj şi turn, cu ţigle roşii şi coşuri grele din cărămizi, cu antene pe acoperiş şi cu ferestre imense, mai ales la etaj şi turn. Casa părea decupată, astfel, dintr-o fotografie englezească, sau farmecul i-l dădea tocmai sălbăticia vegetală, din jur. La intrare nu era scris numele nimănui, dar existau două sonerii.

Am sunat. O tăcere de gheaţă respiră din interioare. Nimeni. Am sunat încă o dată şi încă o dată. Încercă şi mentorul ambele sonerii. Mă privi nedumerit şi am dat să plecăm. Atunci zării sub masiva uşă din lemn de stejar cu tăbliile sculptate în afară colţul unui plic, o scrisoare sosită poate cu poşta cea mai recentă. Demonul curiozităţii mă împinse la faptă, dar aplecându-mă să trag plicul afară, sub privirile încurajatoare ale mentorului, lovind în acelaşi moment uşa, credeam eu mult mai grea, cu capul, aceasta îşi scăpă din yale lunecând spre interior. Ridicai plicul fără să-mi dau seama că de pe ultima treaptă a unei scări interioare cineva mă privea fix. Era

Virgil. El întinse mâna şi i-am dat plicul, roşind. Dar nu zise nimic. Învârti scrisoarea pe amândouă părţile, apoi o deschise. Nu părea prea emoţionat de conţinutul ei, aşa cum nu fusese surprins de apariţia noastră. Virgil semăna aici, în siguranţa cu care ne întâmpină, mai mult cu acela din povestirile mentorului decât cu regizorul ridicat parcă, atunci când îl cunoscusem la Terasă, după

o boală grea. Aruncă imediat scrisoarea jos şi ne pofti zâmbind, însă distant:

— Intraţi, poftiţi; poftim, domnule profesor…

Jos, la piciorul scării, unde-l găsisem pe ultima treaptă pe Virgil, într-un hol destul de strâmt, se afla o masă cu un singur picior. Lângă masă era numai un scaun.

—- Luaţi loc şi ne scuzaţi, zise Virgil. Suntem la prânz. Voi termina numaidecât.

Virgil urcă şi noi ne-am pus pe aşteptat. Mentorul se aşează. Sprijinit de scară, priveam fila scrisorii desfăcute care căzuse din zborul ei la piciorul mesei. De sus, dintr-o încăpere aşezată deasupra scării, se auzea zgomot de tacâmuri, o discuţie care se purta la masă între doi sau trei oameni. Prânzul lor se lungea. Am început să privesc în jur. În spatele scării de care eram sprijinit se afla o încăpere cu uşa dată în lături. Camera era ca o verandă circulară în exterior, cu jumătatea de sus a peretelui din sticlă, pe care o acoperea o grea draperie. Acea cameră poate comunica în turn cu alta asemănătoare. Între cele două camere, prin absida răsucită a scării căzu peste fila scrisorii deschise de la piciorul mesei o pată de lumină. Am văzut că puteam citi conţinutul acelei scrisori de pe prima ei filă chiar din poziţia în care eram fără a face nicio

altă mişcare în plus. Virgil reapăru în capătul scării, sus, şi mă vedea încă o dată pătrun-zând în intimităţile lui. Îmi zâmbi.

— Ia şi hârtiile alea sus. Hai, poftiţi… Şi scuzaţi-ne…

— Apăi, dragă, zise mentorul dezmorţit, niciun fel de scuze; de la masă nu te ridică nici generalul, în armată.

Mă văzu în incertitudine şi îmi făcu semn cu mâna să ascult de porunca celui de sus. Scrisoarea pe care am ridicat-o avea rândurile ordonate fără nicio grabă, ca din partea unei femei obişnuită de ani de zile să-şi împărtăşească astfel gân-durile, iar plicul era iscălit la expeditor de un nume cunoscut mie nu prea de mult timp: Elisabeta.

43

Virgil a coborât şi a închis uşa ele la intrare. Apoi ne-a ajuns îndrumându-ne sa depăşim etajul lipiţi de peretele ce îngropa scara ca într-o absidă. Ajungeam astfel în turn, care începea cu o nouă uşă crescută din acelaşi trunchi al puternicei scări. O obsesie de recluziune înăbuşea locul deasupra etajului. Încăperea din turn era amenajată pentru artist, servind totodată ca atelier şi salon. Pe fereastra imensă vedeam planul întreg al curţii comunicând din această parte cu grădina publică a oraşului. În interior, pe peretele care încadra imensa fereastră, erau aşezate rafturi de cărţi, iar sub fereastră o masă la fel de mare, cu planşetă, şi alt birou lipit de ea pe care stăteau fel de fel de hârtii, abţibilduri, albume de arta, iămpi fotografice şi de birou, alte aparate greu de descris. Camera, cu peretele circular în afară, aici avea numai trei laturi. Pe una mai era un mic ecran cinematografic, lipit de alta se afla un dulap înalt de

forma unui fişet, iar pe ultima se îngrămădeau câteva tablouri, unele abia începute, lăsate neterminate ori afişate aşa de gustul unui anumit gen de artă. Pe o masă aparte fuseseră aşezate pe o tabla de argint câteva ceşti de cafea şi alături un coş cu fructe. Masa aceasta era şi cea mai mare din toată încăperea, confecţionată dintr-o singură blană de brad şi acoperită cu o stofă de catifea decolorată care fusese cândva verde. Când intrarăm, o femeie în vârstă aşeza la masă, turnând cafeaua în ceşti. Lângă masă nu era niciun scaun; ele se găseau răspândite peste tot în imensul atelier. Înălţimea acestui atelier părea şi ea apreciabilă. Femeia în vârstă era mama lui Virgil. Îl tempera pe mentor, care se şi repezise la mâna ei. O distincţie simplă la această femeie mă făcu să-mi aduc aminte de acele doamne din lumea lui Lev Tolstoi, aşa cum le văzuse în timpul lecturii imaginaţia mea. Mie distinsa femeie îmi îngădui să-i ating dreapta cu buzele, apoi ocupă unicul fotoliu din încăpere. I se cuvenea. Zâmbi iar senină şi conversaţia începu.

44

Se vedea că mentorul nostru nu-i era o cunoştinţă întâmplătoare.

— Tânărul scrie versuri? îl întreba pe acesta, evident despre mine, facându-mi astfel intrarea în societate fără vreo altă pregătire.

Mentorul se grăbi să-i dea binecunoscutul răspuns:

— Prietenul meu de la Orleanu…

Senina femeie încuviinţă numai cu ochii, semn că înţelesese. Mentorul nu se lăsă, folosind conversaţia astfel începută…

— Ştiţi, înainte de-a ne hotărî să vă facem acest deranj

am citit în ziarul local despre propunerea arhitectului Cosmin în legătură cu folosirea fostului castel regal.

Termenul „regal” îl auzeam prima oară aici. Doamna se dezvinovăţi într-un anume fel, cu delicateţe.

— N-a fost propriu-zis un castel, cu atât mai puţin regal, însă pe noi toate astea astăzi nu ne mai privesc. Poate sânt noile treburi ale arhitectului Cosmin. A trecut pe la noi.... Ştii, monsieur Strupinceanu, timpul...

Virgil, ridicându-se vădit indispus de acest subiect, ne făcu semn în direcţia ceştilor de cafea, ridicând una din ele p>e o farfurioară şi îndreptându-se înspre ecranul imensei ferestre ale cărei draperii se aflau trase de o parte şi alta. Mentorul continuă:

— Oricum, doamnă, e o măsură istorică, ştim şi noi ce a lăsat acolo armeanul, cât v-aţi sacrificat...

— Noi am fost prinşi în anii din urmă de altfel de treburi, monsieur Strupinceanu. Sacrificiu? Ce fel? Cine se mai ocupă astăzi de artă? Şi dacă o face, cât sacrificiu, cum zici mata, mai pune în ea? Acum mă interesează bărbatul meu de acum. Copiii sânt mari şi pot spune, de altfel, băiatul... Casa de care vorbiţi n-a fost niciodată a regelui, nu ştiaţi? O, eu nu am fost acolo decât chiriaşa unei iluzii. Poate a

devenit între timp o chestiune istorică... Câte nu devin istorice...

— Mamă, o întrerupse Virgil, domnul profesor n-a făcut decât să-ţi aducă o informaţie.

— Mulţumesc.

Vârstnica doamnă se ridică, dreaptă, repetând ca la început ritualul salutului de la curtea ei. Îi reţinu

mentorului mâna în mâinile sale, iar mie îmi lăsă încă o dată plăcerea de a-i atinge dreapta cu buzele. Se retrase zâmbind şi mai senină.

Lui Virgil nu-i convenise cum a decurs conversaţia. Despre „chiriaşa unei iluzii” dintr-un anume „castel” până atunci nu ştiusem nimic, nici despre sorgintea acestui Virgil. O întreagă istorie adunase familia lui până la noi. În apropierea oraşului se înfiripase în anii de demult o aşezare mai întâi în jurul unei turme, cu timpul lăţindu-se pe un şes lung, între cele două dealuri ale căror coame ajungeau până la porţile oraşului... Localităţii acum i se zice Orleanu, şi la fel i se spusese poate păstorului întemeietor. Oameni proşti, care nu ştiu pronunţa bine, i-au zis din te miri ce lui Orleanu, Ur-leanu, şi de aici, credeau unii, i se trăgea numele cel de astăzi, căci până nu de mult localităţii i se spusese Urlaţi. Încă îi mai spuneau la fel cei bătrâni, şi într-un loc, după ce ieşeai afară din oraş, se mai găsea un indicator de şosele cu acest nume. Peisajul trebuie să fi fost acelaşi de la început, o vale adică, deschisă mult până la Orleanu, localitate uşor legănată între dealuri cu viţă de vie şi salcâmi. Însă Urlaţi n-a putut deveni în niciun caz din Orleanu, trecând chiar şi prin Ur-leanu, şi atunci se găsi altă explicaţie. La o mie opt sute optzeci şi patru, se ştie, se instituise Domeniul Coroanei şi în cele o sută optsprezece mii două sute optzeci şi şase de hectare pentru „patronul suprem” intraseră şi hectarele de păşune de pe

acest şes gras aparţinând într-un timp unui Roznoveanu. Pe timpul lui Ferdinand de Hohenzollern

şesul a început să fie exploatat pentru agricultură, ca moşie regală, şi în capătul respectivei moşii luă fiinţă un orfelinat. Orfelinii, graţie regală, erau, zice-se, unii strănepoţi ai eroilor de la Plevna, Griviţa şi Smârdan, urmând să fie, la fel, nepoţi şi fii nefericiţi de-ai celor căzuţi în războaiele balcanice până la primul mare război… Tradiţie orfelină. Aceşti oameni din rezervaţie, născuţi parcă din sinul Naturii însăşi, se deosebeau prin o disciplină ca de copii de trupă de oamenii împrejurimilor, căci învăţau la orfelinat meserii, lucrând totodată şi pe moşia regala ca argaţi. Când trebuiau să se însoare orfelinii erau sloboziţi şi luau fete de prin sate. Nu se aşezau prea departe de rezervaţie, primind şi câte puţin pământ de pe coastele laterale ale moşiei, şi alcătuind astfel noua vatră Urlaţi. Pe una din aceste coaste, mai sus şi de noile acareturi ale foştilor orfani, în umbra unei livezi arătoase fiinţase o dată un sat denumit Slobozia, vorbind de la sine despre natura sătenilor lui. Un incident din acea vreme mută satul în vale. Într-o noapte de înviere, când toţi oamenii lui se aflau în biserică, nişte străini sau răufăcători i-au pus foc şi atunci cei mai fricoşi, închipuind într-acestea un semnal ca din partea regelui, socotiră că era timpul să se apropie şi ei de Domeniu; mâna de lucru a orfelinilor pulverizaţi prin sate devenise precară poate şi din lipsa războaielor în ultima vreme… Atunci satul cel liber din umbra arătoasei livezi începu din acea primăvară să se mute, cerând pământ în arendă de la Domeniu în schimbul câte unui alt loc de casă pe noua vatră a aşezării denumită simbolic Urlaţi. Peste vetrele stinse ale Sloboziei în următorii ani s-au pus vii şi păduri de sal-câmi. Arendaşii cei noi şi mărunţi luau fălci de pământ în

parte, înscriindu-se pentru aceasta în registrele unui administrator regal unic, ajuns prin partea locului cine ştie de pe unde, mai întâi el însuşi traistă-n băţ, încălţând opinci mari

47

din piele uscată de bou şi poreclit, fiindcă Dumnezeu îi uitase măsura, „Lungulescu”, numele lui de drept fiind altfel, Haralambie Holomeia. Într-o viaţă de om reuşi să se boierească, adăugând lângă Orfelinatul agricol primul conac de pe vale. La intrarea în odăile acelui conac îşi pusese în cui opincile mari din piele de bou şi sumanul de slugă, ca semn pentru fii şi nepoţi de unde plecase, unde ajunsese prin vrednicie. Administrase el singur moşia regală întinsă pe tot şesul de la Orleanu şi până la Cana, neştiind nicio boabă de carte, şi îşi luase soţie o fată de neam, Ruxandra… „Lungulescu” la începutul carierei lui ca vechil n-a fost mulţumit de hotărârea slobozenilor de-a strămuta satul în vale. Din bătrâni se păstrau poveşti despre marea asprime a veneticului în primele zile ale bejăniei. „Nimeni nu v-a chemat, îi suduia el pe oameni. Aţi venit să urlaţi în robie. Şi livada o mai puteaţi face la loc…”. Biciul lui plumbuit, cu trei şfichiuri, scotea şi sudoare şi sânge din om. În jumătate de veac numai el cumpără tot mai mult pământ, pe care-l lăsă urmaşilor săi deveniţi cei mai puternici pe toată valea. Inima lui adâncă şi aspră nu-l iubise pe rege, aflându-se fără ştirea cuiva la întrecere cu acel neamţ, traistă-n băţ ca şi el, însă adus de vânturi la noi de pe alte meleaguri… Iată, acest Haralambie Holomeia, zis „Lungulescu”, a fost primul strămoş coborât în această vale al lui Virgil…

Vechilul, călărind toată moşia întinsei văi, şi-a mutat cu

timpul cucoana la oraş, căci avusese fii. La a treia generaţie aceşti fii deveniseră cărturari întreprinzători la Curte, aprigi ca şi bunicul lor de pe şesul Domeniului. Toţi veneau cu strălucite studii din Germania, şi unul a fost un renumit avocat cu procese la Haga, iar altul s-a făcut remarcat ca arhitect. Avocatul, în urmă s-a tras la ţară, preluând în gospodărire mai intensivă moşia bunicului, iar fratele lui, arhitectul, îi trimitea la moşie din când în când un fiu de a patra generaţie, arhitect şi acesta, cu studii în Italia, dar în treburi de lume mai uşurel, până ce chiar acest fel de treburi îl încurcară de tot. Moşierul de la Urlaţi, fratele arhitectului de la Curte, fostul avocat cu procese la Haga, s-a numit Henric Holomeia şi nepotul său a fost Costin Holomeia, tatăl acestui Virgil actual, trăind poate şi azi la Paris.

S-a zis despre Costin Holomeia c-ar fi apărut la Domeniu mai întâi în urma unui scandal de alcov de la Curte, trimis de regină să ridice aici un castel, un „Pelişor” în pustiul ţinut, şi era cu mulţi ani înaintea celui din urma război… Pe parcurs, „comanda” regală fusese revizuită, dar tânărul arhitect cu capul doldora de marele său proiect (cu care probabil trebuia să reintre în graţia Curţii) se adinei şi în viaţa locală, băgându-se până la gât într-un altfel de politică decât aceea a partidului de partea căruia combătea unchiul Henric (numit de tot satul Urlaţi mult mai simpatic: moş Harea), cu atât mai de neînţeles pentru „moşneag”, cu cât noua politică a nepotului înclina către niscai muieri fără neam, optând în final pentru una singură: fată a bietului albinar de pe mult înfloritoarea moşie a „moşului Harea”, albanezul Naum. Domnişoara Lavinia, fata crescătorului de albine din Urlaţii acelor

vremi, scăldată pesemne de pruncă în miere (altfel de unde atâta dulceaţă pe gustul boierilor), avusese o singură conversaţie cu arhitectul cel tânăr lângă stupi, printre flori, şi de atunci umbla zvonul că ceea ce nu reuşiseră subţiratecele odrasle din protipendada Bucureştilor sau de pe la moşii, din împrejurimi, săvârşi în necunoştinţă de cauză o ţărancă; lucru, desigur, exagerat, căci fiica albinarului avusese bunul simţ ori şansa, ori cine ştie prin ce mister, reuşise să fie la acea dată una dintre puţinele bacalaureate de pe vale, şi la ce o ţinea, deci, tatăl ei printre albinele lui cu o hârtie de rang atunci dacă nu

să-l încurce chiar pe seducătorul tânăr cunoscut prin împrejurimi ca fiind de nesubjugat! Asta se întrebă şi îşi dete răspunsul singur „moş Harea”, îngrijorat că aventura zăpăcitului de nepot, luând proporţii, l-ar fi putut compromite în ochii celor de-o samă cu el de pe vale… Or, Costin nici după mustrările de rigoare nu se trezi din sublimele lui visări alături de domnişoara Naum. O „răpi” în curând, ducând-o cu el la „castelul Urlaţi”, în toţi acei ani cât a şi durat neobişnuita construcţie pe un şes altfel neatrăgător, iar lumea se minuna cum trăiau ei uniţi fără cununie, la marginea lumii, slujind alţi dumnezei, ai patimei şi ai nesăbuinţei. Când termină edificiul, Costin Holomeia plecă prima oară după mai mulţi ani până la Bucureşti şi de acolo călători la Paris, cu gânduri ştiute numai de el, uitând deodată (se va vedea că nu de tot însă) şi de frumoasa lăsată pe şes, în mijlocul pustiei, într-o casă abia terminată, de-o măreţie aici fără nicio noimă…

La Paris, găsind un client bun de prin partea locului,

vându castelul. „Domnişoara Lavinia” ar fi rămas poate pe drumuri, de n-ar fi intervenit tot atunci „moşul Harea” cu îndreptări asupra cărora, de-a lungul anilor, s-au spus pe vale tot felul de lucruri.

Virgil povestise tot timpul. Tot ce spunea el avea legătură şi cu trecutul acesta, care deodată mă fascina, fără să-mi pot explica de ce. Prin fereastra imensă a camerei din turn pătrundeau primele umbre ale unei înserări grăbite. Virgil străbătuse tot timpul camera cu paşi mărunţi, dar elastici, într-o nervozitate abia schiţată mai mult de gesturi decât de-acest obicei de-a te plimba de colo până colo cât timp vorbeşti, întâlnit şi la alţii. Acum se oprise cu faţa la ecranul ferestrei prin care în fumul înserării puteai privi toată valea, pe deasupra oraşului, şi dincolo de rumoarea lui. Dar

cred că eu mă înşel. Mai aproape chiar, sub fereastră, era parcul (fostele grădini ale Bârnovoaiei) şi în latura lui dinspre Virgil fuseseră amenajate spaţii de joacă pentru cei mici. Pe o bârnă cât latul unei palme de bărbat zdravăn, însă ridicată suficient de la sol şi îndeajuns de lungă pentru un exerciţiu complet de echilibristică, o fată se căznea să treacă o probă pe care singură şi-o impusese. Un băiat îşi oferea mâna şi umărul să se sprijine de el, dar fata refuza, dând din mâini cu îndărătnicie, până ce, pe la mijlocul cursei sale, îi căzu totuşi în braţe. Virgil, privind scena, zâmbea. Mi-am dat seama de asta când, înainte de-a pleca, m-am ataşat lui, ca din întâmplare, lângă fereastră, la o ultimă ţigară; i-am recunoscut şi eu pe protagoniştii scenei din parc... însă numele lor n-au fost rostite atunci la Virgil. Ele erau ale

Ianei şi Iuliu Cosmin.

CINCI

Către toamnă sediul grupului nostru se mută în Rond. Aici se jucau popice, table, şah, remmy. Găseai şi ziarele la zi. Un fel de club.

Era tot atunci când pretutindeni se vorbea despre focul pus undeva, într-o ţară ireală aproape, de forţe răuvoitoare. Ideea unei excursii în străinătate o avu Alioşa Testuchin.

— Mergem la faţa locului, se hotărî el, şi umbla să ne convingă pe fiecare de necesitatea acelei „ieşiri”.

Toată lumea de altfel era agitată; un poet local tipărise o inepţie intitulată „Boul albastru”, despre care Toni Stroescu spunea c-ar fi trebuit subtitrată – „poezie” – cu respectivele ghilimele, alţii vorbeau despre o cotitură şi-n felul nostru de a simţi de acum înainte chiar fapte neînsemnate. Cine putea fi numit în oraşul nostru „Boul albastru?” Cineva din conducere i-ar fi dat următorul răspuns unui subaltern scandalizat: – „Uita-te în oglindă!” „Vară de tot”, numi Alioşa Testuchin acel timp inutil. Domnul Valentin mai lupta să devină şi el cetăţean al oraşului nostru. Dacă nu reuşea deodată, asta se datora încă unor încurcături „de dosar”; chitanţe vechi, rău achitate, „din trecut”, cum spuneau cei mai mulţi. Şi cu toate acestea, când se întâmpla să fie de faţă în Rond, optimismul lui îi contamina pe băieţi.

— Am îndrăznit, ne spunea el. Decupase dintr-un ziar

„fotografia momentului” şi ne-o arata nouă, celor mai tineri, de parcă ar fi fost un document adus de la Polul Nord. Avea lacrimi în ochi.

— Dar de ce nu îndrăzneşti şi tu să te mişti de la Teţcani la judeţ? îl lua peste picior doctorul Uzuc.

— Doctore, eu nu glumesc, făcea mentorul, în astfel de situaţii, vărsând lacrimi fierbinţi. Dumneata nu ştii ce înseamnă, pentru că da, vorba tineretului, în timp ce noi sufeream dumneata făceai rechiziţii de palate... că n-ai fi putut trăi decât tot ca fanarioţii matale... haida, că ştim noi...

Osul domnesc, chipurile, Uzuc, nici nu roşea, pentru că era suficient de roşcovan şi aşa.

— Nu ştiu nimic, domnule! Ce te aştepţi poate?

— Doctore, suntem la o mie nouă sute, însă... şaizeci şi...

— Lasă-mă, domnule, dumneata n-ai fost clar niciodată.

Domnul Valentin se muta atunci lângă noi, „tineretul cel drag”. Alioşa Testuchin turna gaz pe foc:

— Mergem în excursia aia... V-aţi făcut formele? Nemulţumit şi plin de harţag, domnul Valentin se ridica în picioare; vroia să se facă văzut!

— A căzut, sigur că da, oligarhia raională! Raionalii! urla el cât îl ţinea gura înspre Uzuc. Raionalilor!

52

Câteva capete se întorceau şi din alte părţi; era lume în parc peste. Tot. Triumfător, mentorul explica pentru noi ceva foarte interesant... deşi, cine îl asculta?

— Ştefan cel Mare era ocupat să-şi refacă biata lui ţărişoară, şi în acest timp satele s-au urnit de o groaznică

veste. Se aprindeau focuri pe vârful munţilor. Era cel mai rău semn al vremii. Voievodul otrăvea iar fântânile şi dădea foc la sate. Avea el un scop. Hoarda, cât era ea de aur, se împiedica totdeauna de această „armă secretă” a domnului nostru. Şi când birui, domnul nu l-a ucis pe Sion Sidi Ahmed, că-i era frate Marelui Han, şi, răzvrătindu-se, mai târziu l-ar fi scăpat chiar el de acela, devenindu-i ca nou han prieten, dar pentru pruncii ucişi ai Moldovei Domnul Ştefan cel Mare şi sfânt îl jertfi în faţa norodului său şi a solilor Marelui Han pe Maniac cel Tânăr, ca să ştie şi acel han ce se putea întâm-pla cu toţi acei care vin să ne calce…

— Straşnică pildă, sărea Uzuc, scuipând alături, peste parapetul din două leaturi, drept în lac.

— Doctore, nu-i frumos, se aşeza între ei Alioşa. Profesorul are dreptate: i-am dat la fund lui Mamac, mama lui… Mergem în excursie?…

Nici de revelion n-am plecat în acel an din oraş. Apăruse în grup unul nou, care mergea mai ales cu Ozane. Se numea Dan Perţa. Era ţigănos, lipicios, fără răbdarea de-a lăsa să i se vadă singure calităţile, căci şi le înşira el, inven-tând copios; rudă de lacheu, asta părea. Nici Toni Stroescu şi nici Alioşa Testuchin nu l-au putut înghiţi. Şi cu toate astea, veştile pe care ni le aducea din prea multe părţi erau totdeauna proaspete, deşi povestite după un anume tipic. Toate păreau nişte grozăvii!

Fiind, în fond, muzician, spunea el, dar ca practician şi muzicant cântase în noaptea de Anul Nou la Vatra Dornei, la Cazino. Era foarte credibil ce povestea. Ascultam cu atenţie.

îi întâlnise acolo pe Iana şi pe Iuliu Cosmin. I s-au părui fericiţi. O dansase pe Iana şi el şi se împrietenise cu arhitectul, în fond ei toţi erau din acelaşi oraş. Iuliu Cosmin nu prea dansa, dar în schimb ştie să se-mbete straşnic. Nu credeam?! Totul de altfel fusese: straşnic! Iana şi arhitectul, la un moment dat, au dispărut, şi el trebuie să-i fi urmărit. Căci urmau alte poveşti. Nimeni n-a ştiut că ei îşi serbau, în definitiv, sfârşitul logodnei, insinuând un fel de o primă noapte a nunţii! Dar cum? Dacă noi credem că el ne minte, n-avem decât să ne mai informăm. Arhitectul îşi luase viitoarea soţie din mijlocul mulţimii destul de ostentativ. Ea tocmai dansa. Cunoaştem parcul, probabil, cu brazii încărcaţi de omăt, şi era o noapte fantastică, ningea cu o măreţie ca-n basme, iar cei doi înotau prin zăpezi, îmbrăţişându-se şi au ieşit până la urmă dintr-un pat din acestea, ca Jordan şi Maria, ne aducea Dan Perţa aminte (nu ştia dacă noi citisem) de Cui îi bate ceasul de Hemingway.

— Tu crezi în prostiile colportate de ăsta? mă întrebă plictisit Toni Stroescu.

— Uneori poţi să crezi în orice, i-am răspuns.

— Nu-l vezi că deliează?

— S-avem răbdare, nu-l întrerupe, îl rugai eu. Urmau şi mai mari grozăvii. Ieşiţi din patul de zăpezi alţi oameni, cei doi organizară în aceeaşi noapte, spre ziuă, noi surprize întregii cabane, unde ocupaseră şi ei din timp o cameră. Dan Perţa văzuse cu ochii lui tot spectacolul, ba mai şi participase la el.

Ultimul act avusese loc pe podul puţin arcuit peste râul parţial îngheţat, acoperit însă din abundenţă atunci cu zăpadă. Iana ieşise şi ea, mai întâi la fereastră, înfăşurată

în albul unei hermine, şi le zâmbise tuturor. Zănaticul soţ recitase, provocat cine ştie de cine, Mănuşa de Schiller, aşa cum

54

O cunoaştem cu toţii din traducerea lui Eminescu. Dar atunci încă cineva avusese proasta inspiraţie să arunce de pe pod câteva portocale pe stratul gros de zăpadă care acoperea râul, amăgindu-i pe privitori în privinţa stării sale reale de îngheţ. Arena era pregătită.

O frumoasă mână scapă de pe marginea de-altan O mănuşă, drept la mijloc, între tigru şi-ntre leu; Insă dama, Cunigimda, zise-atunci, bătindu-şi joc, Cavalerului Delorges:

„Dac-amorul ţi-e fierbinte cum te juri în orice oară, Să te văd,

Mergi, mănuşa de-mi ridică!" Cavaleru-aleargă, iute se coboară În grozava prejmuire, calcă sigur, fără frică Din mijlocu-acestor monştri

Cu-a lui degete-ndrăzneţe el? nănuşa de-o ridică.

Iuliu Cosmin se repezise primul şi după el Dan Perţa. Cei doi se alungau ca doi hocheişti dezgolind ici colo râul îngheţat mai ales pe margini. Mulţimea îi urmărea: care va culege mai multe portocale? Fusese totuşi un moment „de gheaţă". Dan Perţa, cu o singură portocală în mâini, se retrăgea din spectacol, lăsându-şi adversarul să se întindă el singur lacom de înmulţirea trofeelor. Gheaţa pârâise şi mulţimea o clipă amuţi. Arhitectul plonjase, reuşind să se salveze la timp, totodată culegând din valuri ultima portocală... Se scutura de zăpadă pe malul râului, unde-i reuşise atât de utilul salt... Strigătul general fusese de data asta de satisfacţie. Iana apăruse şi ea pe pod.

Omul care urma să-i fie soţ (în curând şi oficial) îi întinsese cele câteva portocale. Faţa lui exprima poate binecunoscutul final al legendei:

Cu mirare şi cu groază Damele şi cavalerii l-au privit,

55

Insă foarte liniştit

El mănuşa o aduce înapoi.

De-a lui laudă e plină orice gură,

Cunigunda îl priveşte cu o gingaşă căldură

Ce-i promite că norocu-i e aproape.

Iuliu Cosmin văzuse atunci în mâna iubitei sale o portocală străină. Lumea se strânsese în jurul lor.

— Ce-i asta? o întrebase scurt.

— O portocală, îi răspunsese Iana, alintându-se.

Dar arhitectul, luându-i din mână fructul străin, îl aruncase peste pod. „Prostii, stupizenii încurajate de literatura unui bineştiut autor…”, se auzise glasul cuiva care asistase, din mulţime, la toată scena. Era, probabil, un critic literar sau cam aşa ceva; oricum, cineva din Constanţa…

Nunta celor doi avusese loc la sfârşitul lui februarie. Dan Perţa ne povesti, în acelaşi stil, unele amănunte despre cununia civilă a „originalilor” de la Anul Nou. Petrecerea nu s-a făcut însă la Holomeia, dar nici la Cozmini, în afara oraşului, la Răcoroasa. Muzicantul nu văzuse la nunta lor măcar „picior de rudă”… Sau, nu; îşi dădu seama, în ultimul moment, c-ar fi greşit spunând lucrul acesta…

Ceremonia avusese loc la Palat, unde mai fiinţa încă, în hol, expoziţia de arhitectură Iuliu Cosmin, deşi o văzuse până atunci şi cine nu-şi dorise lucrul acesta. După

schimbul celor doi „DA”, rostit de miri, invitaţii fuseseră conduşi pentru şampanie la Terasă. Mandatarele luaseră mai mult ele iniţiativa unei mese pe cinste, cu vin negru şi gustări consistente... asta, şampania, şi nişte fursecuri (comanda mirilor) erau numai un moft... auziseră ele (sau se documentaseră în mod expres) ce se servea la bufetul instituţiei de care aparţinea naşul...

56

încă de la şapte seara, când Aula de la Palatul Culturii aştepta ticsită de lume sosirea mirilor (căci într-adevăr s-a cam aşteptat), una dintre mandatare propusese închiderea cofetăriei şi a localului în general, însă cealaltă se opusese categoric. De ce? „Vom închide, spusese ea, atunci când îşi vor trimite oamenii să ne anunţe că la primărie totul e gata. Aşa se obişnuieşte. Datoria noastră este să fim pregătite.” Cealaltă nu mai insistase, dar cu de la sine putere micşorase deverul, primind de la nouă în sus numai copii pentru vân-zare de dulciuri. A.".

Se făcea nouă şi douăzeci de minute şi abia dacă se vedeau primii oameni ieşind din Palat... însemna că ceremonia se apropia de sfârşit. În curând Iana urcase la Terasă cu un trandafir prins cam strâmb pe rochia ei de mireasă, la braţ cu Iuliu Cosmin, Urmau nevestele celor mai importanţi oameni, care luaseră parte la cununie. Căci naşii erau. Soţii Poenaru, inginerii ei înşişi. Socrul mic, Ionescu, dispăruse. Iuliu Cosmin părea tandru; Iana îngândurată. Alte; rude nu erau prezente de nicio parte, dacă nu socotim acel „ceva”, ţinând de neprevăzut, care se ivise numaidecât să zgârie doar puţin oglinda serii în care toate se vedeau prea minunat. Dar amănuntul scăpase atenţiei, mai ales a celor care cu atâta zel

pregătiseră totul. În emulaţia generală (se cânta „Mulţi ani trăiască!”, se ura pe o şută de voci), nimeni nu mai ţinuse seamă că ultimul copil servit, o fetiţă de aproape şase ani, rămăsese acolo lângă tejghea cu o ciocolată ieftină în mânuţă, dar privindu-l de departe, întrebătoare, şi foarte curioasă, pe Iuliu Cosmin.

— A cui este fetiţa aceasta drăguţă? întrebase fotograful Negru Benu, îndreptând către ea aparatul său.

Atenţia tuturor fusese concentrată o clipă înspre tejghea, dar fetiţa văzându-şe astfel privită o zbughise afară. Pe terasa introieriită o aştepta, ieşită atunci din pământ sau numai de sub zăpezi, mama ei, care nu era alta decât, aşa cum ne incredinţa, povestindu-ne, Dan Perţa, o colegă de-a lui Uzuc, doctoriţă şi ea, doamna Elis Novac.

— Iuliu Cosmin a văzut-o pe aceasta? l-am întrebat eu.

— Nu ştiu, n-am mai fost atent. Cred că văzuse fetiţa» oricum însă era prea ocupat, nu i-a dat nicio importanţa…

ŞASE

Fiind mai pe urmă în parc, cu Ozane (era vară acum, dispăruse de multişor din oraş muzicantul, subiectele lui despre „marii îndrăgostiţi” le uitasem, căci fusesem mutat peste noapte, la sugestia nu ştiu cui, din postul unde-l avusesem şef o vreme pe Iuliu Cosmin), l-am văzut la un moment dat pe una din aleile vecine pe Toni Stroescu, de data aceasta cu Aurel Hodoş, vărul său şi pictorul grupului. Toni strigă ca de obicei: „Hello!”

— Cum, voi nu ştiţi? se arătă ofensat pictorul, după ce făcurăm joncţiunea trecând peste rondul cu flori, ca să ajungem mai repede pe aleea lor.

— Chiar nu ştiţi?! întrebă pictorul încă o dată, mai

nedumerit. La noi în oraş, urmă el, are loc dintr-un moment într-altul vernisajul unei expoziţii de pictură şi acuarelă a unui pictor din Bucureşti; un pictor adevărat. Ne explică mai exaltat acest lucru, ferindu-se parcă de7a nu fi învinuit el însuşi de-aşa ceva.

— Chiar?! se miră cu simpatică naivitate Nelu Ozane.

— Cred că nu vrei să spui că nenea Zigu Podaru nu-i cel mai mare acuarelist român în viaţă? îl întâmpină, să-l moralizeze la timp, Toni Stroescu.

58

— El e? se interesă Ozane, de data asta cu alură expertă. Haideţi, băieţi, să-i facem public şi noi, se arătă generos şi mai departe. Dar nu era propriu-zis cazul. Festivitatea începuse şi luau parte la ea diferite persoane, între care i-am zărit pe Poenaru şi Ionescu. Era a doua lor ieşire publică, împreună, după ce tot la fel apăruseră şi la celebrarea cununiei civile a lanei cu Iuliu Cosmin. Arhitectul în schimb nu putea fi văzut şi el aici, căci lipsea. Erau la vernisajul expoziţiei acuarelistului din Bucureşti (care expunea totodată uleiuri groase în compoziţii exagerate) persoane oficiale, public divers. Deodată artistul, din spatele şirului din faţă, fu auzit:. Ri"Mr rtp \. Ttt. < îfjl ’

— Valentin! Unde eşti potaie?

Doi ochi şi mai speriaţi sub lentilele unor ochelari uriaşi î! căutau pe profesorul Strupinceanu. Nu ştia nimeni din cei prezenţi ce rol i se rezervase strălucitului om din ţinutul nostru în acea ocazie. El trebuia să prezinte expoziţia, deci pentru asta s-ar fi cuvenit să se afle aliniat de la început în rân-dul din faţă, ca la o primire pe aeroport; când colo, mentorul nostru cine ştie pe unde

umbla!

Apăru, în sfârşit, numai în cămaşă, cu o cravată, se vedea cât de colo, împrumutată atunci, căci era înnodată pe fugă; îi lipsea haina de la costum şi o înlocuise cu o flanelă subţire, încheiată în faţă cu nasturi. Îşi netezea din mers părul, nestingherit de masiva prezenţă, în faţa căraia de altfel şi începuse a vorbi, aruncând mai întâi câteva vorbe mai vesele, un mic flirt „artistic”, ceva în genul „o expoziţie se reprezintă ea singură, dar pe artist îl vedem mai rar, deşi Zigu Podaru nu se expune el prima oară la noi, hă hî hî, el s-a mai expus şi în alte situaţii…” Domnul Valentin chiar se amuza, totuşi, devenind serios, o scaldă timp de zece minute în faţa microfonului în cei mai savanţi termeni: artistul matur, „meşterul”, acuarelistul fin, portretistul de forţă, autorul unor sarcastice compoziţii în care linia e trasă cu pasta

59.

groasa a caricaturii, dar şi râurile de albastru, irizările bătind în roşuj forţa acestor griuri ultramoderne etc., şi mai presus, de cuvinte se oferi să-i însoţească pe vizitatori în faţa fiecărei pânze „cu puţinul ştiinţei mele”, dar şi cu marea pasiune de cunoscător a lumii artistului… Se pornise într-adevăr la. Vizionarea fiecărei lucrări în parte şi mentorul putea fi auzit exclamând el însuşi în faţa unor tablouri, neomiţând să-şf exprime regretul că „acestor frumuseţi nu le este dat totuşi să fie gustate de vulg!” Câte cineva din public mai strănuta, însă mentorul o ţinu mai departe aşa, până când, ca 6 elice de împrumut a aeroplanului plin de curioşi, se opri. Nu era niciun accident la bord; toţi pasagerii însă îl părăsiră…

Scurta agapă care urmă în foaierul de sus al Teatrului,

supranumit „Sala de aur”, amestecă graiurile şi deschise inimile. O atmosferă de sărbătoare, cum nu mai văzuse până atunci oraşul nostru (mă refer şi la calitatea sărbătorii), o împrăştiau mai ales cele două mari candelabre cu ciucuri de cristal, aprinse excesiv, fără a se ţine seama de economii, căci directorul Teatrului era povestit peste tot ca un mare zgârcit al administraţiei sale. Noi, cei reuniţi mai întâi în parc, profi-tând de lunga plimbare a mulţimii printre tablouri, ne-am retras încă de jos, să răspundem cu un plus de atenţie invitaţiei „pentru partea a doua” făcută şi nouă chiar de artistul Zigu Podaru, unchi sau văr el însuşi, înţelegeam, al celor doi verişori-. Aurel Hodoş şi Toni Stroescu…

— Veniţi şi voi, băieţi! Sus e şi-o gustărică… Imediat începem. Ceva mai târziu ne înfiinţarăm. Acolo. De data asta nu pictorul ne întâmpină, ci din capul scării, explodând ca o sticlă de şampanie atunci desfundată, ne ieşi înainte cu toate goarnele inimii sale cântând, mentorul, deosebit de fericit, aflându-se în cea mai strălucită formă. Mă băgă numaidecât

în atenţia unor necunoscuţi, şi, desigur, nu mi-au scăpat Poe-naru şi Ionescu…

— Prietenul meu de la Orleanu…

— F.I e? se făcu a nu fi ştiut până atunci un lucru atât de important cineva dintr-un anturaj oarecare, în faţa căruia ajunsesem cu defilarea, şi eu mă simţii marcat pentru tor restul serii de aspra batjocură din glasul lui.

Mă aşezai, în sfârşit, lângă fragila fiinţă visătoare a unei fetiţe cu păr lung cânepiu, despre care abia peste câteva ceasuri aveam să ştiu c-o reprezintă pe una din cele două

„fete” aduse cu el la Teţcani de la regiune… Era la agapa pricinuită de-un eveniment ca acesta, cea mică, fiica „Mamaiei”, Crina, deci, cam bătătoare la ochi cu fustiţa ci scurtă, şezând picior peste picior şi fumând după preferinţă ţigări superlong, extrase nonşalant din pachetul inginerului Poenaru, lângă care, de faţă, era şi soţia. Îşi făceau semne discrete, în schimb, el şi Ionescu. Soţia lui Poenaru se stăpânea, făcându-se neatentă. Mentorul cred că scontase pe un anume efect, scoţând-o în felul acesta în lume pe „fiica” lui, despre care până atunci nimeni nu ştiuse nimic… Acum el îl introducea în atenţia unui important personaj pe Ozane. Personajul se vede că dădea speranţe oricui; în fond, el era acolo la o petrecere. Ozane începu să-i vorbească, iar noi, grupul, îl ascultam gravi:

— În oraşul Cana, spuse el, străduindu-se să fie, ca la ur. Examen, cât mai concret, s-au născut oameni care au adus ţării mari laude prin faptele lor. N-am putea face oare şi noi ceva?

Ce?! s-au uitat pătrunzându-l până-n sânge ochii aceiui om. Un grup statuar, în memoria lor, o luă pe departe amicu; învăţat, bineînţeles, de mentor, sau o revistă, trimestrială la început, care să ne exprime şi s-o numim „Vestitorul de luni”, cum erau, bunăoară, Les causeries de hindi ale lui Sainte Beuve, care să dezgroape uitarea… să… îâî… Noi, tinerii suntem gata de aceasta (corect ar fi fost poate: pentru aceasta) sa contribuim ca şi-n alte daţi, când noi, tinerii… O luase pe fraze! Omul era dezamăgit, deşi nu se arătă. Expunerea lui Ozane i se păru, desigur, prea metaforică. Bazaconia cu „Cozeriile de luni” ale lui Sainte Beuve îl uluise; nu reuşise măcar să se amuze.

Mentorul totuşi fusese de părere ca Ozane să bage în intervenţia sa şi ceva franţuzesc: Fii atent şi pronunţă ceva „străin”; el a călătorit mult în vest…

Chestiunea era următoarea: atât de tare-l presa pasiunea scrisului pe mentor, atât de tiranică, încât încerca oricum, atunci, de exemplu, folosindu-se de Ozane, dar altă dată încercă şi prin alţii…

Isprăvind de vorbit, omul, plictisit de cele ce auzise, îl privi totuşi cu simpatie pe Ozane. Acest important personaj apăruse la noi după succesive specializări în centre mult mai puternice (reţinusem chiar de la el acest termen: centru), iar ultima oară trăise într-un oraş care îi avea „pe un Jula, pe un Miron”, unde tineretul o lua totuşi mai încet. Era de părere să facem şi noi mai întâi o brigadă artistică. El era inginer, nu putea spune că se pricepea cel mai bine. Totuşi: Statuile mai târziu. Sau, în sfârşit, dacă doream statui… Eu unde lucrez? m-am pomenit întrebat tocmai eu care stăteam deoparte şi m-am fâstâcit. Nu lucrez, ca atare, la uzină?! Ve-nindu-mi în fire, am îngăimat: – Sigur, eu sânt de acord, nepreaştiind de fapt cu ce căzusem aşa repede de acord. O, da! Cu brigada. Aspecte de criticat erau şi la instituţia noastră. Câţiva se prăpădiră de râs, domnul Valentin mă luă însă pe după umeri, scoţându-mă de acolo. Văzându-mă atât de pierdut, mă încuraja sărutându-mă din senin pe amândoi obrajii. Totodată îmi zise:

— Ce-ţi spuneam, e un sufletist şi vă iubeşte; iubeşte tot ce e tânăr şi proaspăt, dar, fie-ntre noi vorba, Ozane a cam scăldat-o…

— Dar noi, combătea de alături micuţa Crină, în conversaţie cu altcineva, suficient de tare să poată fi

auzită de multă lume, noi nu ştim să ne preţuim talentele… Am fost astă vară la Eforie Nord cu Valentin şi „Mamaia”, unde am făcut cunoştinţă c-o baletistă care iese mult dincolo…

Şi luă din pachetul altcuiva acum o nouă ţigară (Poenaru probabil pe-ale lui şi le retrăsese), pe care se şi repezi să i-o aprindă cu prea multă eleganţă un actor local, altul decât cel ce o asculta.

— Nu ahvem shimţul vhalorilor noastre, se sclifosea mititica, sigură pe ţigările invitaţilor.

Proprietarul ţigărilor se ridică, lăsând pachetul aproape gol pe masă. Aruncând o privire peste genunchii cam prea mult dezgoliţi ai aprigei contestatare, îl văzui zâmbind celor din jur cu tâlc…

Nu fără haz, mi-a spus nu ştiu cine, îl întrebă a doua zi Poenaru pe Ionescu:

— Cine era aia care nu-şi mai lua mâna de pe pachetul de ţigări al directorului nostru? Chiar şi nevastă-mea s-a supărat puţin. Au adus şi dame acolo?

Ionescu auzise că „tovarăşa” era soţie.

— A cui?

— Este soţia profesorului Strupinceanu…

— Nu fiică? Mie mi-a spus fiică…

— Fiică sau ce i-o fi, a plictisit oamenii toată seara. Om aproape de vârsta mea şi nu ştie ce vrea!

— Cum aşa? se miră fals Poenaru. Vrea să lase învăţă-mântul; m-a întrebat dacă nu-ţi trebuie unul cu munca culturală…

Inginerul izbucni mai departe în râs.

— Lasă-l că-şi vine el singur în fire, mai îngăimă Ionescu.

63

Inginerul căzu de acord. Însă mentorul chiar întâmpina probleme cu venirea lui la judeţ; n-avea post; i se refuzase şi ultima soluţie, propusă de el însuşi…

— Pentru că s-a îmbătat ca un prost, de-aia, îşi dădea ifose Crina după ce în aceeaşi seară mai trecuse pe la o cunoştinţă „cu Valentin”, s-o ia pe „Mamaia”, care-i aşteptase acolo, iar apoi se legănau amândouă în trenul de Teţcani, ea povestind…

Mentorul mai rămase.

— Sunt sigur cine mă coace, presupunea el acum, faţă de mine. Eram pe stradă.

— Nu ştiţi nimic, i-am răspuns eu.

îl conduceam către miezul nopţii la gară. Profesorul se ho-tărâse să plece totuşi la Teţcani şi el, deşi spusese la început ?. Va ramâne la mine.

Era zăpuşeală încă din iunie. Domnul Valentin şi-a desfăcut toţi nasturii de la cămaşa, dar deodată îşi aminti:

— Nu ţi-am dat dumitale cravata mea?

— Mie?!»

— Dar ce Dumnezeu am făcut eu cu ea?! Se învârtea pe loc căutând să-şi aducă aminte.

— La vernisaj o aveaţi….,

— Nu era a mea aia… Ştiu! Acum ştiu! Straşnic bărbat Zigu! Ştii unde-am fost?

— Nu ştiu.

— Apăi vezi, maistre, că stai prost. Ne-a dus acolo Necu-lăiţă Duină.

— Chiar el?! Eram sigur că mă minţea. Îl întrebai încă o dată.

— Întocmai, mi-a răspuns el.

— Dar unde-aţi fost?

— La Grigoriu. În pivniţe…

— Păi vedeţi. Şi mai puneţi problema cine vă coace…

64

— O, de asca sunt sigur, mă luă el mai departe, pe dinainte.

— Nu ştiţi nimic, repetai eu, să-l provoc.

— Şi acum unde mergem? întrebă el.

— Să mirosim trandafirii. Eu zic să mergem totuşi la mine…

— Nu, mergem la gară. Mai ştiu eu încă un tren… începea să-şi revină din oboseală.

—- Straşnic bărbat, repetă el, despre Zigu Podaru.

— Şi acum ce-o să faceţi?

— M-au dat la creaţie până la urmă. Apăi, maistre, ştii că eu din probleme din astea mi-am făcut o vocaţie!

Ştia chiar atunci deci. Şi începu să râdă.

— Ştiu, i-am răspuns eu.

— Stai! Ce ştii?

Dar n-am mai apucat să-i răspund.

— Să ştii, reluă obsedanta problemă a eşecului său cu ziarul (asta se luptase de fapt să obţină: un post la ziar), să ştii că totul provine din partea acelui fin blestemat al lui Poenaru. Însă directorul lor, ai văzut? Ce băiat! El mi-a aranjat dincoace totul. Şi să vezi încă la ce nivel!

— Adică ce fel? Cine să v-o fi făcut? căutam eu desluşiri în problema iniţială.

— N-a fost de acord.

— Cine?

— Iuliu Cosmin. Arhitectul. Ăştia e poeţi, zice, nu e

inspectori, ce te legi mata, unchiule, la cap cu elementul?

Şi mai departe îmi povesti cum îl primise „tovarăşul Prim”… Ghiţă Cozmin.

— Nu l-am mai văzut de mult timp pe arhitect, încercai eu, timid, să readuc discuţia de unde plecase.

— He, he! Nu se lasă băiatul… lucrează tare… Ştim noi fenta cu Bucureştiul…

Eu până atunci nu ştiusem nimic. Chiar nimic.

ŞAPTE

Abia la întoarcere, în drum către casă, m-am gândit mai serios la Iuliu Cosmin. În cartierul „Parc”, dincolo de Grădinile Bârnovoaiei, se construiseră blocuri turn şi nu case cu unul sau două etaje, propunând, cum visase arhitectul, stilizarea vechilor case boiereşti de altădată, dispuse pe nivele „vizuale”, în aşa fel ca dintr-o piaţă centrală aceste nivele (largi platforme totodată cotropite de grădinile existente) să fie văzute în forma unor ciorchini multicolori ca nişte grădini suspendate… Viziunea era prea artistă. Ceea ce ar fi putut fi, aşadar, un astfel de ciorchine, o astfel de platformă cu grădini şi cu case, un „nivel vizual” vâ să zică, se înfăţişa mult mai concret, deşi într-un ansamblu nedefinit încă, sub forma unui trapez cu latura mare deschisă. În trapez, aproape întregul spaţiu forma un fel de „piazza”, dar în afară numai curba blocului în care locuiam şi eu comunica direct cu Grădinile Bârnovoaei. O uşoară iritare mi-o crease faptul de-a nu fi putut intra în bloc decât prin uşa

din spate, căci intrarea principală rămânea închisă, cu spaţiul verde înfrăţindu-se până sub pietrele treptelor, din proiectata, probabil, „piazza”. Iarba verde şi straturile care mărgineau aleile din acea parte a vechilor Grădini ale Bârnovoaiei au fost măcinate tot timpul de nenumărate cărări, după direcţiile în care se grăbeau să apuce ziua, dar mai ales noaptea, locatarii noştri. Nu era un aspect civilizat, însă uşile de la intrarea principală a blocului stăruiau să rămână închise. Spaţiul verde din acea parte respira o sănătate de invidiat faţă de bietele straturi ale parcului public.

Ocupam în noul bloc o garsonieră. Uşa camerei mele comunica direct în hol, însă fereastra dădea înspre apartamentul Elisabetei, alias doamna Elis Novac. Deveniserăm, cu alte cuvinte, vecini. Îmi spusese la început chiar ea că era doctoriţă la ţară. A trebuit să aflu singur că spitalul de la Teţcani

nu era decât o filială a spitalului nostru judeţean, aşadar, doctoriţa lucra ca şi detaşată în el. Şi uneori rămânea în oraş câte o săptămână, atunci făcând cele mai multe gărzi la spitalul nostru. La Teţcani, unde îşi şi începuse cariera medicală, prima dată ca simplă soră, doctoriţa de-acum se-ntorcea cu mândrie, totodată era firesc să se simtă bine acolo unde trăia restul familiei sale.

Mă obişnuisem cu absenţa ei. Iată de ce într-o noapte, când am văzut una din camerele de la apartamentul ei luminată, mă mirasem ca de un lucru nou. M-am răsucit cine ştie ce fel în somn şi mă trezisem cu ochii loviţi de lumina care venea din fereastra ei. M-am ridicat din pat şi

am deschis la mine. Cineva fuma liniştit în balconul doctoriţei; lăsase de fapt uşa de la balconul ei deschisă şi lumina ajungea foarte puternică până la mine. Mi-am aprins o ţigară văzând foarte clar din întuneric la lumină. Îi atrăgeam atenţia lui Virgil Holomeia că mai eram pe-acolo şi eu. Dar el nu avea în această privinţă niciun secret. Urca poate la vechea lui prietenă seara târziu şi rămânea să-şi petreacă restul nopţii în apartamentul ei, după ce doctoriţa pleca la spitalul rural cu noaptea în cap. A trebuit să înţeleg cu timpul că acest ritual avea loc o dată pe săptămână, când Elisabeta se retrăgea, sâmbătă seara, în oraş şi pleca la ţară, la fel, luni dis-de-dimineaţă.

Atât eu, cât şi regizorul ocoliserăm, însă, o vreme să discutăm despre acest subiect. Totuşi taina aceasta pot zice că ne-a apropiat definitiv. Ne vedeam uneori mai ales la întoarcerea noastră acasă prin parcul public numit Grădinile Bârno-voaiei. La început, fiecare din noi s-a ţinut tare. Vizitându-l altcândva şi acasă la el împreună cu mentorul, ar fi existat măcar acest subiect de discuţie, ce mai face ăla, dacă i se aprobase transferul, deşi cred că Virgil Holomeia ştia dinainte mai bine ca mine toate aceste lucruri. Însă tăceam.

67

Se întâmpla uneori să intre el primul în parc, dar de fiecare dată ne salutam cu ceremonie, puţin comic, iar Virgil Holomeia avea umorul de-a se feri într-o parte, să-mi lase mie loc să păşesc în parc primul:

— Vă rog, zicea el, şi politeţea lui devenea uşor ironică.

— După dumneavoastră! replicam eu, fiind câteodată în ton, dar altă dată, surprins, nu apucam decât să rostesc umilitul cuvânt: „Mulţumesc!”

O luam fiecare în direcţia lui, eu grăbindu-mă totdeauna fără alt motiv decât stângăcia la care mă supunea zi de zi ritualul de la intrarea noastră în parc; orarele noastre coincideau.

Odată m-am uitat îndărăt. Virgil Holomeia făcu la fel, ba îmi şi zâmbi, iar de a doua zi ritualul s-a desfăcut în rigiditatea lui. Nu spun că totul a avut loc imediat, dar în zilele următoare mă lua parcă de mână, să intrăm împreună pe porţile cele mari ale parcului.

— V-aţi mutat lângă noi? întrebasem eu, bucurându-mă acum de atenţia lui; dar cunoşteam dinainte cel mai adevărat răspuns, de vreme ce fiecare ne urmam de la intrarea în parc drumurile în direcţii diferite. Regizorul ştia la ce mă refer.

— Vin acolo uneori, zise văzând că taina lui, dacă era o taină, luase deja căile lumii, prin mine, sau poate nici nu-l incomoda cel mai mult acest lucru. „Vin acolo uneori” era ca şi când ai zice: „Cumpăr ziare din colţ de la voi” sau „Până mă scol, pâinea de la chioşc de la noi se termină”. Mă întrebă el pe mine ceva mai interesant:

— Ce faci, altfel? Chiar scrii de zor?

— Să scriu? EU?!

— Ce te aperi aşa? Fiecare facem ceva.

Iată un lucru care până atunci nu-mi trecuse prin minte: simplitatea cu care un om trata îndeletnicirea scrisului ca pe ceva normal. I-am răspuns:

— Încerc, dar nu ştiţi? Scrisul e meserie grea! Se uită numai o clipă în ochii mei, întrebător.

— Aşa? Păi dumneata gândeşti serios!

în câteva zile l-am avut musafir. Apoi din nou. Tot ce

vorbea noul meu prieten nu avea nicio legătură cu lumea în care concret ne mişcăm eu şi el, deşi toate porneau de la aceeaşi lume. Lua însă chitara mea, un hârb achiziţionat mai mult de decor, căci eu nu cântam la niciun instrument, şi, acordând-o mult timp, simula până la urmă un fals acompaniament cântecelor sale destul de ciudate, unde câte un nume cunoscut răsărea ca o floare aprinsă pe învolburarea tulbure şi înceată a unei ape întinse. Când termina, căzând parcă din cer pe pământ, mă întreba ceva de obicei străin mie, înveselit că nu ştiam ce să-i răspund, şi dispărea, ca să reapară cu regularitate în zorii zilei de luni, când ştiam că-şi petrecea restul nopţii de duminică la Eiisabeta, pentru el Li, pentru toţi ceilalţi doamna Elis Novac.

Primul lucru de care mi-am dat seama, aşadar, în acea zi, după noaptea petrecută mai mult pe drum, până la gară, cu mentorul, a fost că Virgil Holomeia n-a mai trecut pe la mine. Mă trezisem târziu, după opt. Ridicându-mă în picioare pe pat, am dat fuga la fereastră, s-o închid, şi am văzut uşa de la balconul Elisabetei deschisă, bătută la fel, foarte uşor, de vânt. Dar nu mă puteam înşela. Era ziua aceea, era luni dimineaţă. Zăpuşeala din timpul nopţii adusese în zorii zilei o mică furtună; plouase; vremea la începutul verii atunci se strica repede. Ajunsesem totuşi acasă înaintea ploii şi adormind visasem un lucru ciudat: o dansatoare îmi explica „poantele”! Cum să nu ştii?! se mira ea. Baletul începe cu asta… Lumina, ca o lanternă albastră, îmi intra vie în vis. Fata se dezbrăca… Acest pas nu era reu

şir___ fugeam… era frig… vânt… Adormisem, bineînţeles, cu fereastra deschisă.

Dacă Virgil o sfârşise încă o dată cu Li, asta nu mă va împiedica, mi-am zis, să rămân mai departe prieten cu amân-doi. Cred că aşa îmi venise idcea să-l caut chiar atunci pe Virgil la vecina mea.

Mă îndreptam către locuinţa doctoriţei fără cine ştie ce complexe, sigur fiind că o voi găsi acasă; la primul colţ, în-trând pe aleea vechiului tronson al blocului cu apartamente proprietate personală, am simţit o furnicare de nervi în abdomen, ca o presimţire.

Pe scară l-am întâlnit pe Iuliu Cosmin. Nu-l mai văzusem de când îmi fusese şef în sectorul de arhitectură şi siste-marizare al primăriei locale. Abia cu o zi înainte aflasem că el dispăruse de tot din oraşul nostru şi încă de mult timp. Îl revedeam coborând scara acelui bloc. Nu arăta tocmai bine. L-am salutat. Mi-a răspuns cu un gest silenţios, imperceptibil aproape. Observând unde sun, s-a întors între etaje şi vocea lui clară, puţin emfatică, aşa cum i-o ştiusem mereu, încă de la cabană, îmi tăie un moment respiraţia:

— Pe cine căutaţi dumneavoastră acolo?

N-am avut timp să-l mint. Timiditatea făcu însă vocea mea agresivă:

— Pe domnul Virgil Holomeia în primul rând.

— În primul rând?! Răspunsul meu i s-a părut o sfidare. Acolo stă doamna Eâis Novac şi nu este acasă.

— Ştiu.

Noul meu răspuns am simţit că-i tăia lui acum respiraţia, dar un moment, cât avui timpul să i-o iau înainte pe scară în jos. Nu ştiu dacă m-a urmat ca şi mine de vijelios. Al doilea răspuns, şi mai sigur, şi mai exact, stârnise un vânt şi mai rău. N-avusesem niciun motiv să i-

o spun, astfel, de la obraz, că umbla după o femeie care era totdeauna, în primul rând, a celuilalt! Or această destăinuire a unei realităţi

dureroase în ceea ce-l privea poate eu i-o făcusem inconştient. Toată ziua n-am mai ieşit din casă. De la fereastra mea vedeam uşa Elisabetei deschisă şi bătută de vânt, uşor... Dar nu era acasă nici cel puţin doamna Elis Novac. Şi nici măcar Li!

în curând aveam să aflu şi prin Uzuc că acel faimos cuplu Cosmin, de la început, revenise de tot în oraş, cum s-ar zice, cu găuri cât pumnul pe fundul corăbiei lui. Dar o veste cât de cât sigură, în acest sens, mi-a dat, după ce vorbisem cu doctorul, Toni Stroescu. Se întorcea după o noapte întreagă de nesomn acasă. Avea el adresele lui. Era o femeie la mijloc, sigur că da, dar aceasta era taina lui. Plouase ca de obicei în ultima vreme către dimineaţă. Când ploaia trecuse şi se făcuse zi aproape, Toni Stroescu sări câteva garduri alergând prin grădini să ajungă în bulevard, ca s-o ia liniştit înspre casă înainte de-a se ivi primul om.

în faţa lui răsărise ca din pământ Iana chiar în clipa când ostenitul de fapte erotice şi alergătorul din grădini se răsturnă peste ultimul gard drept în bulevard. La început femeia s-a speriat. Dar se dumiri numaidecât.

— O, făcu ea, înveselindu-se; căci îl recunoscu pe Toni Stroescu. Ce surpriză! M-ai speriat. Sau aşa se face când vrei să zici c-ai picat din cer?

Se cunoşteau din copilărie aproape, ca toţi acei care, strânşi în jurul aceleiaşi vârste, îşi petrec timpul liber într-un oraş mic. Iana urmase pe urmă şcoala de coregrafie, iar în vacanţe făcea demonstraţii, cam obosită de-atâta

dans, şi la reuniuni. Toni Stroescu era partenerul ei, fiind şi cel mai înalt dintre băieţii de vârsta lor. Se simpatizau încă de pe-atunci.

Acum Iana avea două bagaje sumare. Le lăsă în stradă şi-i întinse mâna băiatului. Nu vroia să meargă acasă, l-a

rugat s-o conducă la hotel. Poate era curioasă, fără a spune, să vadă ce ieşise din singurul proiect al soţului ei, după execuţie. S-au oprit în final drept în faţa noului hotel. Noi îl poreclisem „Faunul”.

— O, ce minunat! Nu l-am mai văzut până azi... Privea blocul masiv cu o pupilă fierbinte, dilatată încă de nesomn.

— Vreau să spun că-l ştiu numai după desene. Îţi place? Iana se interesa sinceră de părerile fostului coleg. Entuziasmul ei n-avea margini.

— Ar fi trebuit să numiţi blocul ăsta „Iuliu Cosmin”, glumise, dar se gândi numaidecât că bărbatul ei, dând fiinţă unui proiect de al său, reuşise. Şi femeia zâmbi îngândurata...

— Nu mă conduci înăuntru?

Toni Stroescu se conformă. Nu trebuia să-i ducă bagajele... îi era de ajuns braţul lui. El simţi gestul ei ca pe o provocare...

— Am ajuns, a spus Iana acum, răsucind cheia în uşă. A deschis apoi larg fereastra, a cotrobăit în sacoşă... A mai spus:

— Ce aer aici la voi!

îl privea dulce de tot pe Toni. Spuse din nou, întrebând:

— Stai cuminte puţin?

Toni se aşează să citească reclamele de tot felul de sub

sticla mesuţelor joase, dar o simţi pe femeie intrând alături; dezvelindu-se de veşminte; auzi duşul fierbinte – aburii calzi dezmorţeau trupul celei care venise în tren... Lovea jetul de apă cu gura deschisă, vorbind:

— Am citit în tren o piesă aiurită... sunt câţiva Jacques, câţiva Robert acolo... se vede c-aşa-i şi viaţa noastră, zăpăcită, mereu numai încurcături şi procese... încurcături, se destăinuia Iana cu respiraţia aţâţată. Nu s-a-mai-o-prit; ca un cal, zise ea. (Prosopul se auzea: fâşşş, fâşş)... un cal zăpăcit care joacă într-o piaţă şi piaţa la urmă toată e pustie...

72

Toni tresări: „Coama calului, ca o flacără la început, la urma toată-i cenuşă”; explica Iana silabisind uneori textul interpretat. „Cred că Iuliu ar fi înţeles totul mai bine, n-ai citit ultimul Secol XX}”.

— Am făcut o prostie, Toni, să ştii, i se confesa din baie femeia, în mod precis având gura plină de plâns. Tu îl ştii totuşi pe Iuliu Cosmin. Toţi oamenii mândri sunt în anumite privinţe atât de slabi...

Un timp, nu se mai auzi nimic, dar acest nume, Iuliu Cosmin, îl trezise bine pe Toni. Iana ieşind din baie strălucitoare, încinsă abia cu-n prosop peste tot trupul, rămase uimită: băiatul plecase.

Se uită în oglindă, nevenindu-i parcă să creadă.. Cu un alt prosop îşi legase la fel de ciudat părul, şi, singură, îşi păru şi mai frumoasă. Desfăcu patul şi se vârî sub pătură, lăsându-şi trupul liber de strâmtoarea acelor iluzorii turbane şi chimonouri. Se urî. Plânsul o linişti foarte mult, căci ieşind de sub pătură şi înfăşurându-se tot la fel în prosoapele ei colorate, apăru în fereastră privind de la

înălţime oraşul, ca o stăpână, sigură de această avere a tuturor, dar atât de singură! Plânsul înăbuşind-o din nou, i se păru totul un vis; ca o ceaţă…

OPT

La sfârşitul lui iunie se stabili definitiv în oraş profesorul Strupinceanu. Cred că a fost în curând şi o sărbătoare, în astfel de zile ne adunam de dimineaţă în Rond. În rest, când găseam timp liber, mergeam la Terasă, pe strada care taie oraşul între noul hotel şi Monumentul Independenţei.

Vedeam lumea cum trece, cum se agită pe străzi, veneau unul şi altul, comentam evenimentele; timpul trecea ca un veac uşor.

Îl întâlnisem în acea zi, dis-de-dimineaţă, pe Sergiu Vizanti. Stătea în parc pe o bancă în apropiere de Rond. M-am aşezat lângă el şi eu. Vroiam să aflu noi date despre dispariţia de anţărţ a arhitectului. Sergiu Vizanti nu se lăsa totuşi prins.

— Ce, parcă tu nu-l ştii?

Era calm, mai senin ca un prunc. Stăteam unul lângă altul pe aceeaşi bancă şi mult timp nu ne-am mai spus nimic.

— Pe Toni nu l-ai văzut?

Era fericit când îşi putea aduce aminte, spunea el, de prieteni. În loc să-i răspund, i-am spus că Virgil n-a mai dat pe la mine; păream, fără îndoială, îngrijorat.

— A, ciocoiul tău! Ce face ăla mereu? Nu-l vede nimeni. Ce ştiam eu?

— Are treburi, i-am zis.

— Sigur că da, ca regizor; mai citeşte… mai şi scrie… Sergiu Vizanti trase cu un ochi la mine. Apoi zise din nou:

— Greu şi cu scrisul…

începuseră să vină şi alţii. Era ziua cuiva…

— Bună!

Se aşezaseră lângă noi Ozane şi Regina Paraispas. Imediat după ei a picat mentorul, în acelaşi idilic tablou cu visătoarea Crină.

— Apăi, maestre, mi se adresă el direct mie, sigur ca da, ne-am mutat la oraş, ce credeai nuraa'; creaţia, maestre, e-n mijlocul vieţii, şi mă invită în Rond, la o partidă de table…

— Nu numa' la NUME poate mânca omul o pâine, adăugă mentorul cu 'Subânţeles, pronunţând, astfel, prescurtat, numele Noii Uzine Metalurgice, unde inginer-şef era naşul lui Iuliu Cosmin… Ce faci?

Văzându-mă nedumerit de ceva, îmi explică:

— Sunt foarte drăguţi Ozane şi doamna; stăm la ei până găsim şi noi casă; dealtfel, vom primi repartiţie în curând…

Abia acum mă observă parcă şi Crina.

— Am venit cu toţi… şi „Mamaia"… Şi numaidecât către mentor: Valentin, nu întârziem, da?

— Voi ar trebui să dormiţi mai mult, le spunea Sergiu Vizanti unora de la Teatru, care se ataşaseră şi ei de grupul nostru; tt>t perechi. Li s-a dat casă şi lor, explică el.

De obicei excludeam femeile dintre noi, dar atunci au venit câteva. Regina Paraispas era viitoarea soţie a lui

Ozane. Cum îi şi spunea de-acum mentorul: „Doamna”…

— Tu ce faci? mă întrebă aceasta.

N-am spus nimic. Nu i-am răspuns; fusesem atent la joc.

— Se joacă; el e mic, observă, tandră, Regina Paraispas.

— Gata! zise domnul Valentin, numai o partidă şi ne retragem.

în capătul aleii pe care era aşezat Rondul se zărea silueta puternic conturată a „Mamaiei”…

Bântuia şi-atunci aceeaşi poveste: cu excursia.

— „O excursie minunată…”

— „Un tărâm luminat”.

— „Să vedem u’uitoarea istorie…”

Erau tot atâtea aspecte, probabil, ale aşteptării celor din grupul nostru. Ozane îşi dădu seama primul:

— Dar Toni lipseşte…

— Chiar! Unde e Toni, băieţi? întrebă viitoarea soţie a lui Ozane.

— Umblă după cai… să le ia… făcu sec Sergiu Vizanti.

— Excursia?! întrebă iar nesigur Ozane.

— De la noi nu poţi pleca chiar dacă vrei, îi dădu un răspuns Sergiu…

— De la noi merg numai câţiva tovarăşi…

Ozane lungi vorba râzând. Dar la urmă sc uită către viitoarea lui soţie: Tovarăşa merge… eu, nu.

Ziua fusese nehotărâtă. Rămăsesem acolo până târziu. Copacii din parc îşi agitau şi ei crengile îngrijoraţi; stăruia între frunzele lor un vânt rece, ca un afiş alb… Ploaia începu pe la patru. Ne-am mutat din Rond, unde apăru

peste puţine clipe şi Toni. Vorbea foarte mult de excursie şi acesta; mă ruga ca a doua zi să trec pe la ziar să-i cer lui Testuchin ajutor pentru el şi pentru Sergiu Vizanti. Toni Stroescu ştia, când era cazul, să se folosească de relaţii; el nu uitase că ziaristul mă invitase cândva la redacţia lor…

Când m-am dus a doua zi la ziar însă, Alioşa Testuchin nu păru încântat că-i luasem în serios invitaţia. Nici nu aşteptă să-i spun clar motivul pentru care venisem să-l caut. Timpul îi era măsurat.

— Bine, să mergem la şeful, hotărî el.

Cât aşteptam să intrăm acolo l-am întrebat totuşi: De ce?

— Cum de ce?

— De ce să intrăm noi la şeful?

— Păi n-ai venit, omule, să ne scrii ceva?

I-am zâmbit. Mă-nţelesese greşit, dar acum mi se oferea, din senin, o şansă. Cred că l-am întrebat glumind:

— Am să pot iscăli cu alt nume?

— A, da, mi-a răspuns el, plictisit de insistenţele mele. Poţi iscădi cum vrei, numai să nu scrii altfel… Adică să scrii bine, preciza Alioşa, căci între timp fusesem poftiţi să intrăm…

Discutarăm întâi despre „stadiile în care îşi consolidează vocaţia un ziarist”, iar şeful, N. Duină, se uită ţintă la Testuchin.

— Unii îşi consolidează vocaţia ani de zile şi rămân la acelaşi stadiu. Ai dat pentru a-ntâia „Tovtestuchin”? îşi întrebă subalternul…

— Dacă-mi permiteţi… mai am’ numai puţin… şi

ziaristul ieşi.

— Are în schimb mână bună la colaboratori, comentă şeful N. Duină în urma lui. Uite ce, se îndreptă el acum decis către mine: poţi să ne scrii câte ceva din judeţ, dacă tot zici că mergi pe teren... Noi îţi semnăm şi o delegaţie... Drepturile, însă, la urmă..

Şeful mă luase în serios. Îl numi încă o dată pe Alioşa cu cele două iniţiale ale numelui său: A., T.

— A. T. O să-ţi vadă materialele, şi tot el le va propune secţiei; sunteţi prieteni, nu?

Am răspuns afirmativ, dând din cap. Puţin mai târziu, povestindu-le celor doi, lui Toni şi prietenului său, despre noua mea şansă, primul se enervă. În loc să-i fi pus şefului N. Duină problema lor, dacă tot ajunsesem până la el, eu mă pierdusem în amănunte... personale. Treaba mea, dar acum trebuia să răspund, parcă, de ghinionul altora: actele lor nu „intraseră”...

— Tot ai delegaţia aia, zise Toni, după ce se gândi un timp. Poţi merge tu... unde trebuie, să-i întorci pe dos puţintel. Ei se tem de ziarişti...

— Adică... de ce?!!

— Iote că s-a ales cu ceva..., nu se mai putu stăpâni amicuî.

Sergiu Vizanti îmi luă apărarea. Se certară. Şi atunci îmi veni următoarea idee: m-am pipăit în buzunarul de la spate unde ţineam tot soiul de hârtii şi bănuind c-am găsit acolo o hârtie asemănătoare delegaţiei de la ziar, am scos-o la iveală, şi-am rupt-o în ochii lor...

Toni Stroescu rămase înmărmurit de ţicneala mea.

— Cum?! Abia ai putut s-o obţii, şi...

Se trezise. Îl luă în primire din nou Sergiu.

Mă acoperi mai la urmă pe mine cu trupul lui mare ca într-o victorioasă retragere. Toni rămânea la Terasă prostit. A întins mâna să mă reţină, dar era prea târziu; m-am smucit, scăpând de rugăminţile lui, acum. Spunea că n-a vrut, şi avea faţa îngustă ca a unui copil care a plâns.

— Ce n-ai vrut? l-am întrebat eu. Nu vroise s-o rup.

— Du-te la dracu', i-am mai spus, de adio.

Dar în parc i-am vorbit altfel lui Sergiu. M-am oprit deodată în faţa lui. Cotrobăisem tot timpul prin buzunare…

— Bineînţeles că n-am rupt-o. Şi îi arătai mândru delegaţia.

— Stai aşa! îl rugai.

Sergiu Vizanti se făcu verde la faţă ca haina mea din doc verde. Se răsuci înlăuntrul lui mare, dar rămase cum i-o cerusem, cu jumătate de pas înaintea mea. Am pus delegaţia pe spinarea lui şi am trecut un alt nume în spaţiul lăsat Jiber de şeful N. Duină, să-mi trec acolo, eventual, chiar un pseudonim, dacă asta fusese dorinţa mea. I-o spusese, desigur, Testuchin, de faţă cu mine, şi eu mă cam fâs-tâcisem. Acum făceam pur şi simplu un furt de nume; mă amuza! Nu i-am spus şi lui Sergiu ce măzgălisem eu acolo pe spinarea lui.

— Cum?! L-ai minţit?

Se referea tot la Toni Stroescu.

— Ce să mint? i-am răspuns nepăsător. Chiar crezi c-aş fi avut pe cine minţi?

Sergiu Vizanti şi-a dat seama atunci că greşise; un timp nu ne-am spus nimic; ne plimbarăm aiurea prin parc. La

un moment dat însă prietenul lui Toni mă trezi din visare.

— Hai la popice!

în Rond i-am găsit pe Uzuc şi pe domnul Valentin, însă nu numai atât; împreună cu ei era şi N. Duină; ieşise de

la ziar poate în urma mea şi se încurcase cu cei doi intelectuali mai subţiri ai oraşului nostru. Stăteau la o masă şi jucau şah iar eu m-am băgat de i-am salutat. Era o masă în stingă, locul lăsa impresia unui separeu.

— Am venit la popice, am spus eu.

— Foarte bine, făcu şeful Duină. Noi jucăm şah.

— la! oc, agere, mă pofti Uzuc.

— Cu cine eşti? m-a întrebat domnul Valentin. El „chibiţa".

— Cu Sergiu Vizanti, de la Cultură, au un necaz cu excursia…

— Adu-l şi pe el!

— Ce excursie? întrebă şeful ziariştilor de la noi. Cred că aş merge şi eu într-o excursie… şah! îşi făcu atent partenerul.

— Deci nu găsiţi nimic rău în asta…

— Dimpotrivă, mi-a întrerupt şeful gândul, mai sunt de acord şi alţi tovarăşi, de data asta pe-un ton cam oficial. Depinde cum puneţi voi problema…

— Noi suntem tineri, m-am linguşit eu, se cuvine să fim ajutaţi…

— Şi criticaţi, tovarăşi, a râs mentorul.

Sergiu transpira. Se nimerise acum lângă şeful ziarului şi n-a scos tot timpul o vorbă.

— Pe unde vă plimbaţi, agere? fu curios Uzuc. Mutând şi el o piesă.

— Toni Stroescu spune s-o-ncepem cu sudul, i-am răspuns eu, conştient că stârnesc praful. Au râs toţi.

— Cine-i tovarăşul? întrebă şeful Duină; am auzit ceva…

— Băiat cu liceu…, l-am informat eu. Scrie destul de bine, mă lansai totodată, cu o’ formulă pe care N. Duină o folosise câteva ceasuri mai înainte la ziar…

— Şi minte de stinge, se băgă iar în vorbă Uzuc; e cam neserios.

79

— E un tânăr simpatic, mă ajută, fals, domnul Valentin.

— Ar trebui să faceţi ceva pentru el, i-au oprit actele, m-am întors eu către şeful ziarului, ca şi când făcuserăm. Împreună războiul…

— Spune-i să treacă într-o zi pe la noi…

— Scrie destul de…

— Bine, vedem noi, spune-i să vină!

— E cam neserios, repetă, sigur, Uzuc.

Nu-i mai dădu nimeni nicio atenţie şi am încheiat-o pe ziua aceea fericit că-i făcusem un serviciu lui Toni Stroescu. Eram absolvit de minciuna cu delegaţia; totul fusese o glumă… Am scos-o din nou, arătând-o şi celorlalţi, cum o completasem cu pseudonimul ales, lângă numele scris cu litere caligrafice de mâna şefului Duină. Numele nou scris ca pseudonim între paranteze, îi atrase atenţia tocmai acestuia într-un mod neplăcut. Mă privi încruntat:

— Cine te-a botezat?

„li* Eu?” ft»-*î «**

Şi nu putu spune deodată: ia dă-o-ncoace, ce ne jucăm? Prea fusesem de tot sigur pe răspunsul meu.

Ceilalţi doi, Uzuc şi profesorul Strupinceanu, râdeau din priviri. Uzuc iar nu se putu abţine:

— Am şi eu unul cu numele ăsta. Îl ţin în grădină….

— Păstraţi-l bine, i-am spus lui Uzuc.

— Vezi că te-ntreci, mi-a răspuns el, înfuriindu-se.

— Am spus să-l păstraţi bine, ce-am spus?

Şi am dat să pun delegaţia la loc în buzunar, ceea ce i-a atras poate atenţia.

— Te crezi ziarist, gata? adăugă, rău, Uzuc.

— Lasă omul în pace, i-a spus şeful Duină, scrie destul de… şah!

— Eu n-am spus cum scrie, se înverşuna mai departe-, medicul. Pierdea!

80

— Când plecaţi?

Era domnul Valentin. Intervenise la timp, întorcându-se în direcţia mea.

— Ce fel de excursie faceţi voi? întrebă medicul ceva mai târziu. Dar acum i se adresă lui Sergiu: Să ne cunoaştem… şi i-a înuns mâna peste masă.

Sergiu Vizanti îi explică serios: „Un tărâm minunat”, „O vale a muzicii”, „Să vedem uluitoarea istorie…” şi eu nu m-am putut stăpâni. Râdeam.

— Şi-acum spui că eşti serios, nu? găsi medicul un prilej să se împace cu mine. Trece-mă şi pe mine, i se adresă iar lui Sergiu Vizanti, şi imediat râse şi el, adăugând: fără nevastă…

— Dar noi mergem aşa şi aşa, l-am anunţat eu… în cutare loc…

— Nu-i nimic. Ea a fugit cu şoferul meu în sat la ei…

— Când plecaţi? întrebă din nou mentorul.

— Poate chiar plecăm de data asta, am preîntâmpinat eu orice glumă, căutând în direcţia şefului Duină; era cel care-i putea sprijini pe băieţi. Acesta încuviinţă încă o dată cu capul. Îl dăduse „MAT” pe Uzuc!

— Să văd cum termină „Mamaia”; zău că aş merge şi eu, zise mentorul. Costă mult?

Nu ştiam ce trebuia să termine aceea. Peste câteva clipe însă avu loc fenomenul: uşile mari ale Rondului (ca ale unui Saloon) s-au deschis şi înăuntru pătrunse ca un vânt rău femeia-tampon; mentorul încercă mai întâi să se-as-cundă, dar „Mamaia” îl zărise la timp…

— V-am spus? mai apucă el să termine vorba. Gata, gata, am isprăvit, nu vezi că vin?

Dar nu peste mult reapăru prin uşa din spate cu un zâmbet de copil buclucaş în priviri…

— Am şters-o de lângă ea, îmi explică mie confidenţial. „Mamaia” e mamicuţa Crinei, cum, nu ştiai? M-am rătăcit printre blocuri…

— Am o garsonieră, îi răspundeam totodată şi lui Uzuc la o întrebare.

— Gata, v-aţi împăcat, observă mentorul, uitându-se cu simpatie la noi.

— Vine ea pe la tine, ori te duci tu la ea? mă iscodea Uzuc despre cineva, eu făcându-mă că nu-l înţeleg.

— Sânt absolut singur.

— Păi nici ea nu-i ocupată. V-am văzut pe amândoi pe stradă. Râdea. Hai la popice!

— Vin.

Lângă uşă Uzuc se mai opri o dată. Când fata din faţa uşii sălii de popice ne întinse biletele, Uzuc o pişcă făcându-mi cu ochiul, căci fata necheză convenţional; cine îl

cunoştea pe medic îi cunoştea şi obiceiurile... Dar bilete refuză să cumpere.

— Nu intru aşa, l-am ameninţat eu.

— N-ai să ne refuzi doar! o implică el şi pe fată în invitaţia lui. Ne cunoaştem, preciza.

— Bine, am spus.

— O vezi des? reluă Uzuc.

— Pe cine?

— Să şui că cearta mea cu ea e mai veche...

— Dar nu vă înţeleg... de cine?...

— Înţelege şi tu, mă îngrămădi Uzuc, maimuţărindu-mă; cine n-o ştie pe Elis Novac; cum! E o complexată... teribilistă...

— Greşiţi!

— Nu greşesc eu de fel; ştiu şi de ce face nazuri...

Mai departe nu mi se mai destăinui. Reluă totuşi „afacerea”:

— Vin la tine întâmplător, spunea medicul.

— Când vreţi, am primit eu.

— N-am să fiu singur poate, să iasă şi mai adevărat.

82

Era odios. O clipă am vrut să mă împotrivesc.

— Nu zic chiar în pat... deşi...

— Bine, dar...

— Ce vrei să zici? se răsti Uzuc. O luăm de la capăt? Stabilirăm totul, ziua şi ora, cum va suna când o să vină la mine...

NOUA

Ultima dată Virgil a venit la mine cu Aurel Hodoş. Nu mai ieşise de mult în oraş, nici pe Li n-o mai văzuse poate de mult; un fior de nesiguranţă îi răzbătea prin cuvinte vorbind în general despre femeie... întoarcerea Ianei îi pricinuise unele complicaţii – credeam eu; ori îi răscolise trecutul acela despre care n-am ştiut multă vreme nimic. Iana greşise ceva?! Virgil încercă, de alături, chitara, dar cuvintele îi erau, parcă, străine: „Vie cu vin bun, cântă! Eu sunt străjerul ei, în fiecare dlipă o ud, ca frunzele ei să nu cadă. Zi şi noapte eu o păzesc; nu sunt mâniat de fel pe ea. Cine-mi va da spini şi oiulini să mă războiesc? Porni-voi împotriva lor şi-i voi aprinde”. Cu toate acestea Virgil îmi păru indecis. Poate avea de luat o hotărâre numai a lui, şi el se apăra cântând. De altfel schimbă subiectul, recomandân-du-mi-4 pe Aurel, ca şi când atunci l-aş fi văzut prima oară pe pictorul nostru:

— El a pictat, preciza Virgil, tabloul acela care se cheamă „Lupta cu forţele întunericului”, despre care eu spun că pământul s-ar ţine în urma lui, când ar muri, ca o albină...

83

Acest poem, în fond, îmi plăcu foarte mult. Virgil îmi spuse c-au trecut pe la mine să mă ia cu ei; n-am îndrăznit să-i întreb unde.

Ieşirăm, dând colţul pe lângă biserică, pe bulevard, în sens invers faţă de noul palat administrativ, care se construia încă, şi de hotelul deja isprăvit. Aceeaşi direcţie duce spre gară. E partea mai veche a oraşului, şi în zilele lucrătoare pe-acolo-i pustiu, casele coboară câte un etaj sau două şi rămân nişte simple case de ţară pierdute în

uriaşe grădini, printre boschete şi ierburi sălbatice. Sunt sigur că nici astăzi nu s-a schimbat mare lucru aici. Într-o curte păştea iarbă verde un cal, într-alta doi băieţandri se udau în joacă la o fântână cu roată. Cerul amiezii era înalt şi senin, arşiţa lui avea dinţi, îmi părea prevestitoare.

— Va veni iar un pui de ploaie, deschise vorba Virgil.

— După cum se arată, remarcă şi pictorul, ar putea trece repede.

Căci aerul fierbinte al amiezii era mişcat din când în când de curenţi care făceau câte o trâmbă subţire de colb spulberând-o ici colea înaintea noastră. Minutarele soarelui rămâneau apoi pe loc.

Ne depărtam de acea parte a oraşului unde era aşezată mănăstirea rămasă de câţiva ani buni fără călugări, cu un popă călugărit şi atât. Uriaşa ei curte era ca un han părăsit. Biserica zisă Domnească e veche de câteva veacuri, ridicată aşa cum spune pisania din pronaos de unul dintre voievozii care trecuseră pe-aaci, nu dintre cei tocmai vestiţi. Dar pentru oraşul nostru, sărac în astfel de zidiri, ea era încă de pe-atunci o verigă din lanţul monumentelor istorice. Din acea parte hotarul oraşului se vedea ca un ţărm drept şi adânc. La picioarele promontoriului unde se află curtea mănăstirii şi biserica îndreptată la răsărit, ca un far stins, se deschide o vale cu sate verzi, iar în depărtare se vede râul, cum face o buclă întâi, maiestuoasă, şi se aşterne la drum,

înspre partea de sud a oraşului, la Erbiceni. Drumul râului este împodobit de livezi şi grădini.

— Uite păduricea de colo, rupse tăcerea pentru a doua oara Virgil, indicând un pâlc verde tot în aceeaşi parte.

Ochii lui mi s-au părut că se-aprind, privind, de o ciudată bucurie.

— Cunoaşteţi plaja? întrebă şi pictorul continuând descrierea unui loc pentru care anume stăteam să-l observăm de acolo…

— Odată am mers până aproape, i-am răspuns eu, şi le arătai firul alb al unui drum, din aceeaşi direcţie, dar niciunul din cei doi nu-mi mai dădu nicio atenţie, fiecare fiind cufundat în gândurile sale.

— Hai să intrăm să vedeţi tabloul, ne-a propus pictorul, înţelegeam, în sfârşit, de ce venisem până aici. Virgil, însă, nu s-a urnit dintr-o dată. Era scufundat ca într-un vis din care ieşi foarte greu, câte puţin. Când vorbi din nou, ne spuse:

— La temelia acestui oraş nu ştim nici noi ce se ascunde; tezaure mai bogate ca toată averea noastră de astăzi; câte civilizaţii n-a îngropat timpul sub acest val de pământ…

— Nu te supăra, îl luă pe departe pictorul, sub casa aceea din luncă e-aşa că s-a găsit în timpul construcţiei un tezaur care a fost topit şi vândut ca să poată fi terminat palatul?

— De unde pot şti eu lucrul ăsta mai bine ca voi? răspunse nepăsător Virgil Holomeia. Şi să-ţi mai spun ceva, i se adresă el de data aceasta numai pictorului, nici nu mă prea priveşte pe mine istoria acelei case…

Aurel îl privi pe prietenul nostru o clipă ca şi când şi-ar fi cerut iertare. Abia acum îşi dădu însă drumul Virgil…

— Sub casa de-acolo constructorii au găsit un cimitir şi-un altar străvechi. Ştiţi poate că mai întâi arhitectul fusese numit să ridice în luncă un fel de castel regal, dar

comanda

85

i-a fost refuzată chiar după ce alesese locul… Pe-atunci nu intra în teritoriul de azi al oraşului… Dând de acele urme străvechi în pământ, arhitectul s-a temut că nu-şi va putea duce până la capăt proiectul… în sfârşit, totul s-a legat de un fel de superstiţie, nu ştiu nici eu mai multe… O construcţie hazardată, sfârşi el, mai indiferent ca oricând. Probabil de asta a şi vândut-o, după ce-a terminat-o…

Ne-am desprins din acel loc într-o tăcere stânjenitoare. Paşii noştri lăsau o cărare limpede prin iarba prăfuită. Înăuntru pereţii groşi, reci ai bisericii, mi-au creat mai întâi senzaţia că am coborât într-o fântână, lumina care scăzuse deodată m-a îndemnat să cred şi mai bine că eram într-o peşteră.

— Pictura bisericii este veche de pe timpul voievodului, începu Aurel. Părea travestit în ghid din călugărul care fusese cândva, mai a’es după felul în care, de la primul cuvânt, îşi înălţă ochii căutând bolta inexistentă a lumii dincolo de orice ziduri.

— Eu am pictat tabloul acesta la început, urmă el, când chiar vroiam să mă fac pictor; am procedat ca cei vechi, storcind unele culori din ierburi… Stareţul de pe-atunci era om citit, dar neabătut în credinţa lui; nu i-a plăcut că puneam prea mult roşu! „Dumnezeu este numai senin”, mă povăţuia el. Dar ce, parcă eu î! credeam?

în urma noastră intrase în biserică preotul călugărit. Ne asculta parcă smerit, dar Aurel zise să ne cătăm de treabă; n-avea cum trage cu urechea fiindcă era surd. Mi se adresă deodată mie:

— Uneori mă distrez; într-un tablou oricine poate vedea mai mult decât s-a gândit să arate cel ce l-a făcut. Aurel se uită la Virgil Holomeia insinuant. Dar preciza: cred că la fel se întâmplă şi cu lucrări celebre…

86

Am privit bolta ca un potcap uriaş al unui nevăzut preot. Mă izbi deodată raza piezişă care pătrundea prin canatul multicolor din naos. Zâmbisem închipuindu-mi un sfânt fotograf din cer imortalizându-ne la Judecata de Apoi! Raza mă ajută să înţeleg primul ansamblu, deşi trecerea ei a fost scurtă. Cred că un nor subţire aluneca în dreptul soarelui în timp ce în altar călugărul deschisese o fereastră. Bolta rămânea mai departe în semiobscur şi am clipit văzând începutul lumii ca într-un vis. Era un val roşu de sânge care striga la cer. Îngerii Domnului mi se arătau ca în ţara unui Guliver cu oştiri ţărăneşti din cartoane. Pictorul transformase fresca religioasă după motive tradiţionale tratate cu ingeniozităţi de copil. Dar ce vroiau acei oameni? Aş fi dorit să-l întreb pe pictor. Ori mai curând tabloul îmi amintea de Moise tăind cu toiagul lui apa refluxului să-şi ducă poporul în Ţara făgăduită. Sau pământul făgăduit era sensul întregii istorii, începând cu imaginaţia oricărui copil. Cred că asta era.

Tabloul rămase în întuneric şi mi-a fost jenă să-l pun pe pictor să-mi explice legenda la care s-a referit. Căci, în definitiv, îmi spuneam, orice luptă are acelaşi generic, deşi în tablou nu distingeam două tabere. Oamenii erau în aceleaşi straie, un singur val, şi, în afara coaselor, n-am observat niciun alt element descriptiv, doar culoare de sânge, culoare verde, albastru închis, iar la urmă, sus, peste capătul lucrului, un nor cenuşiu ca o emanaţie.

Norul era despicat de un fulger lung într-un zig-zag, având unghiurile topite, şi pe pământ un alt zig-zag, poate un râu, era pictat la fel ca un fulger, dar cu reflexe roşii. Stăteam inutil cu ochii aţintiţi în bolta pe care semiobscurul anihila orice posibilitate de a înţelege, căci raza durase o clipă, şi atunci am privit visul, care nu-mi mai aparţinea! Luptasem singur cu forţele întunericului, aşa cum ar fi zis Virgil, să disting ceva! Mi-ar fi trebuit ochi de pisică să fi văzut capătul lumii în bolta semiobscura a

87

unei biserici ca de ţară pictată de mâna, în fond, a unui pictor naiv. Şi Virgil zise:

— Sângele lor putea fi mai violent!

— Care? întrebă pictorul. Cel care se scurge direct din trupuri, ori cel care curge în valuri?

— Sângele, repetă sagace Virgil! Este un singur sânge în esenţa aceloraşi oarbe porniri! Nicio religie nu rezolvă nimic; culoarea dintr-un tablou, ca şi forţa cuvântului într-un imn sânt în puterea artistului, care se demonstrează pe sine, acolo, sus. Zeii sunt o imaginaţie tandră a lumii, de când lumea se mai juca încă pe-acest pământ bătrân. De fapt, nu putem înţelege nimic fără puţină istorie, mi se adresă numai mie acum Virgil, şi ai să vezi într-o zi cum se sting neamurile; dintr-o identică pasiune, iubindu-se mult; neatente! îţi voi vorbi altă dată despre necesitatea legilor, se aprinse Virgil şi mai mult, dar ezită; numaidecât amuţi, lăsându-mă, ca nicicând până atunci, fără a înţelege nimic…

Afară am revăzut totul normal. Valul de sânge s-a retras. Astăzi, după atâţia ani, aş putea crede că nici n-

am intrat vreodată în bisericuţa de pe promontoriu, de nu mi-ar fi rămas în auz, vie, neliniştea mistică şi în acelaşi timp disperată a lui Virgil Hodomeia. Poate din cauză că eram foarte tânăr atunci! Era acolo, parcă, semnul legendar al legăturii cu pământul, al unui imperiu dispărut într-un cataclism. Dar în lumina după-amiezii de-afară îl vedeam pe Virgil sigur şi ca'm, mergând alături de noi cu paşi egali, legaţi de pământ cu o forţă misterioasă. În acelaşi om exista şi această putere, ţinând de un curpăn uscat, zbătându-se pe o mare tare învolburată.

Ziua se înclinase puţin. Se ridicau la apus nori grei. Era totul încă departe, şi am mers ca atunci când veniserăm din oraş, într-o tăcere nestânjenită decât de frecarea paşilor noştri pe caldarâm. Apoi pictorul întrebă ceva şi Virgil remarcă zăpuşeala aceea, iar eu m-am trezit întrebându-l pe pictor cât a costat fresca!

— De fapt n-a costat prea mult, pentru că n-a costat pe nimeni; erau bani strânşi în cutia milei, şi biserica doar administrează banii aceştia…

— Administrează speranţa oamenilor, m-am trezit eu filosofând, iar Virgil Holomeia zise şi el:

— Nu-i chiar aşa; oamenii dau oricum ce le prisoseşte: unei religii sau unui moft, şi la urmă vezi că le prisoseşte totul; nu prea avem timp… Trebuie să ajungem bă-trâni pentru a fi cât de cât zgârciţi; şi devenim generoşi cu înţelepciunea care ne-a lipsit când ne trebuia cel mai mult…

De ce se-ncruntase oare Virgil atât de repede? Dacă n-ar fi intervenit între el şi Aurel o discuţie profesională, cred c-am fi mers mai departe tot drumul tăcând. Era vorba de o comandă pe care o avea pictorul cu Teatrul; un

decor la un spectacol ocazional pregătit de Virgil cu o trupă estivală.

— Iese la timp, n-ai nicio grijă, îl asigură pictorul. Azi poţi monta părţile pentru generală. Şi fundalul.

— Uite ce-mi trebuia mie, zise Virgil. În loc să fi mers şi eu la munte! Iar asta după ce am muncit ca un nebun să dramatizez… Jurnalul… lui Gogol!

— Dar cazi bine cu Shakespeare în stagiune!

— De două ori Shakespeare! preciza Virgil.

— Aşa a rămas?

— Categoric! Şi câştig, în sfârşit, un spectacol cu Iana…

— Bravo! Deci o cultivi serios pentru teatrul vorbit…

— Tocmai când ea ţine să facă mizerii la toată lumea!

— Păi nu s-a-ntors?

— Ba da; prea zăpăcită…

— Îţi spun că poţi avea părţile şi fundalul…

— Dar să vezi ce probleme mai sunt, încă, se arătă îngrijorat regizorul. Avea în regie acel spectacol şi poate nu-i convenea foarte mult…

La poarta grădinii publice trebuia, ca de obicei, să ne despărţim.

Şi Virgi! zise:

— Să-l chemăm şi pe el diseară. Adică pe mine.

— Sigur că da, mă privi cu simpatie pictorul.

— Vii? mă cercetă numai din ochi Virgil.

— Dacă mă inviţi!

— Te invităm, sublinie încă o dată colaborarea lui cu Aurol Hodoş. Şi reluă: atunci pe diseară, în jur de nouă; intrarea a doua la Teatru: cum intri, scrie „Portar”, nu explici nimic, spui că te-am chemat eu, ori fă-o ca data trecută pe figurantul…

— Să-mi las părul pe ochi?

— Lasă-ţi părul pe ochi! râse atunci pictorul.

M-am despărţit de Virgil! ăsându-l c-un zâmbet nedesluşit pe faţă. Era puternic; mi s-a părut chiar, o clipă, mai tânăr, şi mai puternic ca în descrierea mentorului, de la început.

Căci atunci a fost ziua aceea! Trăisem în oraşul Cana câţiva ani, şi tot ce fusese mai important, a curs repede în acel asfinţit, până noaptea târziu… Nu eram un copil să nu-mi fi dat seama. Dar lucrurile s-au învălmăşit. Mă gândeam încă ce mică e lumea şi cum se frângea ea de firavii mei genunchi, urmărind să mă prind în vârtejul ei. Şansa îmi surâdea.

Acasă mă uitasem în jurul meu înnebunit; cumpărasem în ultima vreme o groază de cărţi, şi măcar nu le tăiasem, de-ar fi fost cazul, paginile. Mi-am amintit de excursie. Desigur, în legătură cu acelaşi Virgil, despre care ştiam că văzuse cândva Parisul! Or acesta era şi visul nostru: „Un tărâm luminat”, ; „O vale a muzicii”; „Să vedem uluitoarea istorie”… Visul unor provinciali.

90

După tot ce urmă am coborât într-un vis straniu, un coşmar, coborâsem în hadesul propriilor noastre întâmplări, să le văd faţa încă o dată într-o lumină şi mai adevărată; cumplită, pot zice l

Despre vis mai târziu însă. Şi despre tot ce-a însemnat el ca realitate. Despre toate prostiile tuturor. Despre ticăloşia unuia; despre minciuna a’tuia; căci dacă exista un adevăr, el trebuia înţeles cu răbdare; dar şansa aceasta nu-i este dată oricui. Nu ştiam încă; presimţeam lucrul acesta. Şi cred că adevărul e totuşi aceeaşi bătrână

iubire, care pe toţi ne include, mai puţin sau mai mult, în poveştile ei…

Mă gândeam că, de-aş fi ajuns ziarist măcar, ar fi trebuit să rad şi eu câte ceva de pe faţa pământului! N-aş fi crezut că era cazul mai întâi să redactez vreo ştire puţin însemnată pentru subsolul unei pagini anonime. Nu. Căci aveam de spus unor fapte pe nume: în oraşul nostru, unde zi de zi viaţa… etc. Etc. Aşa va să zică? Cel atât de uimit de deşteptăciunea mea îl şi vedeam a fi pe mentorul nostru, profesorul Valentin Strupinceanu. Îi voi da un răspuns pe-nţeles. „Vă voi spune însă, acum, ce voi face viei mele: îi voi smulge gardul să fie păscută de vite; îi voi surpa zidul să fie călcată-n picioare; o voi pustii; nu va mai fi curăţită, nici săpată, spini şi mărăcini vor creşte în ea!” He! he! tinere! îmi zâmbea, îndoindu-se, mentorul, cu imaginea căruia în acea zi alunecasem în somn; vă grăbiţi, tineretul, he! he! Noi am stat în turn, voi ce ştiţi? însă via mea… îl mai auzea visul lamentându-se. Via lui?! Dar Uzuc? L-am întrebat parcă atunci despre Uzuc. Care Uzuc?! Mentorul se nelinişti. Există o incintă sacră, i-am zis eu atunci. Numai „săli de aur” peste tot în acest târg până mai ieri chinuit… Nu ştiaţi? Nu ştiţi decât „sala de aur” a Teatrului? Eu cred că numele ei a fost transportat, astfel, din Castelul Urlaţi! Pardon,

făcu mentorul; niciun castel. Casa Holomeia, dragă, să-i spunem pe nume… De ce? Am ştiut, însă numai câte ceva… Vrei acum să faci totul public? Treaba ta! Au trecut ani de-atunci… Arhitectul care a ridicat construcţia a zidit cimitirul cu vechiul altar în inima ei acoperind totul cu o pardoseală de piatră neprelucrată, între care, de-ar fi

existat măcar o sursă luminoasă, ar fi ieşit ici, colea câte un fir de iarbă... Garda şi Căpitanul hăuliseră şi ei un anotimp pe-aici, transformând incinta cu mormintele cine ştie căror strămoşi de demult într-o biserică legionară, amenajând în mijlocul încăperii făcută din ziduri înalte, neşlefuite, o torţă, şi de jur împrejurul incintei arzând în timpul zgomotoaselor întruniri candele şi feştile; vroiau să creeze senzaţia că se aflau în acele cetăţi din Munţii Daciei, unde se creştinaseră mai de mult oamenii acestui popor. Pe arhitectul Costin Holomeia când l-aţi văzut ultima oară? Acum îi luam parcă mentorului un interviu. Nu l-am cunoscut personal, a fost, spunea lumea, un destrăbălat; mare cur var; ştii de ce-a plecat ultima dată la Paris şi pe urmă nu s-a mai întors? O, măcar n-a fost amestecat şi el în politică! Umbla tatăl uhimei fete pe care o necinstise ca să-l împuşte. Dar când au venit ruşii? Când au intrat ruşii ce-a fost? Nu ştiu, am auzit numai ceva... într-o dimineaţă din acea vreme... un zvon... armeanul care cumpărase, cum îi zici tu, „castelul”, şi-a zburat creierii la ziuă după ce jucase şi pierduse la cărţi casa de-abia cumpărată şi colecţia lui de artă, pe care apucase a o transporta aici, chiar şi pe femeia care nu-i aparţinuse decât... Ştiu, cunosc, i-am făcut mentorului şi eu această în-tâmpinare... Fata albinarului a trăit şi cu armeanul şi ar fi mai trăit cu încă zece bărbaţi de-ar fi fost să-şi piardă locul ei bine încălzit în acea casă, în castelul... Cred că ştii: a fost unul din titlurile de scandal; se spunea că din cauza ei armeanul...; sunt sigur că te-ai documentat şi-n presa vremii, însă acum ce mai vrei? Acum?! mă înfuriai parcă pe el.

Nu ştiţj ce vreau eu acum?! Să-l dovedesc pe Uzuc! Era prea tânăr Uzuc atunci, un copil, nici străjeria n-a apucat-o... Mai târziu, îi porunceam, deodată, în visul meu, mentorului. Uzuc a venit primul medic după război în oraşul Cana şi-a preluat Casa Holomeia făcând-o spital (mentorul ezită) de nebuni! îngrămădi toate tablourile din bogata colecţie Agopian în incinta sacră, iar mai târziu, pentru că nimeni n-a dat nicio importanţă comorii „lui”, amenaja pinacoteca în aceeaşi incintă, numită „sala de aur” încă de arhitect, şi o viziona numai el singur... Acum a venit şi alt arhitect, nu? Iuliu Cosmin, dragă, Iulică, îl ştii, cum nu? Ce doreşte să facă Iuliu Cosmin acum, de când s-a întors în oraş de la Bucureşti? Un muzeu, dragă, un mic muzeu. Mentorul îmi povestea sincer, înflăcărat de ideea unui muzeu, iar în final zise: Cearta s-a adâncit; în ultima săptămână, la o şedinţă unde au participat şi cei doi, medicul a reuşit să-l înfunde pe arhitect, arătând că devizul lui se ocupă de-o restauraţie monumentală... nici poveşti de tablouri, asta poate fi numai în capul lui, al arhitectului, însă noi nu lucrăm cu idei „unilaterale”. După aceea Uzuc şi-a dat seama însă că a greşit atrăgând atenţia şi mai mult chiar el asupra bogatei colecţii de artă camuflată de ani de zile într-un spital... Nu mai ştie ce să facă să-l câştige pe arhitect de partea lui şi împreună să muşamalizeze totul... Eu nu mă bag! Nu, nu mă bag! Numele meu să n-apară!

Domnul Valentin vărsa lacrimi fierbinţi...

ZECE

Ploaia a curs repede, apoi norii s-au ridicat presând oraşul pe deasupra somnului meu, grăbind ziua spre asfinţit. Vântul şuiera prin copaci, rigolele erau pline, lumea se liniştise prin case şi visul meu se schimbă arătând o excursie minunată, când pe la şase bătu în uşă Uzuc. Aşa cum mă făcuse atent la u'tima noastră întâlnire, el nu era singur.

— Hepa la Mazepa, spunea, scuturându-se ca un drac ud. Ce făceai, chiar ai dormit? Singur?! făcu el ochii mari, şi cât am tras extensibila, avu timp să se tot mire…

— Hai, intră, îi spuse colegei cu care era, dar şi aceea se repezi la mine:

— Stai, nu te mai necăji cu patul atâta, să vezi ce s-alege din el acuşi!

Erau puşi pe fapte mari. Vroiau să fi ieşit un ceas undeva pe stradă ori să mă fi dus la cinema! Dar eu mă făceam că n-aud, şi doamna a scos ceva din geantă, şi câteva prăjituri care fuseseră cu frişca, se luase pe carton toată. S-a dus la geam şi o făcea pe naiva: nu stă acolo, adicătălea, colega ei, doamna doctor Elis Novac; ce-ar fi s-o chemăm şi pe ea?

— Păi dacă nu-i aici, ce s-o mai chemăm? îşi dădu planul de gol Uzuc, cam golăneşte, totuşi fără nervi. Mă surprinse uitându-mă lung, ou mirare, la colega lui:

— Ce-aveţi, vă plăceţi? mă admonesta el, şi femeia m-? tras mai aproape. O căruţă de proşti pe canapeaua aceea strânsă.

Trăncăneam unul şi altul, cu doamna la mijloc, lucruri uşoare, apoi am coborât. În stradă, Uzuc mi-a cerut o hârtie şi un creion. O făcea pe nebunul, i-am dat pixul şi

el a găsit un carton pe care a scris mare cuvântuil LIBER, de l-a pus în fereastra maşinii. N-am prea înţeles ce rost avea lucrul ăsta... La o răscruce de străzi doamna se dădu jos şi ne-am retras, eu şi Uzuc, la Terasă. Nu mai urca nimeni, plouase în tot oraşul, şi acum începea din nou. Câţiva derbedei staţionaseră acolo stând pe ghizdul Terasei uzi leoarcă parcă se-ntorseseră atunci de la o demonstraţie, cărau după ei

nişte pancarte, aşa credeam eu. Mă plictisea Uzuc, spunându-mi ca-i stricasem nu ştiu ce combinaţie; nu vroia să meargă acasă, nu mă lăsa nici pe mine să plec. Începu să-mi vorbească atunci despre Iana. N-avea niciun sens tot ce-mi povestea, şi de altfel îl ascultam prea puţin; mă gândeam tot în altă parte. Acum începu să se lamenteze şi lucrul acesta era nou la unul ca el. Avea nevoie de cineva să-l împace cu Iuliu Cosmin. Cu doamna nu merge, mi-a zis, uimindu-mă cu acest nou respect datorat deodată soţiei arhitectului. O intâlnise la dentist, câteva zile în urmă, a vrut s-o ajute, dar ea îl refuzase. Auzise c-ar fi gravidă. Face iar o prostie, îşi dădea cu părerea Uzuc, mai departe, luându-mă astfel ca martor pe mine: el era singurul care ar fi putut s-o vindece de neputinţa ei de a naşte. Ştii, îmi dezvăluia tot secretul profesiunii lor de medici Uzuc, există un caz destul de ciudat, şi această femeie era un exemplu, căci ea rămânea gravidă, dar avortează spontan până în luna a patra... probabil din cauza unui chiuretaj prost făcut la prima sarcină „iată de ce-i bine primul copil orice femeie să-l lase... dar trebuia să-i spună chiar arhitectului acest lucru, neîntârziat,. L-aş fi putut ajuta prin Elisabeta,

doamna doctor Novac i-ar fi spus lui Virgil, iar Virgil… mă înţelegi, făcu medicu', nu numai că i-ar fi putut sugera şi direct Ianei, dar îl putea sfătui şi pe arhitect ce trebuie să facă… Acum ştia tot oraşul ce mult îşi doreau soţii Cosmin un copil… Dar trebuia să-i mai spună arhitectului şi altceva, era foarte urgent, n-am să-l las doar, joia viitoare era plenară… Care plenară? m-am trezit eu întrebând. Las'că ştie el arhitectul, ce dracu'; mereu sunt curios şi mereu aud totul ultimul.. Arhitectul se întorsese de la Bucureşti mai încăpăţânat ca un catâr; ar fi vrut să-l înfunde pe el; să ceară evaluarea unor tablouri; prospectează pentru un fel de muzeu local, ori ce, nici asta nu auzisem? Ba da, aşa ceva auzisem. Era şi el de acord,

95

fusese adică, mereu, însă cine a avut chef „într-o anumită perioadă" de tablouri? De muzee – cine?! Uzuc îi dădea înainte cu spovedania lui.

Nu ştiu când a urcat la Terasă Mimi Sava; nu mai ştiu… Era un fel de colegă de-a mea, dactilografă la serviciul unde lucram, o blondă, şi Uzuc avu chef Ja un moment dat să ne plimbe cât vom pofti noi cu maşina lui. Dar era şi el bine abţiguit. Mimi făcea acum dialog cu medicul, şi se ferea de mine, stând cu mine, pe-aceeaşi banchetă din spate. Uzuc îi spunea, deferend, „Domnişoară", şi ea îi răspundea: „— Da, poftiţi, Domnul Doctor", încât mă cam enerva sclifoseala lor…

în curând a trebuit să cobor: intrarea a doua prin spate, scria, într-adevăr, „Portar", ţineam bine minte, şi chiar nu i-am dat ăluia niciun raport; mă chemase Virgil Holomeia la sală…

Uzuc coborâse şi el de a intrat lângă fată. „Nu!” Auzisem ceva, două mici palme iuţi trase cam dintr-o răsuflare... Rămăsesem pe loc numai o clipă, căci ploaia mă izgoni de acolo... Zgomotul putea fi ca de pernă buşită, Nu şi iar Nu, m-am tras lângă peretele teatrului, după perdeaua de ploaie, dar cred că şi încurc unele lucruri...

Urca la etaj o scară, dar nu putea fi la etaj scena, pe care o căutam cu atunci. Şi deodată un altfel de foiala, ca-ntr-un container, o debandadă bine pusă la punct. Unul cânta o poveste de dragoste şi de reproş a unui iubit dezamăgit de-o femeie în veci trecătoare... îi amăgise speranţa. Intrasem într-o lojă pentru actori unde l-am găsit pe Aurel Hodoş. Pictorul a ghicit cum stăteam, îmi vorbea în şoaptă. Cât despre mine... Am vrut să plec de acolo!

96

Maşina de-afară părea relaxată! Intrând în maşină din nou, aia trecuse în faţă, îşi potrivea părul într-o oglindă. N-a mai vorbit nimeni cu mine. Le-am spus să mă transporte în Rond.

Maşina a rămas la parcajul „Faunului” şi fata fugea ea acum după mine prin ploaie, cu mine de mână apoi, iar în urma noastră venea Uzuc cu poalele hainei pe cap. Ploaia cădea cu găleata.

Uzuc rămăsese în urmă de tot, s-a tras după un copac ca un câine. Palma fetei era fierbinte, simţeam arşiţa care trecuse prin palmele ei, şi în Rond am văzut-o frumoasă, palidă ca un înger, mi-a spus: Adio, Emil, nici nu-ţi mai răspund la salut de mâine! Salutare, i-am zis. Cum mergea ea acasă? pe ea asta o interesa cel mai mult... I-

am spus: Te duce Uzuc…

— Hello, ne înoâmpină Toni Stroescu, în Rond, având-o în vedere mai mult pe fată, deci să-i atragă atenţia cu engleza lui…

— Du-te la dracu! i-am răspuns.

Simţeam fierbinţeala aceea, care trecuse în mine acum, ca o ciudă. Îi spunea lui Toni, da, sunt prietena lui, dar Uzuc, intrând, a râs, roşu la faţă şi ud. Sunt prietena lui, adică prietena mea adică! Şi eu nu-ş-ce-dracu’ am izbucnit în plâns…

îmi lăsară tot mie fetiţa pe urmă, pe capul meu, de ne-am târât toată noaptea până la mine, prin bălţi, şi i-am zis: Nu intra, vezi că îţi… şi fata mi se păru că s-a dus cu trandafirii aceia în braţe. Trandafirii târzii, aduşi poate din sere, cu spinii treziţi, uzi, umpleau braţele fetei…

— N-am să ţi-o iert niciodată, mi-a spus. Ce-aţi crezut voi despre mine?…

— Mă ierţi? i-am cerut eu.

Iana pleca tot atunci poate de acasă. Uzuc învârtea prin ploaie maşina lui spurcată, când Iana. Ieşi pe subt tei, subt umbreluţa ei, încăpăţânatul copil.; asta a fost Iana până la urmă: un copil.

Dar apoi n-am mai şdut nimic. Noroc c-a sunat telefonul (fata telefonase cuiva, poate acasă la ea) şi atunci s-a întors. Aruncase pe scări trandafirii…

PARTEA A DOUA

DILUVIUL

UNU

Culcat pe spate şi respirând rar, oricine m-ar fi privit putea crede că intrasem de mult într-o cameră mortuară. Pe măsură ce somnul şi-a găsit cuibul în mine paloarea scăzu, iar ochii visului, calmi, mă priviră cu bunăvoinţă. Sau erau ochii unui necunoscut cercetat cu luare aminte din starea mea jalnică. Îi auzeam vorbele, nu reuşeam să desluşesc nimănui chipul. Un gând se ivi timid, dar osteni repede. Aş fi dorit să văd cine vorbeşte, dar puterea mă părăsea de la începutul voinţei. Un amănunt straniu dădu mai la urmă contur realităţii: vuietul nopţii de-afară. Noaptea gemea. Şi-n legătură cu asta descopeream că am ajuns la „castel”, că era ploaie şi ceaţă, că lumea mă ocrotea, dar că era între toate o voce primindu-mă cu dispreţ. La început fără fiinţă, vocea venea parcă din ruina propriului meu trup, ca un hohot imens. Nu dormisem cinci mii de zile, asta simţeam. Eram tare trudit. Şi odată cu vocea creştea şi un om, ca o mulţumire uitată cu care fusesem dator luminii. Era un om tânăr, dar încruntat, purta haine vechi, demodate adică, stătea impasibil în faţa mea. Fruntea lui albă ca pietrele de onix avea osul şlefuit bine, proeminent. O şuviţă din părul lui negru, bogat, îi căzuse în ochi, pentru că omul, desigur, avea o poveste pe care acum şi-o spunea: însă cântecul viei sale era ca o plângere veche… Nu-l întrebam cine era; mă trezisem de-a binelea. Locul unde-l priveam nu putea fi de

cât o nişă. Tabloul fusese pictat pe perete direct, el reprezenta un om în mărimea lui naturală. N-am crezut deodată că omul era din tablou; îmi păru viu. Sprânceana lui era ridicată într-un gest de surprindere, şi-am putut să mă înşel că era orb; ochii lui erau fierbinţi, deschişi şi pasionaţi; rătăceau în lumina unui gând de demult. Singur era concentrat, dar gândul lui rămânea nespus. Imortalizat însă de arta unui mare maestru, acel gând din trecut îţi dădea fiori de nelinişte. L-am privit mult timp stând în faţa mea cum reuşea fără alte cuvinte aliajul acela de culori stranii ale asfinţitului. Puteam crede că ajunsesem departe, în sud: un tărâm luminat, o văile a muzicii; că priveam în extaz o istorie întâmplată aievea. Tot ce proiectase imaginaţia noastră în jurul unei excursii îmi părea că vedeam numai eu singur în acel tablou care-mi revela doar imaginea unui om. Auzeam valul de timp bătând zidul unui vechi turn şi orologiul lui anunţa miezul nopţii. Monologul fără cuvinte al celui din faţa mea crescu deodată intrând într-o vraişte. Omul acum mă învinuia, n-aveam cuvinte să mă apăr. De la început existase între noi doi, parcă, vrajba unui imaterial principiu: un principiu suav; visul răstălmăcea agitaţia zilelor care trecuseră. Afară furtuna nici n-a mai ostenit. Ajunsesem până aici singur într-o maşină prea puţin identică celei oprite cândva dinaintea Teatrului, năruită în mine, trasă la rame sub vălmăşagul ploii. Umhlasem pe sub pământ pe un scut. Ce găsisem era un spital pur şi simplu, învechit, într-o fostă casă de stil. Nu ştiam ce fel căzusem. Secularii arbori din ferestre ţineau nopţile zăvorâte, iar zilele pătrundeau greu până aici. Iată senzaţii care, desigur, m-

au descumpănit. Urcasem fără-ndoială mai multe scări pentru că locul meu arăta o privelişte lângă cer printre vârfurile arborilor grei de timp de afară. Din când în când se producea o scurtă întrerupere a curentului, căci lumina din cameră se stingea brusc, reaprinzându-se de la sine; poate din cauza crengilor

101

ude bătând peste tot în ferestre şi-n ziduri. Apoi s-ai auzit clanţa uşii vecine şi cineva a intrat alături; un jet vesel de apă căzu înghiţit de un sorb de sub mine. Am aşteptat. Şi din nou adormisem. M-am trezit. De data asta mirosind ceva tare, aducându-mi aminte o dimineaţă anume, un reşou şi-iin ibric negru de zaţ, două mutre grăbite: ne sărutam. Însă nu era lângă mine aceeaşi fată. Dar am simţit o privire vecină şi adierea apropierii unei femei: „Ce tâmpit!” zise, eă avea alt băiat lângă ea. Şi-au sorbit fără să se grăbească cafeaua, ’ alături de mine, asupra mea. Nu-i vedeam, le simţeam clară idila, care nu se temea de prezenţa mea. În sfârşit, ea plecă, şi el răsfoi tot lângă mine nişte hârtii. „După asta”, vorbi şi el, dar semnul mâinii, siguranţa lui, erau încă irealităţi, presupuneri. Ceva rece, între sticlă şi între metal mi se strecură sub braţ şi am deschis ochii definitiv, mă holbam. Nicio imagine încă. Musafirul de lângă mine nu se grăbea Şă-mi dea vreo atenţie. M-am gândit ce-i voi spune, cum mă prăbuşisem bolnav, îmi făceam acest soi de probleme. Faţa mea exprima un regret amar.

— Cârid plecaţi? a fost prima lui întrebare, care mă îngrozi.: Şi tăcu iarăşi şi măi preocupat. Poate umplea o siringă ceva.

— Unde? mi-am dat seama şi eu că pot vorbi.

— Era vorba de o excursie..: mi s-a spus... Ia asta, sunt sigur că ai să-ţi revii... Sunt doctorul Protase. Nu, tiu este îritâmplător, aşa credeai? Nimic nu este întâmplător. Te-ai nimicit degeaba, zău, iartă-mă! Când ieşi de aici sa-i fii recunoscător fetei tale... Ai speriat-o cumplit, sărăcuţa. "Îţi aminteşti?

Nu-mi aduceam aminte nimic, chiar nimic.

Noaptea apoi ’se măi potoli. Deschisesem ochii definitiv. Cobora şi’acum însă:, din perete, „omul negru”. Cu timpul mă plictisisem de frumuseţea lui’. Îl dispreţuiam-, chiar de-asta

102

i-am zis: omul negru. Deschidea cartea pe care tot timpul o ţinuse sub braţ, efectiv, pozând, însemnată, credeam eu, la o pagină cunoscută şi mie, singura, şi pagina respectivă nu era. Alta decât cea de pe care-i citise mentorul lui’ Virgil, Cu; mulţi ani în urmă, în casa lui, la Teţcani, Cântecul viei. Haluci naţia mea nu era lipsită total de temei. Omul era copia infidelă a aceluiaşi Virgil, surprins cine ştie când, cu ani mulţi în urmă, povestind marea lui ştiinţă asupra neantului... Prea puţin îl ştiam pe Virgil astfel; era viu, apăsa, dimpotriva, cu fiecare pas ce-l făcea, o pedală a sorţii care-mi închipuiam că va rodi într-un scurt timp miraculos. Vocea umbrei sale îmi ajunse atunci la ureche. „Este chiar tatăl meu”, zise. Mi s-a părut de aceea ciudat să mă simt mai înr colo eu posesorul vocii sale şi să strig: „îl urăsc ” „îl urăsc!” „îl urăsc!”, căci fantoma tatălui sau apărând pe peretele casei lor nu mă îndemna ca pe bunul prieten al prinţului Hamlet să-l cat pe Virgil’şi să-i spun: Bunul rege te cheamă, dimpotrivă, în loc să mă bucure, strania

revelaţie, am "izbucnit, răsfoind’şi’eii filele cărţii străvechi: pe cine vrea- el să înveţe cu vedenia? şi pe cine el cu pfopovăduired hti’tâ’ânţelepţească? ău pe cei abia depărtaţi de sânul piamei lor, pe acei înţărcaţi? Căci ţav laţav, ţav laţav, cav lacav, cav lacav, zeber şam, zeher şam (poruncă peste poruncă, regulă peste regulai când pe aici când pe acolo). Dimineaţă doctorul mă găsi şi mai istovit. Nu-mi scăpă că şi chipul lui, tânări era plin de griji.

— Ce „nu: v-âjunge vouă, băieţi? căută el să scape, însă, de insistenţa privirilor mele, care descoperiseră şi la el ceva.” ’Se aşează lângă mine pe pat. Oraşul „tot era lovit, îmi spuse, şi pe deasupra, în noaptea trecută – un accident groaznic!— L-ai cunoscut pe’ doctorul Uzuc, continuă medicul; Nu-i el băiat rău, dar între timp luase luleaua neamţului… Uite c-a încurcat-o acum.

13

Tânărul medic tăcu. Îşi termină treaba şi dând să iasă îmi facu semn cu ochiul: e bine! Dar ce fel de accident fusese? îl întrebai.

— De automobil, fireşte. A lovit o femeie, soţia arhitectului care lucrează în ultima vreme la noi; prospectează aici un muzeu…

Am simţit ceva rece în şira spinării, dar nu ştiu de ce primul gând m-a readus la Virgil. Doctorul îi pronunţă mai departe lui numele. Plecase adică chiar acum din oraş…

— Cum a plecat? m-am mirat eu, dând să-l întreb mai multe lucruri deodată; a plecat oare de tot?!

— Stai liniştit, redeveni medic prietenul meu de o clipă. Treaba noastră aici e să devenim sănătoşi. Ştii ce-i afară?

Am făcut semn că nu.

— Potopul, spuse scurt, şi ieşi.

În urma lui am răscolit peste tot. Pe un geam găsii nişte cărţi.

„Pitagora, mă găsi medicul seara citind, sosind în Italia, locui într-un beci, şi a rugat-o pe mama lui să-i scrie pe o tăbliţă, zi de zi, tot ce se întâmplă afară, notând şi timpul, şi să i-o trimită jos până ce va ieşi din pământ. Ea făcu întocmai. După câtva timp, Pitagora veni sus uscat şi arătând ca un schelet, pe urmă se duse la adunare şi declară că a sosit din Hades, şi le citi tot ce se întâmplase. Cetăţenii au fost aşa de mişcaţi că plângeau şi se văitau şi socoteau că Pitagora are ceva zeiesc în el, mergând până-ntr-acolo încât îi încredinţau până şi soţiile lor, în speranţa că vor învăţa ceva din doctrinele lui; aşa s-a făcut că acestea au fost numite femei pitagoreice. Acestea ni le spune Hermip”.

Protase îmi întoarse cartea şi se uită atent, apoi o. Răsfoi puţin. Un zâmbet îi lumină faţa. Mă întrebă:

— Unde Dumnezeu ai găsit asta?

— Pe fereastră…

Dete din cap nemaiputiându-se stăpâni să nu râdă. Fata care venise la el o zi mai înainte, şi şuşotiseră deasupra mea amândoi, o uitase acolo…

— Nu spui la nimeni, da? îmi făcu el cu ochiul, prieteneşte.

Se mira ce citeşte o fată, şi el nu mai are timp de nimic. Nu, ea nu-i medic, mi se destăinui Protase. O fată… înţele-r geam că la mijloc era ceva delicat, misterios. Am tăcut. Dar înţelegeam tot atunci că prietenul nostru săvârşise un act neprofesional: cedase curiozităţii acelei

fete şi-o adusese cu el într-o zi la spital. Ce era rău în asta? Că-şi făcuseră cafeaua în rezerva mea? M-aş fi mirat.

DOI

Citeam mai departe în Diogenes Laertios, că nevasta înţeleptului Pitagora, zisă Theano, preaînţeleaptă ea însăşi, a dat câteva răspunsuri care pot veni în ajutor chiar şi celei mai moderne femei. Răspunsul la întrebarea „când se purifică o femeie care s-a unit cu un bărbat?" nu mai sună (ca şi întrebarea de altfel) tocmai modern, însă eu îl transcriu: „Cu propriul ei soţ imediat, cu altul niciodată". Însă răspunsul următor veţi putea concede că-i şi actual, şl bun de aplicat situaţiei la care eram obligat să mă gândesc iar, atunci. Anume că o femeie care intră la soţul ei, să-şi lase ruşinea odată cu hainele, iar la plecare s-o reia împreună cu hainele. Ce să reia deci? Ruşinea? Răspuns: „Ceea ce face să se numească femeie".

Iana, şi ea, intrase la soţul ei, întâi, când acela nici nu-i era încă soţ, dar înainte de asta se mai plimbaseră, cum se

105

spune de obicei, prin parcuri. O data au fost împreună la un restaurant.;.'. Rfi

— Virgil, se trezi Iana atunci confesându-se, s-a întors acasă.. Nici nu vrea să mă vadă... Din cauza ta?!

Arhitectul nu fusese atent. Sfp

— Tu ai părinţi? îl întrebă Iana, din nou, gândindu-se, bineînţeles, la ea, totodată şi la Virgil.

— Sigur că da, i-a răspuns arhitectul.

— Noi stăm mai prost, se întrista Iana. Virgil cel puţin are sigur o mamă… eu…

— Care Virgil? deveni deodată atent Iuliu Cosmin.

— Il ştii, făcu Iana atât de sigură… sunteţi buni prieteni…

— Virgil Holomeia?! se miră bărbatul. Nu l-am mai văzut de cinci ani… Ce legătură ai tu cu Virgil Holomeia?!

— Ce, te faci că nu ştii? încercă Iana sa zâmfoească.

Arhitectul se mira sincer. Ascultând-o pe Iana deveni însă grav:

— Nu ştiusem ce-mi spui tu acum… Eu am crezut că aici vine la rude… Are o mamă denaturată, ori ce?!

— Dimpotrivă, l-a iubit foarte mult totdeauna, dar a trebuit sa procedeze aşa.

Arhitectul era şi mai mirat: cum adică, „aşa”? Auzea acum că băiatul fusese de mic înfiat de o rudă de-a lor de la Teţcani, dar ştiuse tot timpul care e mama lui cea adevărată; uneori venea pe la Cana şi stătea câteva zile la ea.

— Odată, îmi aminti Iuliu Cosmin, am fost cu el, într-o vacanţă. Ne împrieteniserăm nu demult. Şi cât de ciudat încă 1 Fantastic î

— Şi eu ştiu, zise Iana, c-Ain fel de răutate ascunsă.

— Cum aşa? I

— Păi dacă eu am fost tot timpul aici ca acasă? Tu chiar nu înţelegi nimic? se lasă păgubaşă fata. Peste puţin

timp insa continuă: ânvjamas mai departe la mama lui

Vk-gil şi după ce tata a fost mutat cu serviciul la Şesuri; nu era şi acolo doar un liceu de coregrafie, iar tata o cunoscuse pe Doamna de foarte mult timp, cu mulţi ani în urma. Au rămas buni prieteni. Cu Virgil insă aşa se stabilise

J «Cine a stabilit? se mira iar Iuliu Cosmin.

— Tata sjpune că nu el, i-a răspuns fata, şi se uita la el şi mai mirata: „Acum ai să mă întrebi cât de mult cred eu despre omul acela că-mi este tată; am auzit ca de fapt el îmi este bunic". Îl întrebă repede, cu totul altceva, tot ea pe bărbat:

— Deci voi doi v-aţi cunoscut întâmplător?

Sigur că da. Ar părea o poveste puţin „făcuta", se gin di Iuliu Cosmin, să i-o povestească aşa cum fusese. Şi-o aminti, deci, încă o dată, mai întâi singur. O strada în Bucureşti» Antim, şi seara aceea, demult. Se întorcea târziu la gazda şî înaintea lui mergea cineva fumând. Paşii lui îl sâcâiau pe cel din faţa, sau umbra, care-i cădea peste umăr la intervale mici, după cum treceau prin dreptul câte unui felinar electric. Dar el era bine dispus, se întorcea de la dans, şi î-a venit deodată ideea să-l întrebe pe necunoscut ceva; sa-t ceara un foc! S-a dezmeticit greu, îl ajuta dupa asta să se şteargă pe haine necunoscutul. Era un băiat de la Cana, student ca şi el. Virgil Holomeia. Dar pe-atuncî, se scuza în corând acela, era plin târgul de şmecheri din aia cu da-mi un foc. Jiiliu Cosmin remarcase lovitura puternica pe care o primise: după aceea avea sa afle şi cealaltă latură a preocupărilor lui Virgil, boxul lui. Un timp se vaxuseti des* ca-w'uidu-l mai ales el pe Virgil, la cămin* pe la c'ubu' sportiv.

tş prima vacanţa la Cana, trebuiau să se distreze fi *w

P1"*» aveau cum; fete puţine, niciunul dintre ci nu ficus* ***ul în acest oraş, amindoi erau» cum se spune, pe teren neutru. Virgil o aduse totuşi odată pe Li, o fată de la ei, de la Teţcani. Iuliu Cosmin trecea repede şi în amintire peste tot ce fusese „atunci"; când revăzând-o după aceea pe Li, de asemenea la Cana, un an mai târziu, i-o „suflă" prietenului său, declarându-se cel mai îndrăgostit om din lume, să-vârşind cu acea fată numai greşeli; iar ea s-a retras, a fugit înapoi de unde venise, chiar dacă şi cu un copil de la el; căci Li era curajoasă: născu un copil „de fată mare"! Virgil se dăduse deoparte, iar el se ferise din calea lui când Virgil avusese poate cea mai mare nevoie de el. Nu-i plăcea lui Iuliu Cosmin să se gândească tot timpul la ce fusese în trecut. Virgil nu-l mai cătase pe urmă nici el, şi iată venind vorba de acesta într-un mod curios. Uitându-se la fata de lângă el, arhitectul o întrebă netrădând încă nimic din tensiunea lui interioară:

— Ce face acum Virgil?

— Nu ţi-am spus? S-a întors acasă.

Dar parcă arhitectul nu era mulţumit de răspuns şi atunci fata adăugă:

— îşi amenajează în turnul vechii lor case un fel de atelier de creaţie. Până acum locul a stat părăsit. Ai să te miri, însă, Doamna (aşa îi spun eu mamei lui) priveşte această iniţiativă cu admiraţie. De altfel Virgil e din primul lui an foarte stimat şi la Teatru.

Iuliu Cosmin tăcea, iar acest lucru pe fată o întărâta şi mai mult să pălăvrăgească.

— Nu cred că din orgoliu mă ocoleşte, dând a se înţelege, în felul acesta, că între ea şi Virgil exista un mister... Lucrul mirosea de departe a fals, şi arhitectul

zâmbi plin de sine, gândindu-se la romantica perspectivă din care Iana îşi privea vreun eşec poate întâmplat între ea şi regizorul atât de stimat şi la teatru… N-o lua încă prea tare în serios nici Iuliu Cosmin pe Iana…

— De ce să te ocolească? o întrebă el atunci, plictisit.

Îl adusese faţă în faţă din nou pe Iuliu Cosmin, cu Virgil Holomeia, tocmai această Ianã! Care mai venea şi acum câteodată în vizită la „Doamna”, mama lui Virgil. Prima lor vizită, împreună, avusese loc însă în aceeaşi zi, când şi noi, eu şi mentorul, îl deranjaserăm neanunţaţi pe regizor. Căci în urma noastră a fost ca o recepţie, şi în vederea inaugurării ate’ierului din turnul vechii case, iar pe noi Virgil ne primise acolo indiferent, ca pe doi oameni în afara problemelor sale. Celorlalţi însă Virgil le explică îndelung toate proiectele lui, preocupările sale de atunci. Ca şi altădată, Iuliu Cosmin îşi ascultă prietenul cu viu interes. Iana cel puţin nu-şi ascunsese admiraţia ei pentru Virgil niciodată. Fusese o seară plăcută, de neuitat. Pe urmă regizorul plecă din oraş într-un turneu, iar arhitectul se cantona, la început „provizoriu”, în atelierul prietenului reînnoit. Deveni în curând el însuşi aici „chiriaşul unei iluzii”. Căci Iana continuă, în acest caz, să o viziteze pe „Doamna” şi ea, şi încă din ce în ce mai des! Descoperise jocul, cochetăria; se alinta, îi strecură arhitectului pe sub uşă, în atelierul din turn, un bileţel, iar când Iuliu Cosmin se miră ca de o „năzbâtie”, Iana merse şi mai departe:

— Scrie-mi şi tu, îi ceru ea noului chiriaş „de la Virgil”, al „Doamnei”. Iar acesta era vădit încurcat.

— Să-ţi scriu – unde?!

— Să nu crezi că Doamna nu mi-ar păstra scrisorile, îi

zâmbi Iana, stabilind şi mai clar limitele jocului ei inventat. Hai, spune-mi, să-ţi dau adresa?

— Lasă, c-o aflu eu singur, se prinse Iuliu Cosmin, zâmbind, la rândul său, îngăduitor. Serios! Mă uit în cartea de telefoane!

Neîndurătoare fu „marea lor dragoste" mai pe urmă. Căci se porni deodată moara acelor „ilicite" scrisori. Îşi puneau plicurile în oraş şi unul şi celălalt, şi câte unul de-al

109

Ianei se întâlnea cu acelea (mâi dese în curând) ale arhitectului, chiar în cutia casei în care acesta întârzia să rămână la „Doamna". Apoi, după ce Virgil s-a întors, Iuliu Cosmin schimbă tactica, nerenuntând la joc; foloseau acum universala adresă a îndrăgostiţilor clandestini din toate oraşele lumii: Post-restant... în curând, Iana nu mai putu ţine ritmul! Iuliu Cosmin suferea, spera, se mânia, aştepta, o ierta şi îi dădea sfaturi, continuând să rămână despărţit uneori de iubita lui printr-un singur etaj! Am citit într-o carte despre Eros magicul ritual pregătitor al iubirii la păsări. Unele vin de la mari depărtări urmărindu-şi în tot acest timp de la distanţe de sute de kilometri perechea după miros. Sau e citat cazul păsării paradisului din Australia: masculul pregăteşte femelei o adevărată locuinţă pe care i-o împodobeşte cu scoici şi pietre colorate, iar după ce îşi aduce mireasa în ea îi acoperă locuinţei deschiderea rămânând închişi câteva zile pe tot parcursul împerecherii... Alte păsări îşi fac oferte alimentare, parada sexuală căpătând forme diferite şi în alte cazuri, ca de pildă mişcări, ’ cântece, atitudini, schimbări de poziţie a masculului în jurul femelei spre a-i

evidenţia părţile colorate ale penajului; botroşul se aşază în faţa femelei şi îşi umflă pieptul, cintezoiul îşi arată culoarea capului şi gâtul. Am văzut de atâtea ori noi înşine cum se ciugulesc reciproc două păsărele atingându-şi ciocurile. Darul unei păsări palmipede australe, asemănătoare pinguinului, se spune în aceeaşi carte, este simbolic: o pietricică depusă înaintea femelei, un fel de prim material necesar la construcţia cuibului! Şi când femela acceptă acest dar uniunea e ca şi consfinţită. În cântăreaţa lor sălbăticie păsările sunt, astfel, şi ele „culturale”; cântecul privighetorii, propune aceeaşi lucrare, citând observaţiile unor celebri naturalişti, este un dialog de iubire, cum ar fi, să zic, la oameni scrisorile, poeziile, dansul, serenadele. De altfel, privighetoarea, cu cântecul ei, apare în aprilie şi continuă în nopţile înflorite din luna mai.

110

Chemările privighetorii sunt formate din sunetul Viiid!, urmat îndeobşte de un Karr graseiat!

Iuliu Cosmin îi compunea Ianei sonete, o desena din memorie. Femeia atunci se clinti. „M-am simţit mândră citind ultima ta scrisoare. Mi-a stat puţin inima… Chiar sunt pentru mine?!”

Se referea la sonete şi nu mai puţin la desenele arhitectului. Şi în aceeaşi seară, după o zi întreagă de lucru, imaginaţia femeii reuşi să găsească soluţia unei surprize. Când reveni în turn, la Virgil, ca de obicei foarte târziu, arhitectul găsi micul pat pliant desfăcut şi pe el se afla sub o înveli-toare ascunsă Iana… Văzându-l şi ea, după ce mai târziu au aprins lumina, mai mult încurcat decât fericit, se ridică în aceeaşi stare nudă şi trăgându-şi

cel mai mult timp ciorapii pe nesfârşitele ei picioare lungi de balet, o interesa totuşi de ce el stătea „acum” cu spatele. O regăsi numaidecât turuind în fotoliul plin de perne.

— Asta era, deci, zise el. Vrând să zâmbească ironic.

— Ce-ai fi vrut oare, ce sunt eu, Virginia Woolf?

Şi izbucni într-un plâns de necontrazis. Cine o umilise?!

— Am să te iau de nevastă, se scuză Iuliu Cosmin.

— Ca o răsplată, observă Iana, cu răutate…

— De ce?! se miră arhitectul, şi mai sigur de el. Şi în mod simptomatic se gândi la Virgil. Chiar o întrebă pe femeie: Virgil e oare acasă?

Aducea pe masă o sticlă şi două pahare.

— Te rog să nu bei, zise ea.

Un gest de oroare i se întipări pe faţă arhitectului; pe fundul unuia din cele două pahare, cel pregătit pentru Iana (ori poate pentru Virgil), găsi un gândac negru, mort.

— Şi aşa tot nu beau, zise femeia, deloc neliniştită, rugându-l parcă, din ochi: „Am nevoie de dragoste”.

Oamenii însă pricep deseori acelaşi lucru deosebit. El era hotărât, şi grăbit, să se însoare.

Iii

— N-avem încă un legământ trainic, începea ori de câte ori o găsea noaptea târziu pe Iana dezbrăcându-se uneori când apărea el pe uşă; îi punea mai întâi aceeaşi întrebare, care devenise cu timpul obişnuită: dacă Virgil era acasă?… Ianei acum prea puţin îi mai păsa şi de asta…

— Hai, vino aici, de când te aştept; nu mai bea, te rog mult, vino lângă mine!

Iu’liu Cosmin amâna cât putea. O nelinişte parcă îl

cuprindea.

— Chiar nu înţelegi?!

— Nu se mai poate, conchidea câte unul.

Se înfierbântară de tot, în curând, şi turnul lui Virgil mirosea a sudoare de iasomie; iar acesta din urmă, simţind despre ce era vorba, se retrăsese definitiv, cu discreţia care-l caracteriza cel mai mult, cu voinţa de a nu deranja, cu toate că ducea lipsa tocmai a comodităţii pe care crezuse că şi-o asigură amenajându-şi atelierul. Cei doi, de oriunde s-ar fi aflat, se aşteptau, şi când intrau sus, în turn, de multe ori nici nu mai aprindeau lumina. El însă mereu o cerea de nevastă, repetând acest lucru ca pe o scuză, cum îl formulase de la început; dorea un legământ, şi să fie totul trainic şi clar... Şi, desigur, Iuliu Cosmin mai întreba încă şi de Vir-gil».

— E clar, băiete, îl îndemna Iana, linguşindu-se: sunt a ta, nu vezi?! Uneori suspina cu aceleaşi vocale de neînţeles în limbajul oricărei femei, care simte şi moartea reînviind, era clar, şi el mormăia tot timpul nemulţumit.

Au urmat nopţi aprige. Unii spun că puteau fi văzuţi „pe-atunci” goi puşcă la două şi la trei noaptea pe lună sub arborii grei de timp din grădina frumoasei case, dar lumea exagerează exact acolo unde ştie totul numai din auzite... Cine stătea sa-i vadă?

Adevărul e că pasiunea lor era mai puţin obişnuită pentru oraşul nostru normal. În curând ea le grăbi nunta, căci

la un moment dat interveni „tatăl” fetei. Armând Ionescu primise raportul şi până atunci prin bărbatul doamnei Lavi-nia, sau cum spunea Iana însăşi, a

„Doamnei”. Acest Mano-lache Roşu, care o şi „inventase”, credea el, pe Iana, pentru interesele sale, fusese după aceea, pe rând, creat, sau distrus, de existenţa aceleiaşi Iana! întâi ascultase de Armând şi-i ceruse chiar el nevesti-si, invocând că aşa „decurgea vre-mile”, să-şi trimită băiatul făcut cu „boierul” de la casa lui. Devenise şi el într-un timp funcţionar raional la Cana. Dar preţul pentru aceasta nu fusese numai Virgil. Armând o vedea pe nevastă-sa din ce în ce mai des. Toată lumea vorbea; el se făcea că nu vede. Armând devenise cel mai puternic. Se bucurase mult timp de protecţia lui, şi dacă acelaşi Armând nu şi-ar fi arogat cu atâta îndărătnicie „paternitatea” acelei fetiţe, Manolache Roşu oricând ar fi fost în stare pe-atunci s-o înfieze chiar el pe Iana. Oricum, avuseseră grijă de fata „lui” tot timpul, în acei ani când de-acum Armând Ionescu deţinea funcţii importante la regiune, la Şesuri. În sfârşit, după ce se-ntâmplă cu fata aceasta un anumit „bo-cluc”, încât între „tată” şi „fiică” avu loc o asemenea ceartă că fata nici nu se mai iscălea (devenind „artistă”) pe afişe cu numele Ionescu, Manolache Roşu găsi calea diplomaţiei, sfătuit mai mult de nevastă-sa, jucând un timp el ciudatul rol de „tată cu delegaţie” al dansatoarei. Şi poate pe Iana o amuza. Mai ales când se ivea prilejul să se afle faţă în faţa, iar el se înroşea ca un copil după ce făcuse o mare trăsnaie; atunci Iana se repezea asupra lui cu tot felul de întrebări, ce veşti îi mai aducea de la „tatăl” ei, dacă era sănătos, şi ducea bine la tăvăleală, căci între timp Iana avea o locuinţă numai a ei în oraş. Armând trecuse demult ca şef al biroului personal la noua Uzină Metalurgică de la Erbiceni, iar protejatului său îi făcu rost în scurt timp de o

gestiune; îl făcuse vânzător la bufetul din poarta uzinei. În rest, Manolache Roşu se ocupa la Orleanu de casa ce-i rămăsese şi lui

de la părinţii săi, şi de grădină, iar cu Armând, în noua lui situaţie de vânzător la bufetul din poarta uzinei, se vedea zilnic aproape. Începeau să trăiască, deci, bătrâneşte; marile pasiuni le clasase timpul. Acum se descoperi, şi mai mult, intimul fostului personaj important de la Şesuri, care-i pusese ani la rând „coarne" în văzul lumii întregi. Armând îl ruga pe Manolache Roşu să-i vorbească amănunţit despre prietenia Ianei cu băiatul care stătea acum „în gazdă" la „Doamna", iar Manolache Roşu exagerând poate cuvântul acesteia de pe urmă îi aduse odată la cunoştinţă lui Armând că în cazul eventualei căsătorii a Ianei ei vor ceda noii familii (ca o dovadă în plus a ataşamentului „Doamnei" faţă de Iana, şi viceversa) unul din apartamentele vechii lor case cu turn din oraş.

Când a fost la cununie, Ianei nu i se găsi certificatul de • naştere, prilej pentru ea să-şi arate şi-n public adevăratele sentimente faţă de „tatăl" ei. Înverşunarea fetei era cu atât mai mare cu cât ea ştiuse tot timpul despre „şoşotelile" lui Armând cu Mano'ache Roşu, iar prin acesta din urmă cu viitorul ei soţ. Căci, în fond, ce-i trebuia ei, chiar atunci, să se căsătorească! Viaţa unei plante, să zicem, se desfăşoară o vreme normal, după ce a fost strămutată din grădină în vasele aşezate de-a rândul pe scările somptuoase ale unui interior; ori povestea vulpoiului din Benstone, văzută la cinema, care-i plăcuse Ianei atât de mult... Nostalgia de solul grădinii ca şi dorul de sălbăticie rămân în sufletul oricărui înstrăinat,

între altele este şi cazul emigranţilor, care nu se mai regăsesc într-o patrie adevărată decât în ei înşişi, în acele clipe de singurătate mortală, când patria adoptivă oferindu-ţi chiar totul nu-ţi oferă nimic! De ziua nunţii sale, Iana, ob-servând că Virgil din nou absentează din oraş, agrava mult

amănuntul acesta în sinea ei. Când mirele apăru să o ia, cu faetonul gata, mireasa îl primi dezbrăcată.

— Cum, tu nu eşti gata?! s-a mirat Iuliu Cosmin.

Şi ea avu chef să-şi mai bată joc de el spunându-i că n-o iubeşte deloc…

— Acum ţi-ai găsit? încercă şi arhitectul să glumească.

— De ce nu? i-a răspuns, imperturbabilă, Iana.

— Nu, hotărî sobru mirele.

Insă ea nu glumise deloc. Ochii ei erau umezi. Chiar şi minutul acela conta…

— La dracu! Dă-ţi porcăria asta jos, nu vreau să stau alături de un cioclu… îşi pierdură din nou pentru câteva clipe pudoarea…

— Acum haidem, se ridică, în sfârşit, mirele, reflectând ca, de altfel, iubirea fiind fugă se face pe fugă mereu…

— Nu mai merg, i-a răspuns Iana, stinsă.

— Are haz! făcu arhitectul. Aşteaptă atâta lume; îţi închipui, tovarăşul…

— Spuneai că n-ai mers după Armând, se uită Iana cu ură la cel care-i devenea soţ şi oficial în aceeaşi zi… Văd că m-ai şi cumpărat… cu misit în regulă…

— Lasă fleacurile, îi zise încet, arhitectul.

— Nu te vreau de bărbat. N-ai înţeles asta niciodată? Ochii ei căpătară o lucire sticloasă, străină.

— Îmbracă-te! îi porunci bărbatul. Şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama şi el: Virgil unde-i? E-acasă?

Dar Iana sări peste asta.

— Ţi-am spus doar; lasă-i s-aştepte. Vrei să-ţi spun NU acolo?

Printre uşi, pe la ferestre se iţeau ochi, ascultau urechi străine. Telefoanele de la primărie, de la Palat nu mai osteneau. Iuliu Cosmin ieşi, strănutând mai tare înainte de a deschide uşa. Când reveni în odaie avea altă cămaşă, dar Iana nici nu se clintise. Sub cămăşuţa ei cu dantelă ar fi bill!

ciuit încă îngerii! Aşa îi spusese odată lui Iuliu Cosmin, când acesta o luase să-i arate într-o seară noul hotel aflat îra construcţie. Se rătăciseră până la ultimele etaje, unde camerele prindeau contur… Fugăreau, spusese ea, îngerii din noul edificiu construit să adăpostească cine ştie câte alte iubiri efemere… Fuseseră diabolici deopotrivă; amândoi fugăreau îngerii cu sfâşietoare bice de foc; nu era numai capriciul unui fapt şi ieşit din comun, dar sentimentul ei de mândrie că „sfinţise” cu trupul ei o casă a lumii întregi…

Acum Iana îşi trăgea peste dantelării o biată fustă din zilele ei lucrătoare, cu mult praf pe scenă, şi-i explica tocmai mirelui că ea chiar nu mai avea chef să se mărite, dar nu-l lua şi pe el tovarăş nebuniei sale din acel ceas…

— Fă-ţi chef acum, îi porunci scurt Iuliu Cosmin.

Femeia deveni şi mai îndărătnică. Dar puţin timp. Ochii, urechile ascultau şi vedeau şi-au dat zvon că mireasa părăsea casa, conform tradiţiei, cu lacrimi… La Terasă, după ce cununia avu loc în baza unui duplicat scris adhoc de Ozane, luând ca martori doi cetăţeni obişnuiţi din

Cana, Iana urcă, după cum bine ştim, la braţul lui Iuliu Cosmin îngândurată. Deodată, din timpul dansului, ea îi ceru acestuia să o ducă acasă. Era prea devreme şi câţiva se simţiră chiar ofensaţi. Iuliu Cosmin îi dădu ascultare însă noii sale soţii. „Mi-o cere o Doamnă!” le-a spus el tuturor, şi cei mai mulţi aclamară imperioasa cerinţă, rămânând însă în continuare să golească toate buteliile contractate de mire pentru petrecere. Arhitectul avu grijă să se dea la urechea mandatarei celei mai bătrâne. „Las nota deschisă ultimei dorinţe a invitaţilor mei. Bună seara”. Nelu Ozane strigă însă în loc de răspuns „Bună dimineaţa” şi câţiva se înghesuiră să mai îmbrăţişeze o dată mirii. Acum ei păreau fericiţi. Pe drum, mireasa, când tocmai treceau prin parc, se aplecă la urechea mirelui şi după câteva şoapte mici, repezite, acesta îi simţi dinţii dulci biruindu-i lobul urechii din acea parte, ca ori de câte

ori ei avuseseră sarcina de-a exprima acea unică dorinţă a unei femei neapărate. Apa din lac era scoasă pe timpul iernii, dar albia lacului se prezenta troienită. La mal ultima barcă din sezonul trecut rămăsese acolo ca un hamac prăfuit de îngeri cu pene albe din stele. Dorise să întârzie puţin acolo. Şi în curând se strângea fericită în gulerul lui, alintân-du-se. Îi punea întrebări imposibile, tremurând toată de frig. Şi vorbea mult ca un copil după ce a plâns o vreme degeaba. „N-ai mai fost niciodată în barcă aşa, nu? Nici pe fundul unui lac, da?” Şi îşi răspundea singură: „Nici eu”, căci bărbatul tăcea… „Dacă ne vede cineva?” El o întrebă însă cu totul altceva pe soţia sa: „Ai observat cine n-a fost deloc?” Şi îşi răspunse tot singur: Virgil.

Iana uita atunci, repede, şi de Virgil. În poartă, bărbatul ii puse din nou obişnuita întrebare: despre acelaşi Virgil, dacă era sau nu acasă? Şi veni rândul lui să se simtă de ziua nunţii lor fericit.

TREI

Frenezia scăzu în intensitate când Iana începu să se plângă de eventualitatea unei sarcini. N-ar fi suportat, îşi ameninţă ea soţul la început, dar mai mult să-i încerce ataşamentul, căci după asta se văzu un timp preocupată de viitoarea ei condiţie, ca mamă. Virgil reapăru, dar nici măcar n-o felicită; trecea pe lângă ea ca şi când nu s-ar fi petrecut nimic, salutând-o ca şi până atunci, după ce se-ntorsese din lume, cu politeţea lui „rece”.

Se vorbea tot mai mult la noi, şi în orice domeniu de activitate, despre o epocă a lui Pericle, deşi noi nu aveam

încă O’Aspazie, dar Salamina noastră fusese în acel august, pe care în intimul Rond mentorul îl comentase cu lacrimi în ochi…

Iuliu Cosmin, în această pericleană epocă, împlinindu-se şi ca cetăţean, însurat acum şi viitor tată, din nou năzuia să facă acolo, în oraşul nostru, vreo Atena, în timp ce prietenul său Virgil se vedea în acest caz Sofocle al cetăţii sale. Acesta din urmă îi mărturisi arhitectului că şi teatrul aştepta în daurita epocă altceva. Avea pregătit subiectul unei drame. Acţiunea se petrecuse în primele zile ale noii puteri, când în oraşul Cana s-a sărbătorit

întâiul 1 Mai liber… Orice asemănare cu persoane şi fapte reale este întâmplătoare, îl făcea Virgil Holomeia atent pe prietenul său abia în acest fel… După reuşita demonstraţiei, oamenii muncii ieşiseră la iarbă verde, după vechea tradiţie de armindeni. Era o zi senină cu' soare pătrunzător, care strălucea nădăjduitor în acel timp încă de secetă, după dezastrul unui război ticălos. Locul fusese ales undeva, la cabană, pe malul râului, dar cabana pe-atunci nu era nici pichet grăniceresc; fusese altădată o cabană de vânătoare a moşierilor din apropiere… între cei prezenţi şi-au dat întâlnire doi tovarăşi care în anii negri mereu se căutaseră cu sarcini importante, dar se feriseră să se recunoască ori de câte ori întâlnirea lor ar fi putut să-i coste viaţa. Era vorba de o frumoasă evreică, al cărei nume să-l lăsăm cum i-l pusese Virgil: Tavita! El era un ţăran din împrejurimi, despre care toţi glumeau cum intrase în activitatea ilegală, cu o biblie în mână… Povestind, Virgil Holomeia clipea des din ochi, observând neclintirea lui Iuliu Cosmin; toate păreau pentru acesta din urmă nişte frumoase poveşti… Deci Virgil îşi urmase drumul închipuirii… Dar în acea zi de armindeni, transformată îndată de toţi şi în prima zi de plajă din acel an, Tavita venea între bagajele ei de femeie încă tânără, plină de foc, cum era cunoscută, şi cu un copil legănat într-un coş de lozii…

— Din acest punct va începe acum acţiunea mea, stabili Virgil.

Iuliu Cosmin îl privi curios, fără să pară de fel tulburat. Cerul era înalt, soarele strălucitor în acea după-amiază, preciza încă o dată Virgil. Şi în liniştea înfloritei după-

amiezi de mai răbufni deodată, la început laşă, detunătura unei arme de foc, de pe celălalt mal. Frumoasa evreică, personajul numit Tavita, n-a mai avut timp să rostească altceva decât un cuvânt care stă totdeauna pe buzele oricărei mame: „Copila!” Celălalt, care venise pe plajă în cel din urmă moment (Virgil se gândi fulgerător: Armând?!) şi abia îşi văzuse pesemne tovarăşa, întrucât ţărănia lui îl făcea mai stân-gaci între oamenii de la oraş, înţelese mai ager atunci ca oricine... Ridicând coşul din lozii goni până seara târziu peste câmp cu copila... Cerul s-a vânturat şi aproape pe seară căzu prima ploaie cu fulgere şi bubuituri din acel an... Omul du-când preţioasa comoară sub haină, ca şi până atunci, când purtase zile la rând şi scrisori şi ştafete către femeia necunoscută, al cărei rod era acum acest prunc, reuşi să ascundă copilul în noaptea aceea tocmai în vizuina lupului şi s-a întors, zice-se, liniştit, peste deal, la el acasă, în sat...

— Foloseşti o poveste întâmplată aievea, dar altfel, cu totul altfel, observă, tot la fel, neclintit, Iuliu Cosmin. În sfârşit, scopul scuză mijloacele... Vrei să ştii cum a fost în realitate finalul?

Iuliu Cosmin povesti el acum, oarecum absent: cei care organizaseră în acea zi liberă sângerosul masacru s-au lăfait până noaptea târziu în tot târgul. La sfârşitul petrecerii lor sinistre, găsindu-l în târgul de vite la vreo bodegă cu lăutari pe unul din satul celui care scăpase fugind peste şes (n-a dus acela sub haină nicicând o fetiţă, atunci; dar poate acesta e dreptul celui ce scrie, să inventeze), singurul de pe lista lor care nu fusese până atunci lichidat, l-au forţat să-i conducă tn sat chiar în

fruntea fanfarei până la poarta celui scris pe

lista neagră... Briganzii mai trăseseră şi pe drum în dreapta şi-n stlânga cu puştile-n stele, ori în câini şi-n pisici, însă Ghiţă Cozmin (unchiul lui Iuliu fusese atunci ales de soartă – poate nu tocmai întâmplător – să ducă armata de lăutari, deşi la o cu totul altfel de poartă) văzu, pe măsură ce înaintau, că era pus într-o situaţie fără ieşire; briganzii cunoşteau bine locul, în zadar încerca să-i abată spre scopul său! Lăutarii erau puşi, în sfârşit, să cânte de mort dând pe uliţă colţul la casa celui fugit peste şes. Nici ţipenie. Nicio mâţă nu mieuna măcar pe vreun acoperiş. Cinci, zece puşti se descărcară din ferestrele casei de ţară, şi Ghiţă Cozmin reuşi să se-arunce peste un gard din spate, el singur, căci chiuitura lui dăduse semnalul acela. La pândă, în casa demult însemnată, stătuseră buni trăgători, oameni din armata noii puteri...

Deci aşa au stat lucrurile? Virgil îşi simţi caraghioasă invenţia; deşi o împuşcătură pe plaja de la cabană, ori în luncă, răbufnise cândva, şi autorul ei era cunoscut (Armând! Armând!), dar mobilul împuşcăturii fusese altul, iar crima aceea căpătase cu timpul, în ţinut, o alură mistică. Nu fusese nicio Tavita la mijloc; tatăl îşi împuşcase fiica! De ce?!! Virgil devia subiectul, închipuindu-şi mai mult, totul în bine (pozitiv), ca un adevărat scriitor, după tipicul vremii. Totuşi, din acea zi se temu de prietenul său. Simţise ceva tare în biografia acestui Iuliu Cosmin. Frica lui Virgil Holomeia creştea pe măsură ce fericirea lui Iuliu Cosmin lângă Iana se consumă, un timp, calmă. Totodată, se ştie că frica ascute sensibilitatea, dând naştere unor idei false despre

existenţă. Un lanţ de obsesii apoi se desprind din această frică, precum fantomele din amintirea bunului rege al Danemarcei, tatăl lui Hamlet. Atunci inventăm o formulă tabu. Nefericitul prinţ exprimă în formula lui îndoiala, dar Virgil îşi notă pe atunci cele mai multe lucruri privind, susţinea el, falsa apartenenţă a iubirii la Dumnezeu; adunând parcă blesteme de dragul blestemelor, Virgil căuta-n cărţi tot ce învinuia iubirea normală a oamenilor… Reciti mult din literatura acestei nesăţioase teme, începând cu clasicii antichităţii. În romanul lui Thomas Mann Doctor Fattsttts întâlni povestea „preafericitului papă Grigorie” şi o copie în hârtiile sale care urmau să-i folosească în redactarea definitivă a dramei: reiterând aici istoria „celor doi orfani regeşti, un băiat şi o fată; fratele îşi iubea sora peste măsura cuvenită şi, pierzându-şi capul, o pune într-o poziţie mai mult decât interesantă de pe urma căreia ajunge mama unui băiat de o neasemuită frumuseţe. În jurul acestui băiat, copil de frate şi soră, în cel mai rău înţeles al cuvântului, se în-vârteşte toată povestea”.

într-un timp se întâlneau, serile, sus, în atelierul din turn al lui Virgil, căci după cununie soţii ocupaseră în frumoasa casă apartamentul de jos, iar doamna Lavinia se mută la Orleanu, în casa bărbatului ei, suportându-l, peste puterile sale, pe Manolache Roşu în această nouă situaţie. Îşi simţea cel puţin una din datorii împlinită, faţă de Iana, dar inima ei de mamă adevărată a lui Virgil încă mai aştepta. Iana, la rândul ei, crezu trecutul uitat, şi urca la Virgil, lângă soţul ei, fericită. Ascultând poveştile viitorului scriitor, începu să fie atentă când acesta le explică odată că-l interesase, no-tându-şi din Thomas

Mann respectivul text, mai ales ideea pe care lanţul întâmplărilor povestite acolo o demonstrează: caracterul întâmplător al iubirii; explicând totodată că prima comuniune a femeii (fecioară până atunci sau nu) cu bărbatul este dlipa naturii, în niciun caz a raţiunii sale...

121

într-o zi, când s-a întors de pe şantierele lui, Iuliu Cosmin nu-şi mai găsi soţia acasă. Luă primul tren şi într-un ceas a fost la Orleanu. Iana nu era nici acolo, la locuinţa de vară a „Doamnei" R".. Mu

— Am o nepoată la Iaz, pe Veta, îi spuse atunci Manolache Roşu acestui bărbat necăjit. Cât a umblat singură, tot acolo trăgea. Erau prietene. Şi se uită bătrâneşte în ochii arhitectului, ' însă nedumerit: Să mă ierţi că te întreb: v-aţi certat oleacă?

— Ba deloc, făcu sincer bărbatul cel tânăr.

—: Atunci las-o că vine ea. Hai să-ţi arăt ceva.. Şi bătrânul îl purtă pe bărbatul Ianei într-un fel. De depozit de băuturi aşezat îhtr^o veritabilă pivniţă. Arhitectul. N-avea chef însă de degustări şi, cerându-i bătrânului adresa Vetei, o descoperi în aceeaşi seară pe Iana la Iaz, în apartamentul acelei femei, măritată de altfel.

în două zile se transformase complet. Spunea din senin că-l urăşte. „Vetuţa" (aşa observă că7i spunea Iana) se vârî numaidecât pe fir, învânuihdu-l direct pentru o mare nenorocire ce-b abătuse el, chipurile, peste capul prietenei sale.!.

—— Bine, dar nu înţeleg...

— Voi, bărbaţii, după ce vă săturaţi, nu mai înţelegeţi nimic. Ea e bolnavă, trebuia s-o fereşti! Uite în ce hal ai adus-o!;!

El. Tot nu pricepea. Privirile Ianei păreau, într-adevăr, rătăcite: Avea febră. Trebuia să’o lase la ea sa se liniştească, interveni şi mâi energică această suspectă1, i se păru lui Iuliu Cosmiri, Vetă, care se implica şi ca rudă acum... El să plece numaidecât; chemase un medic, n-avea nevoie de dăscăleala nimănui ’la ea în casă. Peste puţin apăru şi bărbatul acestei Veta: –

– Lasă, dragă Iuliu (îi spunea „Iuliu” parcă se cunoscuseră cine. Ştie cjnd) j fetele-n: treaba lor; eu totdeauna^’ o

122

las pe a – mea să Se descurce singură; ce, voi n-aveţi: probleme acolo, aud c-ai întors Cana pe dos cu proiectele tale...

Nu a fost vorba de o ruptură între cei doi soţi. Înapoi înspre Cana, Iuliu Cosmin se gândise chiar dacă-i greşise cu ceva Ianei. Îi veni iar în minte Virgil şi se grăbea să ajungă acasă, vrând să-i împărtăşească nenorocirea lui, dar acolp nu mai avu curaj; îi părea că în felul acesta ar fi cedat ceva tare preţios: avea oasele dulci şi subţiri Iana, de ce să ştie în fond şi Virgil toată povestea lor! îşi propuse, dimpotrivă, când se va întoarce Iana, să plece din casa aceea numaidccât. Dar, curând, amână hotărârea lui. Viaţa li se obişnui cu’noua lor agitaţie. Ceva umbla tainic să-i despartă, i se’părea arhitectului, şi Iana primea în ascuns de el şcoala aceeaţ plină de viclenii, poate prin Veta, deşi tot acolo Iana se. Miorlăia după „Faunul” ei, căci îi ducea dorul.,..

— O, să te cate el, nicio grijă, o încuraja Veta. L-am văzut eu acum, cunosc genul ăsta... „

Iar când Iuliu Cosmin reveni, într-adevăr, la sfârşitul

aceleiaşi săptămâni, căci Iana întârzia,. Ea i se repezi pur şi simplu în braţe. Toţi se mirau cât le este blestemul de mare. Ei regretau însă, după aceea, ce s-a putut întâmpla, şi se cunoşteau parcă de la început. Iana îi'povesti totul.

încercaseră mai mulţi medici şi cu toată'ştiinţa lor tot nu putuseră face nimic'Ori, ori! Dădea a înţelege că-n schimbul acelei sarcini şi-ar fi riscat viaţa. Avortase.

El avea treaba lui de ambiţie în „Atena" ' lui şi ea îl înţelegea acum cel mai mult. Dar o căutase târziu.

— Era un băiat, se scuza Iana, am fi avut un băiat, dar nu pot, înţelegi că n-am să pot niciodată naşte?

O dopaseră cu: fel; de fel de medicamente şi a treia zi avusese o febra'cumplită. Medicul chemat era rudă cu bărbatul „Venitei";

— Din familia lor prăfuită „i-a spus Iana bărbatului ei.

121

El chemase de altfel spitalul, Iana devenise un caz de urgenţă.

Pe drum şi-a pierdut cunoştinţa; binele ei şi răul îi erau tot una! Se trezise într-o cameră uriaşă, cu stânci uriaşe de calcar, i se părea; uriaşe coloane de sare apoi, curgând din tavan, căpătând pete neîncetat... Patul naufragia pe o apă greoaie, murdară, şi-n tot acel timp se temuse de şerpi. Erau şerpii verzi.

— Da, băiete, de şerpi.

„Acum trebuie s-o transportăm iar acasă. Poate muri aici".

Auzise bine ce-au spus, dar Iuliu Cosmin era departe atunci. Iana îşi dădea bine seama de lucrul acela, de indiferenţa care lucra peste tot, jucându-se cu viaţa ei. Însă chiar în clipele acelea dorea copilul...

Se scuza, astfel, de faţă cu Iuliu Cosmin. Dar’ nici vinovată nu putea recunoaşte totului-tot! Un amestec de milă şi ură o încercase pe Iana şi-n timpul suferinţelor sale de la spital, când se gândise din nou la trecut. Erau unele lucruri pe care nu le putea destăinui.

Iuliu Cosmin poate nici n-ar fi fost prea atent. Judecata lui era totodată cu dragostea lui, nesăţioasă din nou, umilind-o pe Iana, acceptând-o cu o conştiinţă a plăcerii inconştiente, chiar când lucrul acesta devine păcat, peste durerea ce o resimţea în acel loc al vinovăţiei şi-al spaimei. Căci trecuse ea singură peste orice prudenţă după numai câteva zile de la regăsirea lor.

— Era băiat, îi şoptea Iana, ai fi avut un băiat, înţelegi? iar pe ea o durea ca şi când îl năştea încă o dată atunci.

Se uita peste faţa lui, întrebătoare: ce să-i mai spună? era permis oare să ştie totul aşa cum se petrecuse? Ei, bine! Copilul s-ar fi născut mort oricum.

PATRU

O tăcere ciudată se stabili între ei după asta. Chiar aşa adia o temperatură insuportabilă. Dragostea în aceste stări de criză şi agonie lucrează în oameni ca o femeie nebună, în curând cădeau frunzele din acel an şi ultimul anotimp veni să le acopere cu zăpezile lui. Iana se refugiase din nou la Iaz la „Vetuţa”. Era ultima zi din an şi prietena ei o gasi împachetând. O minţise. Ar fi vrut, zise, să petreacă revelionul la Orleanu. Veta o privi cu îndoială;

îi părea istovită. Iana îşi amintea tot atunci însă cum ninge în munţi, ori poate şi la Cana... O depărtare cât un mileniu se aşternuse între ea! >i Iuliu Cosmin şi se simţea în măsură atunci să parcurgă din nou depărtarea aceea... Se gândi totuşi că acasă la ei va găsi un bărbat trist. Trist şi singur. Despre Virgil era sigură că în noaptea aceea petrecea ca de obicei în Teatrul lor.

Iana era după un lung drum de câteva ore cu o maşina care umblase mai mult prin noroaie în peisajul stins dintre Iaz şi Cana, cu viţe de vie atârnând de şpalieri uscate. Dar cel puţin în oraş ningea. Parcă venise la un bărbat de la o adresă găsită. Aşa s-a gândit sunând.

I-au deschs două fetiţe vesele care se fugăriseră până la uşa de jos pe scara care cobora de Ia atelierul din turn. Îl va găsi acasă pe Virgil?! Iana trebuia să observe că-n urma ei avuseseră loc iar transformări. Arhitectul revenise Ia formula iniţială de musafir, locuind ca Ia început în atelierul prietenului său, iar în camera lor de tineri căsătoriţi Iana dete peste biroul improvizat al Iui Virgil. Îşi lăsă deci bagajul acolo şi ieşi, căci una din fete recunoscând-o, striga peste tot: „Doamna profesoară!” O învăţase dansul modern la un cerc al Casei de Cultură. De sus, apăru el.

— A! Godot! l-a auzit Iana pe Iu iu Cosmin.

O năvală de timp întorcea înapoi toate orologiile. De sus, din locul de unde-o privea, Ianei îi păru bărbatul ei ca la început, un înfumurat (până atunci nu-şi mărturisise lucrul acesta), pe deasupra şi insolent...

— Lasă-mă, totuşi, îi zise, deşi Iuliu Cosmin nu coborâse în întâmpinarea ei decât poate o treaptă.

— Ce vă spuneam? Godot! le vorbi el câtorva care, învinşi de curiozitate, deschiseră uşa atelieru'. Ui din interior.

— Doamna Cosmin, făcea el prezentările, peste puţin timp...

O privea uluit. O răbdare creştea între ei doi cu toată greutatea celor câteva luni de absenţă ale Ianei. Aşteptarea lor îi trezi.

Am făcut foarte bine, îşi spuse Iana atunci, în gând. Venise acasă!

Se împlinea tot în noaptea aceea un an de la celebra r lor nuntă în „clandestinitate" de la Vatra Dornei. Iana îşi aminti şi parcă se îngândură. Niciun prieten de-atunci nu le rămăsese statornic timp de un an. Ce situaţie, viaţa lor! Se aşeză pe un scaun lângă una din fetiţele care-i deschiseseră.

— Oeupă-te de ei puţin!...,

Şi ea s-a supus. Iuliu Cosmin a trecut deci în locul ei şi luând mâinile fetei în mâinile lui îi şoptea totodată drept în faţă ceva insistent şi fierbinte. Ce obrăznicie! Era o puternică ciudă sentimentul pe care-l încercă tot atunci Iana! Fetiţa se ridică lăsând să i se vadă o lacrimă de copil între gene. Prostii, se gândi Iana; copii fără căpătâi!

— Să ieşim şi să facem un pluguşor, a propus tocmai fetiţa aceea

— Să ieşim, au încuviinţat toţi ceilalţi.

— î:" i L-ar fi rugat' deodată să stăruie cum începuse, uşor, cu o' infinită delicateţe, iar el stărui fără de rugăciunea ei. Trupul ei deveni ca b imensă zăpadă prin care. Galopa un cal, fără s-o fi atins cel puţin, iar el tropotea mărunt, în timp ce speranţa ei n-o mai părăsi că

nici el n-ar fi avut cum se opri… „Voi rămâne la el şi-l voi linguşi”, se pomeni Iana că-şi făcea planuri.. Şi se mai pomeni că-i promite acest lucru ridicol de-acum:

— Am să-ţi fac un copil!

— Nu, de data asta nu, i-a zâmbit el puţin vinovat. Nu era rău. În hol năvăliseră cei cu pluguşorul şi primii care au deschis i-au surprins încă îmbrăţişaţi. S-au retras…

Urau înşiraţi pe toată scara, pe o sută de voci. Era vorba despre grâu şi pomi în. Floare, de sămânţă. Iana şi-a aşezat repede rochia şi se privi puţin în oglindă. Se simţea dezmoştenită, îl sărută din fugă. Era neistovit, dar părea de ceva sătul. Când au intrat cei cu pluguşorul o uşoară neglijenţă mai stăruia în aerul camerei.

— Lumea era drăguţă: aranja repede totul. Erau ca doi miri lăsaţi să descopere, după ritual, fructul nupţial. Calmă sau furtunoasă, noaptea câtă mai rămăsese trecu fără multe cuvinte. Sunt însă oameni care vorbesc tot timpul cât ţine această primejdie plină de nădejdi: dragostea. După un vechi obicei al ei Iana povesti:..

– Să-ţi spun, începu înnebunită de tăcerea lui grava. Dar parcă îl şi ruga: Ţine-mă bine în braţe!

Totul avusese loc de prea multă vreme şi o femeie; hu pune valoare pe trecutul ei în acelaşi fel ca un bărbat, încerca: să-şi reformuleze trecutul, căci bărbatul’ se arătă abia atunci curios de- viaţa – ei până la el. Intuise ceva tot timpul, îşi zis&Mulra Cosmin, căci cine ştie de ce Iana se decise astfel:

— Să încep cu Virgil, zise, şi-n mintea ei străluci ca ochii unui lup minciuna. Care cresgu, – progresiv, pe măsură ce îşi,. Povestea «i simţea pericolul să se denatureze de la o clipă la alta.

Trecu prin copilărie, din nou, cu paşi urieşeşti. Copilăria cuiva fără măcar chipul unuia dintre părinţii lui „reali”, însă ea avusese noroc trezindu-se de la început lângă „Doamna”. Mai trebuia adăugat poate ceva despre felul cum evoluaseră sentimentele sale faţă de-această providenţială femeie şi, desigur (îi era cunoscut lucrul acela şi lui din tot ce se întâmplase până atunci şi de faţă cu el) că „Doamna” nutrise la rândul ei pentru ea aceleaşi nobile sentimente. Acum toate se întâmplau în adolescenţă. Virgil terminase liceul; ea mai era încă în clasa a unsprezecea. Dar o cunoscuse pe Veta şi când termina şcoala abia aştepta să plece în vacanţă la Iaz. Habar n-avusese că atunci se va întâlni acolo şi cu Virgil. „Iana”, o prezentă lui Virgil, Veta, sobră, şi toţi făcuseră mult haz pe chestia asta; doar ei se mai cunoscuseră, în schimb atunci, ezită Iana o clipă, trebuia să plecăm într-o excursie. Se uită la bărbatul ei contrariata. Stăteau încă îmbrăţişaţi.

— Chiar vrei să ştii? l-a întrebat ea în clipa următoare pe Iuliu Cosmin. Şi începu să zâmbească; ce gând o călăuzea mai departe minciuna să dea la iveală.

Era goală ca cerul de demult senin şi pe frunte nu simţea încă nicio umbră. În suflet se ivi totuşi spaima neîntemeiată că ar putea fi chiar atunci părăsită. Clipa de-aici o făcea neatentă cu depărtarea de-atunci. Iana visa. Era liberă.

— Da, spune-mi, îl auzi femeia pe soţul ei.

O lene înşelătoare o mai ţinea lângă el. Şi crezu că pe lumea aceasta orice lucru, cumplit sau nejustificat, poate fi înţeles. Mai ales în privinţa unei femei. Era liberă.

— Cum îl chema? o mai întrebă soţul şi acest lucru o obligă profund să greşească minţind.

— Nu-4 ştii?! s-a mirat ea.

închidea ochii visând. Era călătoare... Minţise la început la fel...

128

— Era din excursia voastră de-atunci? Cine mai venise cu voi? deveni deodată nerăbdător soţul. Virgil a fost şi el?

Nu-l auzea foarte bine. Deschizând ochii, ochii ci râdeau, minciuna lor o făcea să râdă, asta crezu mai târziu că-l înfuriase...

— Nu-l ştii?!!

Era totuşi în braţele lui şi el o făcea să se-mpartă acum!

— Nu-l ştii? se mira Iana pregătindu-se, credea ea, să lovească! El şi-o dorea lovitura aceea...

Vrând sa glumească rău cu el însuşi Iuliu Cosmin a spus:

— Ştiu!

Iana tresari curioasă, dar se linguşi, din priviri, neconvinsă. Acum ţinta şi-o urmări până la capăt bărbatul. Spuse din nou, întrebând:

— Virgil?!

— Da, el, se făcu Iana că uită de toate, dar minciuna care-o îmboldise şi până atunci o făcu să adauge: el a fost primu! şi după tine niciunul!

Se trezi deodată plină de spaimă, de amintiri şi curiozitate. Dar era, în fond, liberă! Râdea peste faţa ei cu o faţă halucinată.

Ştia! îl ironiza o secundă femeia pe soţul ei fără să mai

ajungă cuvântul din urmă spre a-l pronunţa! Ridicat în genunchi peste cerul ei de departe se zăpăci, şi el după asta i-a tras pledul peste frunte ca unei moarte, apoi i-l smuci şi din nou…

Violenţa lui n-ar fi avut nicio putere atunci, decât clipa rea şi crispată, datoare ca ea să-i provoace prima oară cu luciditate şi ură într-o învălmăşeală de nedescris.

Cum ştia?! s-a mirat Iana batjocorită acum de un străin. Ce ştia?

„Spune-mi!”

Se rugau totodată unul altuia.

Ea se trezi aiurind de frică. O curiozitate şi mai marc o întrecea. Cerul senin reveni din trecut tulburându-i vederea. Oceanul lumii de vorbe îi veni ei în gând acest început de tiradă. Şi îl urî.

— Nici să suferi nu ştii cel puţin, se precipită Iuliu Cosmin să se despartă de ea depărtându-se până în faţa imensei ferestre unde urmă să-şi încheie cămaşa la mâneci aparent calm…

Atunci Iana recunoscu:

— Am glumit.

CINCI

Camera lui Virgil era rece, aici focul nu se făcuse „de anul trecut”, s-a gândit Iana. Ajunsese din nou lângă bagajele ei nedesfăcute decât în parte, şi gândindu-se cât de rău îi ieşise încercarea aceasta de-a reveni la soţul ei, între timp îşi făcu socoteala că n-ar fi rău să se

odihnească o oră înainte de-a se întoarce de unde venise aseară. Chiar aici, hotărî ea; de ce nu? Trase o canapea extensibilă şi găsi în cutia ei un pled. Dar nu putea dormi, era între vis şi realitate, frigul o ajută să rămână lucidă. Începu să-şi reconstituie întâmplarea pe care i-o răstălmăcise lui Iuliu. Erau într-un oraş lângă munţi, umblaseră încă de dimineaţa prin magazine, prin pieţe. Bineînţeles că Virgil nu venise în grupul acela al ei. Soarele s-a ridicat, apoi vizitară vechiul turn al cetăţii construit nu mai ştia la ce an. Parcă-l mai auzea şi acum pe ghid: „Aici este Turnul Cetăţii... anul... veleatul... s-au năruit... am înălţat... au zidit... s-a restaurat...” După anul trei sute trecuse pe-acolo o hoardă... Un tânăr domn

murise. Ghidul le explică ce fel; că din cauza unei ambiţii. „A murit în turn?” avusese naivitatea ea să întrebe. „Nu, turnul s-a năruit”, i-a răspuns altcineva în locul ghidului. Erau tefere numai un meterez şi o scară care ducea într-acolo unde urcă împreună cu cel care-i dădea explicaţii şi mai bogate acum decât ghidul. Scara fusese restaurată în anii din urmă. „Tânărul domn, scrie cronica, era tare bălan, n spunea soarele lor, zise necunoscutul, căci veneau din pustia mongolă şi s-au oprit în Gâmpia Panonica. Erau doisprezece”. „Oasele hunului s-au topit cu încetul sub turn?!” Iana simţise atunci ameţeala fluidă a soarelui curgând în pământ. Dinţii ei străluceau, îi ascuţea soarele, erau ca două pumnale sub gingii. Veta o lăsase sus cu necunoscutul, apoi coborî şi acesta. Iana şi-a scos mica ei oglindă din geantă şi-i veni o idee, căci străinul ieşise de sub zidurile umbroase ale Cetăţii la lumină. Ţinea oglinda în mâini,

stând singură pe meterez şi prinzând o rază de soare pe suprafaţa ei i-o frânse străinului brusc drept pe faţă. El atunci îi zâmbi şi se aşeză jos s-o aştepte pe iarbă. Câmpul era verde până la marginea unei păduri, într-o parte se vedea râul întorcându-se repede, ascuns de pădure. Veta şi ceilalţi din grupul lor ajunseseră până acolo, se aşezaseră şi ei pe covorul de iarbă mult mai departe. Niciun abur de vânt nu adia sus pe meterez peste trupul încins, îmbrăcat cu o rochie de stambă, al fetei. Florile de pe rochiţă ieşiseră parcă acolo din carnea ei. S-a întors şi privi plaja. Ceilalţi se depărtaseră, sub liziera pădurii, femeile se aplecau să culeagă probabil din iarbă fructe, în timp ce bărbaţii lor leneveau gata să tragă şi ei un pui de somn. Mai avea timp să-i ajungă. Pădurea, observă Iana, se răsturna val după val din munţii apropiaţi. Ciudată îmbinare de peisaj cu toate formele de relief în el! Plaja era mare şi singură, prinsă în urghiul râului. Ca să ajungi până acolo era de trecut peste râu o punte ca o nuia; şi era în direcţia camarazilor săi. Coborând îl văzu pe străin după ea; mergeau legănaţi prin ierburi, toropiţi fiecare, soarele se iuţea ca un crin uriaş în fântâna dusă a cerului. La o cale de drum Iana se descălţă şi străinul se oferi să-i ducă el mai departe sanda’ele, în mână. Soarele i-a ameţit cu încetinitoarele lui din o mie de părţi.

Au trecut râul şi apa se gudura leneşă, mângâindu-le gleznele, abia o simţeau sub nuiaua de umbră a punţii. Apa se desfolia călduţă ca un pomişor când îşi scuturăflorile ori era o senzaţie mică la fel ca atunci când îţi treci mâna peste claviatura unui pian într-o cameră veche; la fereastră, afară, un copac secular îşi încovoiase coroana;

din frunzişul lui pasări ale unui timp scufundat mai visează cântecul! Atunci dorea să-i explice toate aceste senzaţii străinului. El trecu încălţat râul şi apa se desenă înfiltrându-se în stofa subţire a pantalonului. Iana se aşeză la un moment dat pe nisip. I se părea că era de mult timp acolo, coborâse parcă din vechi morminte egipţiene. O chema de departe ceva indefinit, nisipul ardea întorcând vremea şi măcinând umbra străinului, care căzuse asupra ei, peste ea. Nu-şi închipuise până atunci cum putea arăta chipul dorinţei!

Repede s-au rătăcit prin pădure pe marginea râului, unde era o poiană cu iarba verde firavă încă din cauza umbrei. Nu veghea nimeni asupra lor; era bine, răcoarea căzuse adânc şi era ca ceva cunoscut (dureros foarte mult), trupul i se cuminţi sfios în tiparul lui vechi, iar în aceeaşi seară, când se culcă, ar fi vrut să-l întrebe câte ceva: cum îl chema, ce fel apăruse, iar el nu mai era de găsit nicăieri! Iana era hotărâtă să-şi ţină taina numai pentru ea. Era mândră ca un copil. Se descurcase perfect: înceta tot atunci de-a mai fi copil pentru tot restul vieţii…

N-avusese la îndemână nimic mai bun şi acasă îl minţi pe „tatăl” ei mai întâi cu numele lui Virgil. Socotind însă

drept, Virgil nici nu fusese în ţară atunci! Armând nu se sue cât de „zguduit’” fusese; fata „lui” mai avea de făcut un an de şcoală si în starea în care revenise atunci din vacanţă numai bună de şcoală de dans nu era! Proceda hotărât; insa Iana îl revăzu pe Virgil abia toamna (el scrise despre Armând, mai târziu: n-avusese un glonţ şi pentru ea!), când trecu pe la „Doamna”. Căzuse chiar atunci când Virgil îi povestea mamei sale c-au avut o escală de

câteva ceasuri la Paris… dar se opri. Şi o privi lung pe ea, parcă n-o mai văzuse până atunci: căci atunci cl ştia! Şi n-a spus nimănui…

— Ai văzut ş! Parisul? l-a întrebat Iana puţin visătoare pe cel care ultima oară o văzuse la Iaz înaintea excursiei cu Veta…

Virgil nici nu-şi închipuia în acea clipă prin ce putuse trece o fată în timpul unei vacanţe de aproape trei luni; o privea insistent; Iana în schimb rămăsese bolnavă, iar acest lucru l-a ascuns bine şi faţă de „confidenta” ei: mama lui…

El povestea despre călătoria din care tocmai se întorsese. Zburase la câteva mii de metri deasupra pământului; de sus, spunea el, pământul pare aşa, ca o minge; seamănă cu o grădină răsturnată în cer; sau tot mai tare cu un punct roşu, pe măsură ce el credea că se apropiau cu avionul de soare şi îi fusese puţin şi frică.

— Atunci m-am gândit cel mai mult la tine, i-a spus Virgil mamei sale.

— Zău?! s-a mirat „Doamna”; fiind în acelaşi timp foarte emoţionată.

Prima seară au stat în cantonament, povestea mai departe Virgil; n-avea cum să vadă nimic din splendorile noului continent. De la aeroport până la hotel călătoriseră în autobuz laolaltă cu adversarii lor, iar acest lucru i s-a părut lui Virgil o proastă tactică din partea antrenorilor lotului olimpic. Îi fusese frică din nou, însă altfel; nu putea

adormi. Cineva coborâse câteva trepte pe o alee, în frunzişul miraculoasei grădini, căci hotelul lor era aşezat într-un parc, pe marginea unui lac, iar străinul se apropie

de fereastra camerei lui de la parter, prima dată prudent, apoi din ce în ce mai decis.

— Ar fi putut să mă sune la telefon, ori să-mi bată la uşă, dar aşa procedă; mi-a luat somnul de tot.

A doua zi Virgil avea primul meci.

— Bătrânul mi-a făcut semn să vin la fereastra deschisă şi mi-a întins ceva (căci era un bătrân, preciza Virgil în discuţia ce o purta cu mama sa; la care şi Iana lua parte) un mic cartonaş, despre care după aceea mi-am dat seama că era cartea lui de vizită…

„Doamna” îl asculta indecisă. Virgil însă continuă:

— A doua zi meciul a fost o porcărie; am fost alungaţi de pe ring cu fluierături. După aceea i-am căutat în oraş adresa. Nici n-a fost greu s-o găsesc; locuia într-un hotel. Dar eu crezusem c-o să mă întâmpine chiar el!

— Ai luat legătura cu secretara lui, ha, ha, se grăbi „Doamna” să preîntâmpine parcă un lucru imposibil.

— Probabil. Mi-a spus că se află acolo într-o călătorie de afaceri. Te superi? Ţie nu ţi-a transmis nimic. Dar a întrebat de tine! „El este băiatul din România”, i-a zis „franţuzoaicei” lui, căci vorbeau franţuzeşte… Mi-a spus un secret…

Virgil se uită lung la Iana şi fata plecă imediat intimidată că asistase oricum, fără voia nimănui, la discuţia lor „secretă”.

— Prostii, replică însă „Doamna”, în urma Ianei, după ce i se divulgă „taina”; să nu-l crezi; au mai fost şi alţii…

— Dar că-i tatăl meu, să-l cred? Asta da?!

Şi cei doi încheiară atunci o discuţie veche şi fără niciun deznodământ. Totuşi de-atunci Virgil a ştiut!

Dimineaţa intrase prin ferestrele camerei lui Virgil de mult şi Iana, la un moment dat, auzi o uşă trântită poate chiar sus. Acolo de unde în zorii zilei plecase şi ea. Presimţind că Virgil ajunsese acasă trase la loc canapeaua lui şi aruncă în cutia ei, împăturit, pledul care-o acoperise până atunci în starea ei de semivisare. N-a mai avut timp să iasă. Curând uşa camerei s-a deschis şi în încăpere intră într-adevăr "\ irgil, aducând de afară atâta iarnă şi ger, iar din turn numai îngrijorare şi o vădită curiozitate. Adică: ce i se mai întâmplase prietenului său; care i-a răspuns furios la bine; e, trântind uşa în urma lui. Găsind-o pe Iana acolo, în odaia sa, Virgil n-avu timp să se mai scuze. Dimpotrivă, amănuntul acesta îi dezlegă ca prin farmec misterul! Va să zică de asta! Şi se gândi la Iuliu Cosmin că era totuşi un om dificil. Soţiei acestuia, de pe faţa căreia nu dispăruse încă de tot emoţia, îi spuse încet:

— Cum ai putut sta în frigul acesta? De mult eşti aici?

— Am venit să-mi iau bagajele sus, îl minţi Iana pe bărbatul care de atâta timp nu mai era nici el băiatul „Doamnei” de altădată, „Domnul Virgil”, pentru că acest „domn Virgil” se ferise în u’. Tima vreme de ea, într-un mod tare ciudat. Le-am lăsat aseară aici, adaugă femeia, ca să fie şi mai convingătoare. Sus erau invitaţi.

Minciuna aceasta o mai încălzi, dar Virgil i-o simţi, şi uitându-i-se o clipă în faţă o făcu, cine ştie de ce, pe femeie să izbucnească în râs. Dar numai o clipă. Faţa ei se întrista deodată.

— Bine, atunci să te ajut, se hotărî regizorul, înşfăcându-i mica valiză de mână.

Iana trecu înainte în timp ce bărbatul i-a d: schis uşa. Pe scară, aproape de uşa atelierului, Iana se mai opri o

dată, uitându-se la Virgil indecisă, întrebătoare: oare să mai intre şi ea?

135

— Vin şi eu, o asigură Virgil pe Iana, vreau să ciocnim toţi trei câte un pahar.

Auzind vorbă pe scară, Iuliu Cosmin deschise uşa de la atelier dând mai întâi cu ochii de Iana, pe care probabil el o crezuse plecată. Acum surpriza lui era şi mai mare. Dar îşi ţinu firea.

— S-a întors Virgil, zise Iana, ajutându-l, astfel, din instinct, pe soţul ei. Vrea să ciocnim toţi trei câte un pahar…, şi se uită la Virgil încă o dată, cerându-i parcă încuviinţarea dacă spusese totul cum trebuie.

— Dacă voi nu mai aveţi nimic, găsesc eu ceva pe aici, îşi aduse aminte Virgil, când intră sus. Începu să cotrobăiască în fişet după ce găsi cheia într-un raft de cărţi pusă acolo de el într-un loc sigur. Îl privea pe Iuliu Cosmin normal, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat niciodată între acesta şi soţia lui. Aducea pe masă sticla găsită la locul ei în fişet şi căută în jur trei pahare.

— Eu n-aş mai bea parcă, încercă Iuliu Cosmin, dar Virgil şi turnase acum în pahare…

— La mulţi ani! zise el.

I-a răspuns mai întâi numai Iana.

— La mulţi ani!

Iuliu Cosmin apropie mai întâi paharul de al femeii sale, fiindu-i încă ruşine de bănuiala lui cu Virgil de az’noapte! Iana oare i-a povestit pe drum totul? Oare s-au întors împreună să-l facă pe el de râs, dovedindu-şi gluma ei nesărată? Iuliu Cosmin ar fi fost de acord să nu fi fost o glumă ce-i spusese soţia sa, iar el să se poată atunci umili

în faţa fostului ei amant. Dar era imposibil!

— Ce ai? îl întrebă Virgil Holomeia pe Iuliu Cosmin, observând tulburarea acestuia. Nici până atunci nu ciocnise cu el.

— La mulţi ani! îşi aminti acum Iuliu Cosmin.

— I-a fost puţin rău, minţi iarăşi Iana luând de fapt apă

rărea din nou bărbatului ei. Voi cum aţi petrecut la teatru? îl întrebă ea pe Virgil. Noi am petrecut bine; Iuliu a avut foarte mulţi invitaţi.

Dar pentru că „Iuliu” mai stătea încă nedumerit în noua situaţie, abila femeie puse la punct lucrurile, adăugând: Doar ai văzui că nici n-am prea avut când îmi desface bagajele; nici unde le mai aduce sus. Virgil, i se adresă ea direct soţului său. M-a ajutat să le car până aici. Tocmai intra pe uşă…

ŞASE

Trenul cădea ca un fulger, „via Teţcani”; după cum i se recomandase cu o zi înainte la telefon însă, nici până aici nu apăruse omul de la consiliu, pe care normal ar fi trebuit să-l fi întâlnit în gara Cana, la suirea în tren. Aşa i se spusese la telefon: „Un tovarăş de la consiliu vine cu documentele. Vă întâlniţi în gară”. Atunci Iuliu Cosmin se simţi pentru a doua oară în noul an obiectul unei farse.

De la Iaz traversă singurul culoar care despărţea vagonul său de vagonul restaurant şi în câteva clipe ceru aici o cafea. Trenul începea să se aglomereze. Se gândea

deodată în mai multe părţi. Trenul parcă înghiţea pământul. Gândurile lui de la Iana şi de la Virgil alunecară într-o nouă direcţie. Nu observase când a ajuns ăla la masa lui. Trenul ieşise de mult în câmpie şi pe zăpada căzută de câteva zile acum izbucnise un soare frenetic. Ha ha hi hi... făceau roţile trenului scâr-ţâind. Omul din faţa lui îşi proiecta umbra de câine şi de iepure peste faţa de masă, peste perdeaua pe care Iuliu Cosmin o trăgea mai departe să-l apere de agresiunea soarelui orbitor. „Avizuha”! îşi aminti el că-i spusese ziaristul Testuchin

137

acestui tovarăş de drum de acum pe care-l crezuse întâmplător. Era tot un om de la Cana. Îl mai văzuse în câteva rânduri. Odată participase la Vatra Dornei cu el (şi cu Iana) la o petrecere. Nu era prea mult timp de-atunci. Un an. „Tovarăşul Iuliu, permiteţi?” Aşa se apropiase de data aceasta. „Permit”, i-a răspuns arhitectul zâmbind cum îi zicea. Era, în fond, un băiat ca şi el, de care-l legau, iată, unele amintiri. Şi deodată tonul acesta îl deranja. Umbra de pe perdeaua trasă i se păru încă o dată şi de iepure, şi de dine, şi de ceva mai mult încă! „Avizuha!” şi-l amintea arhitectul pe ziarist spunându-i în faţă acestui băiat pe care la Vatra Dornei el îl văzuse pentru a doua oară. Unde-l văzuse atunci prima oară? Mai ceru o cafea. Încerca să descopere singur lucrul acesta. Dar jenantă poveste să stai la o masă cu cineva fără să ştii cum să-i zici cel puţin! „Avizuha?!” Gândul lui Iuliu Cosmin se distra. Însă ultima oară îl întâlnise la şeful de cabinet al unchiului său, la judeţ, în încăperea dactilografei. Aceeaşi umbră care se prelingea peste perdeaua clătinată cu violenţă de mersul prea repezit al

rapidului stătea aplecată puţin (văzută pe peretele din faţă) peste umărul durduliei dactilografe. Un deget apăsa tandru pe o vocală a maşinii de scris. Tresărise atentă numai dactilografa când uşa se deschisese. Stai, îşi zise Iuliu Cosmin. S-o luăm metodic. Unde l-am mai văzut eu pe el prima oară? Bine, bine, venise după aceea şi Testuchin, dar unde se petrecuse lucrul acesta? Când? Pe-atunci habar n-avea c-o să fie cu Iana. Era singur la Cana de câteva luni şi uneori se abătea şi el pe la Terasă, unde auzise că se strâng la cafea intelectualii oraşului. El avea mult de lucru, dar îşi găsea uneori timp şi pentru cafea. Auzise de unii care stăteau la cafea mai mult decât stăteau la serviciu. Sau numai glumise cineva în felul acesta. Iată-l însă pe unul care-i îndreptăţea respectivului gluma. Stătea totuşi cu o carte în faţă bâzâit de muştele de la Terasă dis-de-dimineaţă în acea zi. A întârziat, mai mult decât trebuia, el însuşi. Îl făcea curios individul. I se părea că nici nu citeşte; ţinea cartea în mâini numai de dragul de-a fi văzut în această poză interesantă. Cum?! Era în franţuzeşte? „Ce citeşti dumneata aici?” Iuliu Cosmin se deranjase el primul la masa lui. Szigmund Freud, Introduction dans la psychanalyse, Paris, urma anul când fusese tipărit cursul în capitala Franţei. „Interesant!”

— Domnule, rupse tăcerea şi de data aceasta tot el, ne cunoaştem, însă iartă-mă, numele dumneavoastră…

— Dănuţ, îl rosti „Avizuha”, servit pe o tartă unsă cu miere. Dan Perţa, muzicianul. O cunosc şi pe Doamna.

— O, da, sigur că da, domnul Dan Perţa. Iuliu Cosmin n întinse mâna înolinându-se peste masă.

Găsi, în sfârşit, subiectul pe care-l căutase. Începu numaidecât să se frământe din nou şi, bineînţeles, că

acum din cauza Ianei! El era, care va să zică, Dănuţ! în corespondenţa de Anul Nou găsi pentru Iana un singur plic, care sosise pe adresa Doamnei Luciana Cosmin – Loco. „Poate sânt singurul care-şi va mai aduce aminte de anul trecut. La mulţi ani! D”. Fără îndoială acest „D” misterios nu putea să-l indice decât pe tovarăşul său de călătorie de-atunci. Curioasă coincidenţă! într-adevăr, „Avizuha”, mai avu timp arhitectul să fie vesel, dar numai o clipă. Uitându-se la Dan Perţa din nou descoperi un lucru ciudat: omul acesta putea sa-l intereseze chiar pe motivul că nu intra deloc în vederile sale. Nu citise el undeva că femeile ne înşală în primul rând cu bărbaţi total diferiţi nouă? Prezenţa la masa lui a acestui musafir îl întărâta tot mai tare; era parcă sigur că nu întâmplarea i-l adusese acolo. Însă dorind să-l provoace, să-l tragă într-un mic scandal, se trezi deodată căni zice: Suntem vechi prieteni. Arhitectul îşi descoperi vocea mieroasă şi se înfurie că-i ieşise aşa, fără s-o arate.

— Ce faceţi la Bucureşti? îşi întrebă vecinul de masă.

Un sentiment nedesluşit de silă de el însuşi îl legă în continuare pe arhitect de acest străin. Şi ca sălbaticii din vechime, care îşi reprezentau adevărul după semnele pe care copacii le făceau în anumite ore ale zilei, aruncând umbra lor peste zidul peşterii, Iuliu Cosmin descoperi că urechile de măgar şi de porc de câine (îşi zise totuşi în sinea sa) ale celui din faţă, ce-şi proiecta umbra pe perdeaua de la fereastra vagonului, se înfăţişau acolo ca nişte veritabile coarne!

— La Bucureşti? se miră muzicantul. Doar ştii că eu cânt!

Corespondentul soţiei sale îi răspundea pertu! Iuliu

Cosmin, pretextând că uitase ceva în vagon (ceva care-i ajuta să mai pună un lucru la punct până la Bucureşti), plăti şi se ridică imediat. Acum şirul de legaturi stabilite era mult mai lung şi memoria capricioasă, ori numai leneşă la început, se dovedi şi harnică şi prodigioasă. Dan Perţa, deci, stabili Iuliu Cosmin. Se documentează în Freud. Care la rândul lui a tras cu ochiul la Biblie la Iisus Cristos: „Cel ce se uită cu ochiul la o femeie, poftind-o, el încă preacurveşte!" Trenul zdrăngănea pe la încheieturile de la ace în diferite gări pe unde oprea, iar arhitectul îşi auzea parcă soţia râzând, aşa cum el cel mai bine o cunoştea că râdea atunci când îl provoca şi pe el...

La Bucureşti a fost vorba în primul rând despre fondul de restaurare, acest „aur al arhitecturii", care mai stătea îngropat sub tencuiala coşcovită a unor clădiri clasificate drept „vechi" într-o serie de oraşe din judeţe. Întors la Cana, arhitectul îi aducea soţiei sale o veste care un timp le echilibrase menajul. Se crease o comisie la nivel naţional, o vreme aveau să se mute la Bucureşti. Pe Iana lucrul acesta

o incinta. Înapoi poate nici nu se mai întorceau! îşi dorise Bucureştii tot timpul. Aici deveni, deci, atât de activă încât nici suspiciunile soţului ei n-o mai puteau urmări. Reuşi, de altfel, să-l lanseze într-o serie de treburi, cum le zicea ea, „artistice". În secret ea credea că-i pregăteşte în felul acesta terenul să rămână definitiv în Capitală. Iuliu Cosmin începuse să ilustreze, la îndemnul soţiei sale, în timpul pe care îl mai găsea liber, pagini ale unor reviste literare, publica chiar versuri. Zorindu-l ca de obicei în ultima vreme, într-o zi Iana îl întrebă:

— Ce faci?! Leneveşti? Ţi-a cerut cineva iar desene. Şi îi spuse numele celui care le întindea oferta. Vrea să te cunoască, adăugă Iana, îi place colaborarea ta discretă, de unde poţi şti: poate îţi oferă ceva aici la Bucureşti în redacţia lor…

în astfel de situaţii, Iuliu Cosmin o privea ciudat pe Iana; ii intraseră-n cap, de când stăteau la Bucureşti, tot soiul de fleacuri; dar mai ales atenta la condiţia lui; el chiar atunci era cel mai prins în meserie. Iana îi da înainte:

— Şi o poezie, Iuliu, poţi să-i mai dai şi o poezie…

— Iana, dar eu nu sunt, mamă, poet…

— Tu?! se mira Iana atunci foarte mult. Tu când vrei eşti un mare poet, un poet foarte… interesant! Mi-a spus mie Dănuţ.

— Cine?! îi venise rândul lui Iuliu Cosmin să se mire.

— Dan Perţa, muzicianul, ce, nu-l mai ştii pe Dănuţ? El te-a descoperit ca poet, Iuliu Cosmin!

— El!

— El, ce te miră? A văzut în tine lucrul acesta, l-a citit în tine, de la început; în felul tău de a fi. E un geniu ^i el, dar în muzică.

— E o lichea, făcu moale arhitectul descoperit ca poet.

— Treaba voastră, voi aveţi talent, vă certaţi.

Iana devenise la Bucureşti vorbăreaţă, „periculos” de vorbăreaţă. Era poate şi vina lui că dintr-o exremă căzuse în cealaltă: prea suspicios cu ea până atunci, deodată nu se mai interesă aproape deloc de noile ei drumuri; treaba lui în comisia naţională îl absorbise de tot. Dar chestia asta cu Dan Perţa, cu „Dănuţ” al ei, îl interesa parcă din

nou…

— Deci ia spune-mi, o luă de la capăt Iuliu Cosmin, cum m-a descoperit el pe mine poet?

— Cred că la Vatra Dornei, ia aminteşte-ţi! îi păruseşi aşa, stai că mi-a spus! Ca poeţii de altădată!

— Ţi-a zis? Când?!

— Te rog să nu fii obraznic, i-a interzis Iana cu o furie tandră; ea îi explica serios, iar lui îi era gândul la prostii. Ştii că noi ne iubim, a adăugat ea.

— Cine noi?!

— Eu şi Dănuţ, s-a fandosit Iana.

— Aşa!

— Te miri cam târziu. Ai fi putut să mă şi pierzi; el e plin de relaţii, ce credeai! Şi mă iubeşte, zău dacă nu mă iubeşte, lungise ea gluma peste măsură… Distribuirea mea în spectacole (Iana reuşise să capete câteva roluri neimportante la un teatru de revistă), dar şi colaborările tale… Nu puteai să nu te amuzi! Soţia îşi sărută soţul pe loc, clarificând cum spunea ea lucrurile între ei „mai presus de orice”. Se făcuse de tot zurlie Iana la Bucureşti. După un şir de asemenea discuţii Iuliu Cosmin căzuse pe gânduri din nou. Gelozia lui de la Cana fusese un fleac. Aici îşi dădea seama că Iana i-ar fi putut aluneca într-un mod real printre degete…

într-o zi Iana îl găsi prefăcându-se încruntat:

— Divorţez! decretă el atunci cu o solemnitate comică.

— Ţi-a venit aşa, colabora şi femeia o clipă. Vai, ce prostii îţi mai pot trece prin cap! Totuşi mai departe Iana îl auzi pe soţul ei amintindu-şi:

— Mi-ai spus numai când, nu mi-ai spus încă şi în ce fel

m-a descoperit poet Dănuţ al tău!

— Asta era?! se transformă deodată femeia. Ar trebui sa nu mai vorbesc cu tine!

— Cum vrei, se arătă nepăsător Iuliu Cosmin. Mai departe îşi pierdu ea umorul:

— I-am arătat eu sonetele tale când eram noi tare îndrăgostiţi!

— … „tare îndrăgostiţi”, se strâmbă Iuliu Cosmin, deranjat de ce auzea totuşi… Şi el ce ţi-a spus?

— Că sunt indiscrete, întâi.

— Cum sunt?!

Iana îi şopti la ureche. Arhitectul se arătă uluit.

— Asta discuţi tu cu alţi bărbaţi?

Ea părea şi mai nevinovată. Se alinta ca la început.

ŞAPTE

în curând misiunea arhitectului la Bucureşti se încheie. Nu-i spusese Ianei încă nimic. Mai întâi nu era sigur nici el dacă se mai întorceau la Cana, căci un timp se amăgi cu iluzia unui oraş nou unde şi-ar fi oferit poate vechiul proiect al „Oraşului de vacanţă” Dar acest lucru nu dură mai mult decât o iluzie. Vechiul proiect pur şi simplu căzuse. Contase ca o excelentă lucrare de diplomă, dar numai atât. Cu alte probleme îl înarmase reciclarea de la Bucureşti. Cineva îl şi întrebă cu ce va începe la Cana. Se referea la problema nouă a fondului de restaurare. I se ceru mai întâi o lucrare demonstrativă, şi Iuliu Cosmin se gândi mult timp şi după aceea cum îi venise în cap

obiectivul ales atunci. Se gândise bineînţeles şi

la Iana; aşteptând ca soţia lui să primească plăcut surprinsă transformarea fostei Case Holomeia, a „castelului”, într-un viitor Muzeu al artelor din oraşul Cana. Stabilise când va trimite proiectul la Bucureşti şi nerăbdător îşi cumpără pentru aceeaşi zi bilet de tren. Pe Iana n-o găsi în camera lor de la gazdă; era în turneu cu teatrul şi atunci Iuliu Cosmin se gândi să-i scrie un bileţel destul de spiritual, credea el; „Te-am iubit cel mai mult, dar iată că trebuie să plec, şi nu doar pentru câteva zile! Eternul soţ.” Iana găsind bileţelul îl întoarse pe toate părţile. Nu prea înţelegea. Era ostenită de drumul făcut în acelaşi autocar cu figuranţii, printre baloturile de costume şi obiectele de decor mai mărunte sau recuzită. Iuliu Cosmin ştia că se va întoarce la sfârşitul aceleiaşi săptămâni, deci nu-şi făcuse probleme; aştepta s-o întâlnească pe Iana şi să-i vorbească despre noile sale treburi, despre „Casa Holomeia”, pe care-şi închipuia că o redescoperise ca pe un dar, în primul rând, pentru soţia sa. Însă pe Iana n-o găsi nici la sfârşitul săptămânii în Bucureşti. Nu-şi făcu gânduri rele; se întorsese plin de speranţe în legătură cu proiectul pentru care călătorise. Autorităţile din Cana căzuseră de acord în principiu cu propunerea arhitectului; de altfel acesta mai avansase cândva aceeaşi propunere: acum venea cu „întări-turi” de la centru! De ce nu? în fond era până una-alta vorba de un proiect demonstrativ; îi promiseseră sprijin din toate părţile, şi când arhitectul îşi exprimă dorinţa de-a se instala pentru o documentare adecvată cât mai aproape de obiectivul propus, cineva îi sugeră ca în treacăt vechea

„casă din gradină” din actualul parc al spitalului, unde multă vreme nu locuise nimeni, iar Uzuc o folosea ca bibliotecă şi club; mai erau două încăperi libere; repede se putea amenaja în ele o „casă de oaspeţi”. Iuliu Cosmin primi încântat ideea. Era vară, şi a locui până toamna târziu acolo, în parcul „castelului”, aproape de râu, lângă plajă, i se păru încă o şansă. Se gândea la Iana care va fi şi mai încântată. Ca într-o idilă

la ţară: vom locui la „castel”, ce mai!" Iana călătorea însă în aceeaşi zi, invers, de la Bucureşti la Cana. Ce fusese în capul ei, luând şi ea trenul, nu ştia nimeni; nu-i spusese cel puţin gazdei că va pleca. Iuliu Cosmin o găsi pe bătrâna femeie bombănind singură în mansarda lor. Cine era totuşi această gazdă! Că era o femeie în vârstă care avea ciudăţeniile şi, bineînţeles, pisicile ei, nu exista nicio îndoială. Ea dacă închinase totuşi mansarda o făcuse dată fiind recomandaţia pe care cei doi soţi foarte tineri o aduseseră cu ei din oraşul unde răposatul ei frate, fost pictor, fost profesor univensitar, fusese „pe vremuri" soţ al unei fete de familie. Majoritatea tablourilor pe care le moştenea, el le pictase acolo. N-o prea agrease artistul pe soră-sa, dar acum îşi trăia restul vieţii şi ea’ după pofta inimii; mânca fripturi şi bea bere, îşi iubea sincer pisicile, când îi prindea la ea fie pe Iuliu, fie pe Iana greu îi lăsa fără să n-o asculte iar şi iar povestind viaţa răposatului frate ilustru fost pictor, fost profesor universitar ş.c.l. Cum să plece ei atunci aşa, deodată, şi încă la ce mod; cu chiria neplătită pe ultima lună, cu cheie cu tot! Gazda observase mişcarea; când plecase arhitectul, ar fi vrut să-i şoptească soţiei acestuia „ce văzuse", dar n-o găsi

acasă; când plecă şi Iana, se văzu pusă în faţa adevărului gol-goluţ; trebuia ca atare să se asigure punând peste yale şi un lacăt pe uşa chiriaşilor. Să sune la ea când vor reveni după bagaj, că-i văzuse doar pe fiecare ce fel au şters-o: el c-o servietă şi ea c-o sacoşă. Să zicem că n-or fi avut bani. Putea să-i mai împrumute, ca şi până atunci, de-atâtea ori, şi nu neapărat să-i plătească ei chiria! Dar dacă primiseră o veste rea?! Aşa se pleacă la drum, fără un sfanţ?! Sau poate că se certaseră... Aici chestiunea nu era tocmai clară; că ea nu părea poamă bună, văzuse bătrâna sau bănuise ceva, iar el scria toată noaptea; nici fratele ilustru nu se „consumase" chiar atâta! Pe tânără o mai aducea acasă câte unul cu oto-mobil, îi plăcea să creadă lucrul acesta. În realitate o iubea

pe Iana, şi tot gândindu-se căzu de acord ce-i lipsea acesteia ca tânără femeie, tânără şi nu urâtă deloc: că nu era poamă aşa şi aşa, şi nici nu-şi găsise unul s-o aducă seara acasă cu otomobilul. Bătrina duhnea ca un butoi desfundat, tuşea, nelipsindu-se de obişnuita ţigară care-i ardea între degete, îl văzu pe arhitect şi încercă să rămână mai departe supărată. „Lăsaţi”, o rugă el, „nu s-a întâmplat nimic”, căci bătrâna cu greu se justifică de ce punea peste yale şi un lacăt; ba trebuie să se fi întâmplat, şi tot ce gândise în legătură cu Iana, o clipă mai înainte, spunea atunci în cuvinte; ce fel de poamă era soţia arhitectului, ce culoare avea otomobilul celui ce-o aducea seara de la teatru: dacă numai de la teatru se întoarce o femeie ca ea (phui! artistă!) atât de târziu! Să nu se supere pe ea, care ţine cu adevărul! Să divorţeze şi gata! Toată lumea azi divorţează; răposatul frate ilustru a

divorţat şi el şi trăise după aceea cu fosta soţie din nou, doar ca prieteni. Ea vine martoră. Spune tot, ce culoare avea otomobilul, ce a auzit cu urechile ei şi ce a văzut cu ochii. Ca la carte le spune. Cum îi povestea Iana: via neroditoare; că el a crezut-o, dar ea l-a şi avut pe băiatul de-acolo de la Cana ca om drag, care scria despre via neroditoare şi le mai şi povestea! Că viei mele adică ştiu eu ce-am să-i fac de-acum: am să-i smulg gardul să fie păscută de vite, am să-i surp zidul s-o calc în picioare, am s-o pustiesc şi-am s-o nimicesc! Rude nu sânt. Că zicea ea că-i era ca şi-un frate! Aşa spun toate când le e câte unul pe plac! Iuliu Cosmin îşi aminti pe loc de Virgil. Iana îl adusese „cu ea” şi la Bucureşti? îi povestise despre el chiar şi acestei bătrâne beţive?

La Cana, Iuliu Cosmin îşi ajunse soţia în garsoniera ei din oraş, acolo unde locuise pe când nu era măritată; nu mai trăsese la „Doamna”, * la casa „lor”!

— Să las Bucureştii şi să mă întorc în provincie că nu eşti făcut pentru Bucureşti? S-o crezi tu! De altfel nu de

mult ţi-ai exprimat o dorinţă..., l-a întâmpinat cu arţag Iana... Divorţează, domnule, şi mă lasă în pace!

— Nici nu-mi trece prin gând, i-a răspuns Iuliu Cosmin aşezat şi la locul lui, iar un timp o lăsă în pace. Văzându-se neluată în serios, Iana se întoarse în curând de unde plecase, la teatrul din Cana. Mica furtună trecuse. Locuiau însă fiecare după cum îl tăia capul. Arhitectul, adâncindu-se în lucrarea lui, locuia când în noua „casă de oaspeţi” a „castelului” amenajată special pentru el, când „la Virgil”, unde o mai aştepta încă şi pe Iana. Dar aceasta preferă mai departe confortul garsonierei sale din oraş, „de la

bloc”. Îi făcea vizite „Doamnei” ocolind orice întâlnire cu Iuliu. Atunci stătea ore întregi de vorbă cu bătrâna femeie distinsă care ştia totdeauna să fie discretă în legătură cu „problema” lor. Cu Virgil se vedea la teatru. Într-o zi, „Doamna” i-a spus totuşi că o întrebase despre ei inginerul Poenaru şi soţia acestuia, cu care se întâlnise în oraş. Iana, trecând peste pluralul care o includea, întrebă sincer contrariată: „Care Poenaru?” Când „Doamna” îi numi pe „naşii voştri”, Iana îi explică totul aşa cum văzuse ea lucrurile încă de-atunci, de la cununia lor oficială: a ei şi-a lui Iuliu Cosmin. „O simplă figuraţie.” Dar aceşti naşi din figuraţia de atunci acum se interesau sincer de corabia lor, despre care şi ei auziseră că începe să plutească în derivă. Armând acum nu mai era nimic, se gândi Iana nu fără satisfacţie. Poenaru în schimb îşi făcu drum odată până „la Urlaţi”, „la castel”, unde auzise că lucra Iuliu Cosmin. Îi plăceau ideile finului său.

— Dar cu Iana când te mai vezi? Vine ea aici ori mergi tu în oraş?

Arhitectul ezită, dar până la urmă găsi un răspuns:

— Suntem ocupaţi fiecare. Ne întâlnim în oraş la sfârşitul săptămânii.

147

— Mergeţi la restaurant, dansaţi, sunteţi tineri, completă Poenaru, care nici el nu era cine ştie ce bătrân! Ar fi vrut să-i invite săptămâna aceea acasă la el. Ca naşi…

— Nu promit, i-a spus Iuliu Cosmin. Dar am să încerc, în aceeaşi zi îi telefona Ianei la Teatru şi îi păru normal

ca soţia sa să-i răspundă la fel; capriciile dansatoarei cedară. Arhitectul se emoţiona în schimb de parcă atunci

îi pro punea prima întâlnire din viaţa lor. „Sâmbătă la trei la Terasă”, o anunţă el pe Iana, şi ea primi fără mofturi. „Bine, sunt de acord la trei, i-a răspuns Iana. Pa!” Munca în săptă-mâna aceea i se păru arhitectului şi mai uşoară. Timpul însă, vorba unui iscusit scriitor, nu mai avea răbdare!

OPT

în oraşul Cana se făceau observaţi tot atunci câţiva tineri despre ocupaţia cărora nu ştiam ce să spunem. Activau poate la casa de cultură, într-unui din cercurile artistice de acolo, dar puteau fi întâlniţi cel mai des pe stradă şi în parc (vechile grădini ale Bârnovoaiei), însă niciodată până la sâmbăta promisă de Iuliu Cosmin Ianei nu-i mai văzusem la Terasă. Le răsuceam numele pe toate părţile. Tiberiu Crainic, Petre Mircioiu, Gelu Măclăiescu, Bişa Bişoc şi, ultimul, Stâncă Feloneac, neînsemnând chiar nimic în sensul voinţei lor de-a reprezenta în oraşul nostru ceva nou şi deosebit. Noi eram (cel puţin până atunci; şi când spun „noi” mă gândesc la Toni Stroescu şi la Sergiu Vizanti, amândoi aproape de aceeaşi vârstă cu mine) nişte copii, care ne mai qăutam încă drumul. Într-un fel, cei amintiţi mai sus, prin exemplul lor xău, ne-au ajutat să-l găsim pe cel bun. Auzeam în curând

că aceşti tineri se agăţau pur şi simplu de oameni pe stradă. Inginerului Poenaru, pe care l-au oprit printre primii, îi ceruseră „cu împrumut” cinci lei. Cunoscutul om

de la noi avu însă umor: „Până când?” i-a întrebat el pe inoportuni. „Până când ne facem şi noi ingineri”, i-a răspuns Gelu Măclăiescu. Pentru că Poenaru se mai uita la el uluit, Petre Mircioiu adăugă: „La seral”, ceea ce îl scoase puţin din sărite pe omul care şi el studiase tot la seral. Le-a răspuns în schimb calm: „N-aveţi voi atâta răbdare”, şi-a dat să plece. „Cinci lei!” u ieşi atunci înainte ca o jigodie obraznică ce era Stanca Feloneac. „Nu pot, ţi-am spus, îşi păstră calmul inginerul. N-am timp să aştept, iar pomeni nu fac.”

Cine erau totuşi aceştia care întreceau orice măsură? Mentorul ne povesti câte ceva despre ei. Făcuseră figuraţie într-un film, încercaseră pe la facultăţi şi cu toate că unii din ei reuşiseră au abandonat. Tiberiu Crainic venise nu de mult de la Iaz şi se declară în faţa familiei sale poet şi neînţeles, căci îl întâlnise în aceeaşi vară la noi, în oraşul Cana, pe Petre Mircioiu. Acesta, consumând toate băuturile alcoolice de la treizeci de grade mai sus într-un ritm care părea nici să mai ţină seama de scurgerea normală a timpului, se angajase custode la o casă memorială. Acolo putea fi găsit dormind ziua într-o nişă cu halebarde, acoperit cu steaguri turceşti dintr-o veche bătălie devenită istorică; unii vizitatori îi vedeau încălţările pline de noroi uscat sub străvechile steaguri şi se mirau (luându-le şi pe acestea tot „piese de muzeu”) de asemănarea încălţămintei de-atunci cu cea a noastră de astăzi!

Baladistul Gelu Măclăiescu (primul folkist din oraş) putea fi văzut la localul „La freamăt de codru”. Cântecele sale pa-rodiau parcă parodii ale unor versuri din poeţii ironici ai vremii. O astfel de parodie se născuse în grupul

nostru: „Cârciumioarele „Tix", „Dero „/ Au un vin egal cu zero.” însă versurile lui Măclăiescu (imitaţie a imitaţiei) n-ar fi

atins niciodată supleţea melodioasă a modelului iniţial, şi nici nu vizau atât de direct realităţi locale, ca cele ale noastre! Căci cineva din comerţ (un teapelist) avusese într-adevăr această inspiraţie ca unele „cârciumioare” mai „nespălate”, mai „de pe lângă gară”, să fie astfel numite: „Tix”, „Dero”. „La freamăt de codru dulce / drumul de-acasă m-aduce” (versurile baladistului nostru) îmi păreau reci, făcute, plus că recunoşteam modelul!

Personal până atunci îl cunoscusem pe Bişa Bişoc, dar ideile lui despre artă şi literatură mărturisesc că mă lăsau rece! Stâncă Feloneac măcar n-avea idei! El venise la noi tocmai de la Constanţa (născut la Târgovişte), şi nimerindu-se în oraş pe-atunci tot un Stâncă, om cu relaţii, îl ajută să-şi facă buletin, dar pe urmă nu mai putea să scape de protejatul său.

În ziua când împreună cu Virgil Holomeia şi Aurel Hodoş umblaserăm peste tot, descoperind în bisericuţa de pe promontoriu neobişnuitul tablou al celui din urmă, cei cinci îşi aşezaseră la Terasă un fel de tabără, lăsând impresia unor artişti care ieşiseră în natură. Îngrămădiseră între cele câteva mese mai multe şevalete, dând scaunele la o parte, ceea ce, evident, le nemulţumi profund în primul rând pe vânzătoare. Ei îşi declarau însă „acţiunea” inofensivă; repaosul lor era „ofensiv”, încât Toni Stroescu, care trecu pe acolo din întâm-plare, le-o spuse de la obraz: „Adică, de-ar fi să>vă cred, ce ofensivă desfăşuraţi voi aici?” „împotriva indiferenţei

publice”, i-a răspuns pe un ton sigur, pătruns de greutatea „misiunii” lor acolo, Petre Mircioiu. I în rest, lucrurile au avut o desfăşurare anostă. Mulţi oameni inteligenţi de la noi au observat că adunătura nu era decât un fals cenaclu artistic. Şi-n primul rând lucrul acesta îl observă binevoitorul om Stâncă, tizul lui Feloneac. „Artiştii" în schimb se lansaseră peste tot şi până atunci; nu numai pe omul cu relaţii de mai sus îl abordaseră; intraseră-n casele unor intelectuali de tradiţie şi fuseseră nelipsiţi din foaierele sălilor de spectacole. Umblau cu buzunarele pline de fiţuici pe care, ca scamatorii la circ, le foloseau sub ochii naivilor, scoţând la iveală aforisme ca acestea: „Dumnezeu este singur", „Infernul înseamnă ceilalţi", „Cine sânt eu dacă nu frica ce mi-o inspir singur?" Citiseră poate cărţile autorului din care îşi selectau astfel de texte? Personal mă îndoiesc şi acum. Dar atunci aforismele „lor" circulau tinzând să câştige oarecare teren şi la noi după ce în ţara de origine a autorului lor de drept se răsuflaseră de multişor… „Omul e singura sa libertate", „Sunt o pasiune inutilă", „Sunt fiinţa prin care neantul vine pe lume", „Libertatea e un blestem", toate acestea fiind ţipătoare din cauză că la noi prea puţini oameni aveau timp să se plictisească. De altfel pe hainele şi pe şevaletele lor mâzgâliseră astfel de cuvinte: „angoise", „les salauds" şi inscripţia „Sein zum tode", întreţinând cu acestea (credeau ei) un „climat" de creaţie „existenţialist"!

înainte de stabilirea lor la Terasă, în acea zi, băieţii scuturaseră puţin praful indiferenţei publice şi în oraş încă de la primele ore ale dimineţii. Paşnicii noştri cetăţeni, în fond nişte modeşti provinciali, erau opriţi pe stradă şi

interpelaţi cu astfel de fraze, pe care cei mai mulţi le ascultau cu respect, vrând să le şi înţeleagă, căci îşi închipuiau că băieţii erau turişti! Cineva îi identifică totuşi cu cei care-l jigniseră nu de mult pe inginerul Poenaru şi atunci lucrurile se schimbară. La început „joaca” lor stârnise doar simpatie. Se ştie câtă inima pun uneori cetăţenii câte unui oraş să-şi asigure distracţii originale. Gluma se îngroşă când „turiştii” au dat-o pe franţuzeşte, şi o gospodină îi ascultă citind de pe fiţuicele lor, căci îşi închipui că bieţii de ei se interesează de vreo adresă: „Greaţa nu m-a părăsit şi nu cred că mă va părăsi în curând. Dar n-o mai îndur, nu mai e o boală, un acces trecător:

151

sunt eu însumi!" Fiind alături şi o elevă de liceu care făcea franceza la şcoală şi traducând până la urmă cuvântul „greaţa", binevoitoarea gospodină înţelese numaidecât că era victima unei farse, şi atunci îl şi gratula pe unul din faţa ei (Stanca Feloneac) cu un gospodăresc scuipat între ochi. Ei însă priveau lucrul acesta ca pe-o victorie, prima lor victorie împotriva indiferenţei publice! Deci insistară. Gelu Măclăiescu adresându-se unui funcţionar din domeniul agriculturii îi citi în româneşte: „Din când în când casc atât de tare, încât lacrimile mi se rostogolesc pe obraz". „Te bag în mă-ta", i-a răspuns omul. „La muncă!" însă interveni Bişa Bişoc, conciliind pe tonul cel mai grav, citind de asemeni: „E un plictis adânc, adânc, inima adâncă a existenţei, materia însăşi din care sunt făcut." Pe maieul acestuia omul de la ţară, inginer agronom totuşi, citi: „Roquentin", ceea ce se şi grăbi să reclame la miliţie. Autorităţile n-au

intervenit însă cum îşi închipuise agronomul că o vor face imediat. „Lasă-l, tovarăşul inginer, pe tovarăşul Roquentin, să se iscălească şi pe nădragi! Altfel v-a mai insultat? Nu?" Atunci totul era în ordine.

însă de la fereastra unui birou din etajele superioare ale Palatului administrativ se vedea la Terasă ca-n palmă; ei mutau mesele, vânzătoarele le puneau iar la loc. Sus în birou se afla în acea zi Poenaru. În urma ploilor căzute în toată ţara starea de necesitate decretată dictase o serie de măsuri şi pe plan local. Inginerul fusese prins într-o comisie la nivel judeţean şi-n orele din jurul amiezii făcea de serviciu la telefonul comandamentului creat să preîntâmpine eventualele calamităţi de pe urma inundaţiilor. Era neliniştit şi se uita tot timpul la ceas, ştiind că seara acasă avea invitaţi. Dar, în timp ce făcea de serviciu, câteva telefoane de la uzină îl chemau, după ce termina, de urgenţă acolo. Când descoperi puţin mai târziu că la Terasă urcă şi arhitectul Cosmin, rugă tovarăşul pe care-l schimbase, dacă avea drum pe acolo, să-l îndrume până la el pe arhitect, ori să-l roage să-i dea măcar un telelon. Vroia să se scuze de pe-acum în eventualitatea că seara ar fi putut să întârzie.

Iuliu Cosmin ajunse la întâlnirea pe care o stabilise pentru acea zi cu Iana puţin mai devreme de ora trei. Aşteptă la o masă să-i zică şi lui cineva „bună ziua”, însă nimic! Vânzatoarele se supăraseră, din cauza musafirilor nepoftiţi de acolo, pe toată lumea! Arhitectul se ridică, şi mergând până la galantar, înăuntru, ceru un pepsi. „Şi o cafea. Mică”, adăugă, dând să iasă.

— Domnul Cosmin, îndrăzni una din vânzătoare. Ce părere aveţi?

— Anume de ce? întrebă arhitectul nedumerit şi vânzătoarea (era una aproape bătrână) clătină a nevoie din cap, aratând la terasă, dar văicărindu-se mai departe: ne-au jignit, nici măcar nu consumă, şi-au întins lucrurile peste tot ca la ei acasă; ne sfidează.

Arhitectul se simţi stânjenit. Ceea ce era de văzut văzuse el singur. Îi privi mai atent pe cei cinci; îşi strânsesera acum şevaletele, aranjând la loc mesele, dar stăteau mai departe întinşi cât erau de lungi pe ghizdurile terasei. Nu discutau între ei, nu dormeau cel puţin; unul se uita pe un ziar sau îl folosea aşa doar pentru umbră. Iuliu Cosmin se aşează la o alta masă, mai aproape de ei, aşteptând cafeaua, dar niciunul nu-i dete vreo atenţie. Atunci arhitectul descoperi pe cadrele şevaletelor strânse într-o parte cuvintele franţuzeşti mâzgălite de pictori şi se opri mai mult asupra unuia: „la naussee”; nu mai ştia cum să-l traducă. Celelalte cuvinte, inscripţia „Sein zum tode” îi aminteau ceva, însă un lucru spus lui de altul, poate de Virgil... Cafeaua îi fusese servită şi arhitectul sorbind din ea îşi făcea tot atunci procese de conştiinţă. „Ai şi ajuns, îşi spunea, o maşină de interese. Nimic

nu mai ştii şi abia ai absolvit de vreo câţiva anişori. Ai şi devenii un bun specialist, şi atât."

— Mai rămâneţi, îl rugă vânzătoarea cea bătrâna când îl văzu că termină cafeaua, dar în aşa fel ca haitele de pe ghizd s-o audă. Noi am telefonat şi la miliţie.

— Păi de ce? Şi?!

— Nc-au răspuns să desfăşurăm o activitate normală, îi şopti, ferindu-se să mai fie auzită de inoportuni. Domnule arhitect! se lamenta bătrâna, de data asta în aşa fel încât

să fie din nou auzită, ne-alungă clienţii, fac glume nepermise cu oameni bătrâni, cu femei. Şi se mai pretind oameni culţi.

— Cred c-am să mai rămân, îi promise arhitectul batrînei, dar tot în aceeaşi clipă, ferindu-se de-o muscă, îşi aminti! Căci făcu legăturile necesare. Jean Paul Sartre, se gândi el. „Muştele” de Sartre. De Sartre fusese pasionat şi Virgil, o vreme, la Bucureşti, când erau studenţi. La naussee: Greaţa! Cartea aceluiaşi autor.

Până la trei mai rămăseseră zece minute. Trezit din visare, Iuliu Cosmin îl văzu apropiindu-se de terasă chiar pe Virgil, în curând fostul său prieten era lângă el.

— Nu rămân, îi făcu semn regizorul. Am urcat doar ca să-ţi spun ceva. Li, pronunţă clar Virgil acest nume de demult, este în magazinul de peste drum cu fetiţa voastră, şi ar vrea să folosească prilejul să vezi şi tu fetiţa. Bineînţeles, dacă asta nu-ţi încurcă altă treabă.

Totul îi păru pus la cale. Arhitectul abia mai putu să se strâmbe la cel care urcase până aici c-o aşa propunere. Îl întrebă ironic:

— Ele te-au trimis?

Li încercă să plângă, iar fetiţa se jucă un timp pe la mesele de-alături, uitându-se curioasă şi ea la musafirii pletoşi

de pe ghizduri. Le examina şevaletele şi nu-i scăpă nici ei cuvintele străine mâzgălite pe toate părţile.

— Mama, ce înseamnă pe franţuzeşte…

— Pot să o chem la mine? întrebă arhitectul.

— Maria, o strigă Li pe fetiţă, vino încoace. Să-i spun?

— Ce?! A, da, sigur că da, îşi dete ei seama

numaidecât. Era ceasul trei şi dacă te-ai fi uitat puteai vedea cum

Iana cobora treptele la ieşirea din Teatru. Piaţa, cu toate instituţiile mai importante, este astfel aşezată la Cana că oricum te-ai uita vezi de la Terasă peste tot în împrejurimi.

— Maria, zise, rar, Li, cu metodă aproape, el este tatăl tău, şi din nou îşi provocă plânsul, ca la început. Plângea liniştită, ai fi crezut că la fel, cu metodă.

Fetiţă îl privi neîncrezătoare pe Iuliu Cosmin şi chicoti ştrengăreşte, clar când acesta reuşi să şi-o apropie, ţinând-o în braţele sale, redeveni serioasă. Zise:

— Tata e arhitect şi face toate blocurile din oraş. Şi vru să fugă, dar Iuliu Cosmin o ţinea strâns încă lângă el.

— Zău?! Ce făceaţi voi acum?

— Am văzut un film la cinematograful Modern, i-a răspuns serioasă fetiţa, recitând parcă o poezie.

— Film la ora asta! se miră din nou arhitectul.

— Copiii n-au voie decât la matineu şi nici nu mai e dimineaţă; mama a mai făcut şi nişte cumpărături…

Fiica lui Iuliu Cosmin chicoti iar, dându-şi seama că de fapt acest om mare nu este în stare să înţeleagă nimic.

— Tu îl cunoşti pe tăticul tău? riscă Iuliu Cosmin, şi fetiţa avu mai întâi o ezitare, ca până la urmă, cu un gest plictisit, de femeie aproape, să se ferească de el cu silă:

— Lasă-mă! Mama, hai să mergem acasă!

Trecuseră mai. Multe minute de când Li urcase cu fetiţa acolo.; Iuliu Cosmin îi întindea celei care plânsese (sau se prefăcuse, doar) o batistă, lăsând fetiţa- să-i scape din braţe.

— Ce ai cu mine? îl întrebă Li, parcă gestul lui cu batista o ofensase teribil.

— Un copil, pufni ca şi fiica sa Iuliu Cosmin, fără sa râdă până la capăt. Nu înţeleg însă de ce ai ales tocmai clipa aceasta ca să mă vadă şi să mă cunoască?!

Sosise Iana şi aştepta în picioare nepreaştiind ce să facă. Nu înţelegea clar situaţia. Arhitectul o văzu şi îi zise:

— Nu deranjezi, dar nici ironia aceasta nu mai salvă situaţia.

— Stai numai o clipă, îşi mai rugă Iuliu Cosmin soţia, plecăm îndată. E fetiţa mea, recunoscu el, arătând-o însă pe mama fetiţei. Îi povesti Ianei despre aceasta. Iana stătea tot în picioare şi la fel, indecisă.

— Îmi faci o surpriză prea mare, zise în sfârşit. Ierta-ţi-mă, doamnă, i se adresă Iana acum Elisabetei; eu va trebui să plec. Doamnă Cosmin!

— Doar e soţia ta, de ce-mi spune mie „doamnă Cosmin”? îl întrebă la rândul ei Li pe Iuliu Cosmin, după ce Iana dispăru de la Terasă ca un vârtej. Vrea să fie ironică? Ce i-am făcut eu?

— Din delicateţe, i-a răspuns arhitectul destul de serios-Iana e o femeie deosebită…

NOUĂ

De la Terasă Iana plecase întâi către casa ei, „de la bloc” (pe urma ei Iuliu Cosmin încurcă toate drumurile, ca în final să-i caute toată seara pe Poenaru), şi deodată în acea după-amiază oraşul o derută; îi veni multă vreme să

hoinărească pe străzi fără scopul de a-şi aduce aminte ceva, ori de-a se

156

consola, căci deşi n-o recunoştea, întâmplarea de la ora trei

0 răscolise profund. O jignise nu înscenarea în sine, de-ar fi fost măcar o înscenare, cât mai ales lovitura de moarte ce

1 se da pe furiş: ea nu putea niciodată să aibă copii, iar de a doua zi oricum n-ar fi mai putut chiar deloc! îi plăcu să se plimbe puţin şi pe ploaie şi când văzu în curând norii care se-ngrămădeau peste oraş ca o turmă gata să-l cotropească, Iana se aşeză liniştită întâi pe o bancă din parc (vechile grădini ale Bârnovoaei), căci ajunsese până acolo, iar după aceea intra sub acoperişul unui chioşc plin de verdeaţă, unde în duminicile de vară cânta fanfara uzinei... Aştepta ploaia ca pe o prietenă de demult, o liceeană, care veni în schimb mult transformată, îmbătrânită şi rea, vânătă de furie, injurioasă şi tulbure, scrijelată de fulgere şi mânată din urmă de mari bubuituri; o femeie certându-se parcă la scara întregului univers... Când furiile dintâi ale ploii se mai potoliră, deşi nu încetă să toarne mai departe din cer cu toate găleţile lumii, Iana îşi alese o ţintă şi ieşi de la adăpost, lansându-se deodată ca o furnică într-un ocean. O frenetică bucurie lăuntrică o copleşea fără rost. Ar fi jucat în ploaie, ca paparudele, de i-ar fi trecut atunci una ca asta prin minte. Căci. Se simţi deodată frumoasă şi îşi şopti singură pe cel mai caraghios ton: „Neîntrecută”. Era veselă când intră la casa al cărei turn răzbea la vedere peste intransigenţa ploii printre copacii vijelioşi ai grădinii publice. Ploaia o

făcuse, udând-o până la piele, şi mai mică, se scutură de apă jos la piciorul scării în capătul căreia apăru, spre surprinderea ei, deschi-zând uşa atelierului din turn, Virgil. Nu era propriu-zis o mirare, nici pe faţa acestuia, căci el şi-o aminti pe Iana din prima zi a aceluiaşi an abandonată în frigul camerei sale din capătul scării, de jos, şi râsul ei de-atunci care-l amăgise asupra situaţiei lor reale; a ei şi-a lui Iuliu Cosmin.

— Vin şi eu, îl asigură acum Iana pe Virgil, din acelaşi loc ca şi atunci, de pe prima treaptă a scării, temându-se ca

157

acesta să nu se retragă imediat în spatele uşii atelierului său.

Fata lui o primi cu un zâmbet de simpatie, care de jos prea puţin se putuse vedea, iar râsul femeii umplu în curând spaţiul încăperii largi a atelierului. Nu era niciun motiv de râs, dar atunci Iana aşa se simţea ea bine; îşi privea hainele ude de tot şi râdea şi mai tare; ar fi vrut să-l fi putut molipsi şi pe el, dar Virgil o privea concentrat, cu aceeaşi simpatie, dar cu ochiul atent al seriozităţii sale dintotdea-una. El nu suporta vremea umedă şi era un vechi obicei al său de-a aprinde focul şi-n mijlocul verii atunci când presimţea vreme lungă de ploaie.

— Te-a căutat Iuliu, zise Virgil; n-a vrut să rămână... Iana se făcu neatentă.

— M-a prins în parc, zise la rândul ei; vrei să-mi dai

0 carte? Voi sta aici până trece. Mă primeşti?

Râsul o birui din nou, mai frenetic, mai limpede ca oricând până atunci. Virgil se uita la ea spunându-şi că are, desigur, motive temeinice ca să fie atât de veselă.

— Stai jos, o invită el. Nu-ţi este frig? Să-ţi fac un ceai…

Nu-i era frig. Un fel de furtună care o zguduia dinlăuntru numai pe ea o înverşuna să râdă cu şi mai multă poftă, spunându-şi că lumea aceasta stă întinsă pe burta unei corăbii direct peste valuri, doar că nu-şi dădea seama. Descoperirea ei o îneântă, devenind câtva timp serioasă. Îl rugă pe Virgil să-i cedeze locul în faţa focului;. N-o să stea mult acolo.

— Dar te întorci. Puţin cu spatele; da?

Iana se căznea să-şi scoată de pe ea veşmintele ude şi din când în când îl făcea atent pe Virgil cu un gen de fami-

1 iartă te copilăroasă:

— Să nu te întorci!

158

Virgil stătea în faţa rafturilor de cărţi cu faţa întoarsă.

— Vreau să te mai întreb, îi mai zise Iana, înainte să se pună din nou pe râs, Doamna e şi ea aici? Aici însemnând, deocamdată, în oraş, la Cana, dacă n-o prinsese cumva vremea aceea mizerabilă la Orleanu.

— Ţi-am găsit o carte, îi răspunse, în schimb, Virgil, întorcându-se brusc cu faţa la ea.

— Ce faci?! ţipă, scurt, Iana.

Virgil îi aduse cartea, depunând-o pe scaunul din faţa ei.

— Ia şi citeşte, o îndemnă; n-ai spus că vrei să citeşti? Iana se întrista fără motiv. Îşi trase repede peste cap rochia tot la fel, udă, şi se ridică să plece.

— Da, dimineaţă era jos, îi comunică, în altă ordine, Virgil despre mama sa. Nu mai ştiu, n-am mai văzut-o de dimineaţă. Ai uitat cartea, îi aminti aiuritei sale de

musafire, când aceasta ajunsese la uşă. Poftim! Şi i-o întinse, grăbit, peste prag.

Avea o dispoziţie opusă celei de până atunci. Deschizând în afară fereastra din odaia „Doamnei”, Iana privi un timp, pustiită, în ploaia deasă… Adormi puţin mai târziu înfăşu-nndu-se singură într-o haină de blană scoasă „clandestin” din dulapul gazdei… Iana cunoştea garderoba „Doamnei” piesa cu piesă, dar până atunci nu îndrăznise să ceară decât ce-i oferise mai vârstnica ei prietenă „să încerce”… Cunoştea şi legenda fiecărei haine din acel dulap; haina aleasă acum era o hermină autentică; i-o adusese amantei sale de la Paris Costin Holomeia… femeia o îmbrăca rar… Iana era sigură ca n-o va surprinde dormind în podoaba aceea de haină; vremea o sechestrase pe „Doamna”, sigur că da, la Orleanu. Adormind necăjită visă. Auzi telefonul prin somn (telefonul în camera „Doamnei” era în cuplaj cu telefonul de sus, din atelierul lui Virgil, dar preferă şi de data asta să-l

lase tot pe Virgil să vorbească cu Iuliu Cosmin; era vocea arhitectului la telefon. „Alo”, „Alo”, însă nimeni nu i-a răspuns, căci şi Iana, care se trezise puţin, lăsă leneşă receptorul mai departe în furcă), după scurta trezire visă iarăşi… Era într-o nuntă… Mire era când Virgil, când Iuliu Cosmin, dar niciunul din cei doi bărbaţi nu semănau în realitate… Ea însă era mireasă, îmbrăcată în alb, şi deodată trena i se împiedică prinsă într-o tufă de spini; sângele îi părăsea parcă venele… După aceea visă că era iarnă. Înaintea Anului nou copiii tăiaseră un brad verde şi veneau cu el pe strada de la Virgil înspre casa unde şi ea

dormea atunci… Virgil îi întâmpină pe copii c-o oraţie ciudată pe care tot atunci el i-o traducea parcă dintr-o carte scrisă într-o limbă străină. „Răpeşte-mă, ia-mă cu tine! Hai să fugim!” Acest cântec memoria conştientă a visului îşi aducea aminte şi-n somn că i-l citise într-adevăr Virgil dintr-o carte, sau era scris chiar în cartea cu care coborâse în acea zi din atelier?! O carte mică, format „poche” cu scoarţe de vinilin verde închis şi scrisă pe foiţă de biblie. „Cine te iubeşte după dreptate te iubeşte! Nu vă uitaţi că sunt negricioasă, că doar soarele m-a ars. Fiii maicii mele s-au mâniat, trimisu-m-au viile să le păzesc, dar via mea nu mi-am păzit-o! Spune-mi dar, iubitul meu: unde-ţi paşti tu oile? Unde poposeşti tu la amiaza? De ce zadarnic să rătăcesc, oare, eu, pe la turmele tovarăşilor tăi?!” Gândul se întrerupse brusc. Iana îşi aminti visul ei câteva clipe înainte de accident.

Se trezise într-o casă pustie. Afară ploua şi mai tare. Ar fi vrut să deschidă uşa să-l strige de sus pe Virgil, dar se hotărî într-o clipă altfel: să plece în ploaia din care venise aiseară̆j să ajungă numaidecit la ea acasă, în patul ei „de fată”. Iana îşi poetiza întâmplările şi, de bună seamă, ultima era una din cele mai preţioase. Se întoarse din uşă şi sco-ţând din dulapul unde-o pusese la loc haina în care dormise până atunci, o lăsă neglijent aruncată la mijlocul patului, ca semn că trecuse pe-acolo, la care mai avu timp să se gândească puţin, când ploaia din nou o udase până la piele… Şi de ce aruncase haina? „Aşa”, zise ea, dându-şi seama că de fapt o împiedicase să caute în dulap o umbrelă pe care-o luase cu ea însă în zadar… Trecuse de hotelul poreclit Faunul gândindu-se o clipă ce-ar fi să ia un taxi, căci cineva încerca la parcajul din

apropiere un automobil. Casa ei din oraş „de la bloc”, mica ei garsonieră, era prea aproape totuşi ca să mai ia un taxi. Ploaia se înteţea. Îşi aminti o poveste cu un şoricel ud, o mică fabulă de abecedar, însă n-avu răbdare să şi-o reproducă în întregime. Refăcu elementele: un motan şi un şoricel. Gândul îi zbură la altceva şi din nou îi veni să râdă: fusese teribil de veselă toată după-amiaza; se răzbunase cu vârf şi îndesat pe cei care-i procuraseră în acea zi întâmplări triste. Dar Iana atunci nu se gândea la nimeni. Era atentă numai la fericirea ei interioară.

— Poftiţi, zise Uzuc, care, ajungând-o din urmă, încetini, şi-i deschise uşor portiera. Iana îşi dete seama că el era omul care îşi încerca motorul la parcajul „Faunului”. Nu era un necunoscut. Îl mai văzuse o dată pe omul acesta şi nu chiar aşa de demult. Iana de data aceasta se zăpăci. „Gura maareee… aşaa… Boanchiş, pregăteşte extracţia…” Formidabil, era medicul de la Policlinică… „Nu te bagi tu deloc”, îi spusese cel numit de el Boanchiş. „Aici nu glumeşti cu nebunii tăi.” „Gura mare, doamnă”, o invitase adevăratul dentist. „Vă temeţi? De ce?! Eu dantist fără durere…” Iana reţinuse cuvântul „dantist” spus aşa de Boanchiş, dar cât timp îi vorbise el şi lucrase; era cu măseaua dureroasă în mână… „Uzuc e neserios”, îşi flatase la modul acesta suspect Boanchiş colegul neurolog. Iana acum nu ştia cum să ia invitaţia lui Uzuc… îi văzu faţa congestionată de băutură, îi veni în gând un sfat vechi, cine ştie de cine dat (când), să n-ai de-a face cu un om beat, care se află şi la volan încă… Iana o

rupse de fugă. Maşina o urmări, fâşşş, fâşşş, sfidând-o prin ploaia deasă cu farurile care pulverizau ploaia împrăştiind-o în stropi argintii… Se făcu un colţ şi Iana ca

să scape de urmărire trecu pe o stradă mai strimtă, aducându-şi aminte că străduţa aceasta la capătul ei dă în strada Stejarului, mult mai largă, care se înfunda la capăt drept în poarta casei cu turn a lui Virgil şi a „Doamnei”. Înapoi la Virgil! şi-a zis iute Iana. Dar maşina urmăritoare făcând un ocol mult mai mare o ajungea în viteză acum din capătul de sus a străzii Stejarului, unde întorsese venind şi ea pe o stradă paralelă cu străduţa de refugiu a Ianei… Femeia observă din fugă farul unei biciclete, pe urmă altul, şi din nou altele… Nu era singură pe strada Stejarului… Deodată, întorcând capul, zări silueta zveltă de peste trei străzi a hotelului cu câteva cuburi luminate difuz prin ploaia ce cădea intens şi la ora aceea… Mai apucă să se gândească la Iuliu Cosmin, nesimţind faţă de-acesta nicio vinovăţie, păstrându-şi până la urmă veselia ei formidabilă. Fa-o-o-uuu… ar fi glumit de-ar fi mai avut când; îşi amintise porecla dată de ea unui băiat şi hotelului proiectat de el, cu mult timp în urmă, sus, sus de tot, într-o cameră a aceluiaşi hotel, din cer parcă: „Eşti un faun!” Şi lui îi plăcuse atât de mult… Ceva o duru, la început surd şi pe urmă din ce în ce mai tare, până când nu mai simţi un timp chiar nimic.

— Măi, oameni, ce-a fost aici?

— Cum dracu?

— Ridic-o încet…

— Cineeee?!!?

— Era la hotel…

— Păi d-asta era el să dea şi peste noi…

— … domnul doctor!

— Domn, pe dracu’; e beat!

— Păi, doctor, nene, să ne omori?!

O îngrămădeală de trupuri deasupra trupului rupt parcă-n două al Ianei. Nu mai simţea nicio durere, deşi se trezise din nou sau numai conştiinţa îi mai era trează, pregătită să-ndure de-aici înainte orice.

— Cum a căzut?

— A lunecat.

— Asta vrei dumneata să pară; ai intrat în ea, furiosule!

Şi din nou se produse deasupra trupului Ianei o îngrămădeală de trupuri negre…

— Nu vă mai ajunge… aveţi şi acasă…

— Doamne, păzeşte-ne! Iana! Era cineva care venise ultimul. Se apropiase dinspre partea înfundată a străzii, îl condusese pe Virgil Holomeia până acasă sub umbrela lui. Aurel Hodoş. Iana îi recunoscu vag timbrul vocii estompat poate de aerul umed… Mai sufla şi ea încă…

„Poc şi boc, Boc şi poc!” auzea Iana într-o parte, însă din ce în ce mai stins.

— Lăsaţi-l în pace, se trezi cineva. Cine-o să mâie maşina?

— Chiar nimeni nu poate? întrebă ultimul venit, Aurel Hodoş.

— Păi să poată tot el, mama lui de pungaş, se înverşuna careva, repetând: Poc şi boc!

— Aşa nu mai poate el, nene Sandule!

— La treabă, flăcăi, zise cel strigat pe numele de Sandu. Poc şi boc! Zrrr… Vvâiiii.

— Vezi că poate, conchise scurt „Sandu”. Să n-o dai în stâlp, măgarule, scoate-o încet… şi ce dacă-i doctor, mai spuse el… aşa… uşor…

în urma maşinii veneau apropiate una în alta câteva

biciclete, iar una din ele dusă de ghidon numai de altcineva. Un om se suise cu Aurel Hodoş în automobil lângă Iana, frântă în două peste genunchii lor... Vedea şi ea prin fereas

tra maşinii farurile tremurătoare de biciclete; era ca demult în copilărie, fusese odată cu „Doamna”, când venise acasă într-o vacanţă de primăvară şi Virgil, la o înviere... La fel de tremurătoare erau lumânările prin ceaţa acelor zori de aprilie sau de mai, şi cineva înviase din morţi, se spunea, dar ea, râzând cu Virgil pe înfundate, nu prea crezuse... Acum ar fi vrut să creadă. Memoria îi obosi tot mai tare şi ultima oară când mai era vie ar fi dorit să poată plânge mult şi necontenit.

ZECE

Auzind ce-i spunea Li prin telefon, când îl trezise, lui Virgil realitatea i se reprezenta clară mai mult ca oricând, şi încă destul de repede. „Rece şi calculat”, ar fi putut spune glasul Ianei, dar atunci el se stingea cu încetul. La spital însă Virgil nu s-a dus. Îşi controla ceasul; prea devreme. Aranjase să-şi petreacă sfârşitul săptămânii în vila de la Vatra Dornei a unui prieten. La opt îl lua de acasă o maşină a Teatrului careul ducea până la Şesuri, de unde pleca în maşina unei cunoştinţe comune. Ce-ar fi putut el face în situaţia nou creată cu accidentul Ianei? Dete din umeri şi se băgă iar sub pătură.

La spital, doctoriţa Novac striga peste tot cât o ţinea

gura:

— Vreau să-l văd pe Cozmin, apăsând pe-acest „z” inexistent de altfel în numele arhitectului Iuliu Cosmin, vinovat parcă de toată istoria lumii , vreau să-l întreb şi eu câte ceva!

164

Arhitectul nu era de găsit nicăieri însă; când Li îl auzi pe Virgil la telefon din nou (revenise acum el) ea se abandonă slăbiciunii femeieşti, lamentându-se:

— Virgi’, cum de s-a întâmplat asta? Cum a putut să se întâmple tocmai după scena de ieri? Şi să-mi vină pe cap chiar mie: eram de gardă…

îl asigură totuşi că nu era chiar grav, deşi nu ca să-şi menajeze prietenul minţea.

— Nu te speria, se apropie de Li un alt medic, mai încercăm, am telefonat şi la Iaz după Profesor, peste câteva minute avem răspunsul.

Cineva întrebă:

— Ce Profesor?

— Mă întorceam de la el, îi explică doctoriţei Novac Aurel Hodoş, urmând să vorbească la telefon şi el cu Virgil.

— Unde-i oare? întreba nu ştiu cine, şi n-ai fi înţeles de cine întreabă: de Iana, de Li? Dar Li reapăru:

— Merge mai bine, dar pe Profesor nu l-au găsit încă; dacă n-o fi plecat din oraş; uneori merge în week-end la munte…

— Uite-l pe Ionescu, i-l arătă doctoriţei Aurel. Câţiva se întoarseră cu spatele. (Armând acum nu mai era nimic). Un bătrân avansa încruntat şi se opri chiar lângă ei. Îl privi pe pictor, recunoscându-l, căci îi întinse mâna. Un

medic veni cu o nouă propunere, dar se uită urât la bătrân (ce mai vrea oare şi ăsta?), iar altul se oferi voluntar să-şi pună maşina la dispoziţie ca să-l aducă pe Profesor. Le trebuia un şofer! Ce aiureală! Se găsi până la urmă şi ce mai lipsea. Aurel Hodoş alergă iar la telefon şi vorbi cu Virgil… Ionescu le zise:

— Bine, vă duceţi, poate e cazul să-i transmiteţi personal rugămintea mea, şi toţi se mirară în sinea lor. (O mai face şi acum pe marele). Înapoi va veni să vă ia un avion sanitar; credeţi că are timp maşina? întrebarea rămânea

165

fără răspuns ca şi vorbele bătrânului spuse parcă fără niciun sens. Nimeni nu mai avea în curând nevoie de nimeni. Totuşi maşina plecă. Afară Ionescu rămânând singur (Armând, desigur!), îşi strânse inima ghem ne! ăsând-o măcar să geamă. N-o văzuse pe Iana, nici nu-şi exprimase dorinţa s-o vadă; simţea cu o duritate enormă că fata aceasta murea tot la fel de înverşunată împotriva lui. Dar nu cântări cât avea ea dreptate, cât el. Armând nu mai era nimic. O încruntare specifică îşi făcea loc pe faţa lui cenuşie. Vroia să ajungă din nou la uzină; apele ploilor din ultima noapte le dăduse acolo de furcă. O forţă mai puternică decât toate se ridica în el: posibilitatea de a lupta mai departe… Cerul spre dimineaţă se mai lumină şi ploaia încetă puţin, deşi nu de tot.

VIA BLESTEMATĂ

CANA: 1945 – 1969

UN EŞEC CATEGORIC. Căută să-şi aducă din nou aminte ultima seară, şi se gândi: iată încă o seară, iată o seară nouă şi nu voi mai putea privi amurgul. Fereastra imensă (scrie) cât harta ţinutului peste care ai mei au călărit; vedeam din fereastră ţinutul pe care ei începuseră să-l stăpânească după ce cumpăraseră ani de zile pământ şi nu se gândea nimeni că poate veni o zi când pământul să-ţi fugă de sub picioare... Dar atunci toate se răsturnascră iar moş Henric dacă murise abia de o lună. Era în martie. 3—5 martie, îşi aminti Virgil. Da; fusese un eveniment – începea să se strângă pământul. Acum mamei sale i se spunea (cum altădată i-au spus Zăpăcita), Nebuna; se întorsese de capul ei la Urlaţi, locuiau într-un „castel”, şi mama (scrie Virgil) ţinea sub pernă, în patul în care dormeam amândoi, o puşcă mereu încărcată, nu eram propriu-zis dădăcit, dar ştiam că nu aveam voie să ţin noaptea mâna sub pernă, şi o ţineam până când adormeam pe obrazul mamei; îmi lua mâna şi mi-o dădea într-o parte: acum trebuia să adorm. Bucuria copilului era că putea merge dis-de-dimineaţă la râu, ieşea din „castel” coborând pe o scară care se continua şi afară, întâi după ce traversai spaţioasa terasă din spatele clădirii, şi pe urmă la vale prin toată grădina, printre arbuşti ornamentali, şi umbrită (vara) de copaci grei sădiţi în acel loc înainte de a fi existat „castelul”. Grădina era plină de taine; melci cu

coarnele boureşti, broaşte ţestoase, vipere pânditoare, viespi, iar într-un ţarc trăise mulţi ani un căprior, despre

care se spunea că fusese împuşcat de ruşi în timpul războiului, târât până în luncă, unde fusese pârlit cum sânt pârliţi porcii la Crăciun, apoi împărţit în halci şi fript în flacără la un foc uriaş; dar fusese împuşcat cu o grenadă şi geamurile de la „castel” „clănţăniseră”, mama credea că Virgil doarme, dar el rămăsese în noaptea aceea tot timpul treaz privind în depărtare prin fereastra camerei uriaşul foc din luncă. Mai erau în grădină: un brad alb, câţiva molizi, o cişmea, şi un chioşc unde puteai găsi totdeauna câte o carte deschisă, câte un şal uitat pe bănci, căci grădina ţinea răcoare, era o măsură de prevedere, puteai să răceşti în timpu! verii, iar uneori lângă şal găseai lucrul de mână al mamei; când obosea din citit mama lucra; însă de citit ea a citit tot timpul. Înainte mai locuise cu ei o ţigancă, însă de la război Zina „se liberase”, plecase la ai săi, şi mai venea la „castel” din când în când, uneori îi dădea în cărţi mamei, îi ghicea cu ghiocul, iar aceasta se amuza. Războiul devasta totul. „Castelul” era mult mai urât, după ce au sosit aici din nou mutară băncile din chioşc sus pe terasă, era primăvară şi sărăcie, şi el aştepta cu nerăbdare vara să poată ieşi la râu, şi în luncă, însă tot aşteptând seară de seară, observă acest lucru premonitor: ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL; mama îi învelea umerii, sus pe terasă, cu şalul din chioşc, sau alt şal „multe lucruri se zăpăciseră, şi cu toate că până atunci mai ieşise de zeci, poate de sute de ori prin acel loc, nu dăduse vreo importanţă porţii din spatele curţii, se deschidea parca singură, deşi poarta avea o cheie dacă nu de jumătate d& metru, cum a spus cineva, în mod sigur douăzeci, douăzeci şi cinci de centimetri avea. Poarta era verde. CHEIA DE LA POARTA

VERDE, ar fi putut recita mai târziu Virgil de-ar fi rămas un timp la „castel", să se îndrăgostească prima oară în viaţa lui acolo, sau, mă rog, să fi putut veni într-o

168

vacanţă de vară îndrăgostit, şi să murmure celebrul vers cum îl murmuraseră poate părinţii săi; cum în onoarea acelui vers ei ciopliseră acea verde poartă, pentru care comandaseră cheia care nu ruginea niciodată. Şi deodată în liniştea unei seri de primăvară se auziră bătăi categorice la poarta din fundul grădinii. Virgil se opri câteva clipe din scris: se gândi bine. EU SUNT ARMÂND. Mama ajunsese la poartă prima şi răsucise cheia care nu ruginea niciodată în broasca veche făcută astfel ca poarta să nu scârţâie. În faţa lor stătea un om cu un copil de ţâţă în braţe şi pe umărul drept cu o puşcă, iar jos în luncă se vedea o căruţă cu doi cai lăsaţi acolo de capul lor să-l aştepte pe om. „Eu sunt Armând", zise omul din nou, şi îi întinse „Doamnei" copilul. Ochii lui licăriră; avea faţa cenuşie, de lup. Şi poate că „Doamna" atunci i-a zâmbit. „Eu sunt Armând", păru să repete omul încă o dată fără cuvinte, însă spusese de fapt cu totul altceva. Iar „Doamna" se amuza încă de ce-i spunea el acolo. Atunci omul lăsă pruncul jos peste piatra din faţa porţii şi fără să se grăbească îşi încarcă puşca. „Stai", deveni serioasă mama, luând atunci pruncul în braţe ea. „De unde poţi fi atât de sigur", mai zise mama, „Şi de-ar fi chiar aşa, eu ce vină port?" Armând îi zise: „A fost bărbatul tău, mai ai unul cu el", şi se uită la mine întrebător. „Dacă l-aş fi prins îl împuşcam ca pe un câine turbat, însă a şters-o", şi mama atunci s-a aprins la faţă. „Domnul Armând", i-a spus mama, iar omul i-a răspuns:.,

Nu sunt domn cu voi", şi a plecat la căruţa din vale...

IANA MURISE ACUM DE UN AN. Virgil se uită peste filele scrise; adăugă: ORICE EŞEC POATE FI TRANSFORMAT ÎNTR-O NOUA BIRUINŢA. Era frumos spus. Scris, acum. Însă după răspunsul primit el aruncă manuscrisul la coş. „Căci era un eşec categoric această încercare de dramă", îşi aminti Virgil propoziţia scurtă, vitriolantă, care-l desfiinţa dintr-odată. Venise totuşi spre casă în

169

acea zi zâmbind unei încrederi de sine nestrămutate. Intrase în curte prin poarta „secretă" din parc, lucru ce-i amintea străvechea de-acum „poartă verde" de la „castel" poate chiar seara veche din primăvara de demult... ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL. Virgil se uită şi văzu lângă poartă căldarea de gunoi a serviciului orăşenesc de salubritate. Era plină aproape. Zâmbi şi mai bine dispus. Scoase din geantă manuscrisul şi punând geanta alături pe iarba de-acum uscată către sfârşitul verii îl rupse tacticos în patru înghe-suindu-i filele sub capacul puţin deschis al căldării înalte plină mai mult de resturi menajere şi foarte puţin de frunzele moarte măturate de pe aleea cu prundiş care ducea pâna la prima uşă. O filă îi alunecă din teanc şi Virgil merse dupa ea prin iarbă boţind-o şi aruncând-o numai aşa la un loc cu celelalte rupte în patru. Poate era chiar fila de gardă pe care strătea scris titlul VIA BLESTEMATĂ. Eşecul piesei provenea din absenţa „unei idei sau preocupărijiant care să unifice acţiunea, să-i dea sens şi să limiteze tendinţa spre dispersare şi arbitrar narativ a autorului". Virgil se gândi ca trebuie totuşi să fii puternic ca să poţi da dreptate oricui. „Foloseşti o poveste întâmplată aievea,

dar altfel, cu totul altfel”, îşi aminti Virgil glasul lui Iuliu Cosmin, observaţia lui din acea zi când îi vorbise despre intenţia sa de a scrie o dramă. SĂ FOLOSEŞTI IMAGINAŢIA PENTRU ADEVĂR. Mai limpezi decât oricând i se revelau după atâţia ani cuvintele străinului din faţa porţii: EU SÂNT ARMÂND. O nemulţumire îl încercase tot timpul după ce „scăpase” de manuscris, aşa cum ajuns în atelierul din turn un sentiment de ciudată pudoare îl încercase la gândul că cineva trecând pe uliţa din spatele parcului „prin fundul grădinii” şi-ar fi putut arunca ochii la coşul de gunoi şi să bage mâna acolo, „ia să vedem noi ce scrie în filele astea”… Nu rămăsese acasă mult timp. Însă plecând UITASE POARTA DESCHISĂ urmărindu-l încă ideea unei posibile indiscreţii din partea

170

acelui necunoscut’. Se învârtise de ici până colea prin tot oraşul şi ziua i se păru sterilă. AJUNGE ZILEI RĂUTATEA EL Cum deschidea câte o carte aiurea spunându-şi „ia să vedem primul rând din fruntea paginii la care deschid cât se potriveşte adevărul cuprins în el cu adevărul inimii mele din clipa de faţă”. Ultima oară se potrivise, căci fusese în chiar dimineaţa când Iana murea, iar el hotărâse MAI BINE SĂ NU MĂ DUC; MAI BINE SĂ N-O VĂD, SĂ CRED C-A PLECAT UNDEVA ŞI SE VA ÎNTOARCE, totuşi era ciudat căci deşi EL ŞTIUSE abia în dimineaţa acelei zile simţi clar şi neabătut IANA E SORA MEA când deschisese cartea la întâmplare; carte pe care cu o zi mai înainte i-o dăduse ei s-o citească iar Iana o lăsase pe pat în camera „Doamnei” fără ca cel puţin s-o deschidă (o abandonase acolo îi veni acest gând lui Virgil) lângă mult îndrăgitul mantou al mamei (scrie) pe care pesemne că-l încercase din n°u

atunci. AJUNGE ZILEI RĂUTATEA EI. Virgil nu-şi găsise tot timpul locul, era plin de gânduri, şi, ca de obicei, neputând să le pună în ordine decât la maşina de scris, ajunsese la Teatru căutând una acolo plimbându-se prin biroul pustiu tresărind luând până la urmă ceva de scris la întâmplare (toate maşinile erau puse sub cheie) un pix un creion colorat un stilou, şi no-tându-şi în carneţelul adus lui de cineva tocmai din China: Diary Book; însemnări zilnice"; o agendă, desigur. ÎNSEMNĂRI ZILNICE... ia să vedem! El vine acasă; După un insucces; El îşi găteşte singur; După ce scrie se spală pe mâini (ca Pilat din Pont); îşi aşterne să doarmă, nu doarme, nu poate adormi; El se aşază acum la televizor; pleacă; emisiunea de la televizor nu-i reţine atenţia; El scrie... Acum într-adevăr scria. TRUPUL E MARGINEA SUFLETULUI. Un poet minunat a scris lucrul acesta. De ce ne temeam atunci de „poetul minunat"? („Eu sunt Armând"). De ce m-am temut (scrie Virgil) să recunosc: IANA' E SORA MEA; Iana, sau, mă rog, personajul real care a stat în spatele el. Au fost ani grei, ani înverşunaţi, ani necesari poate. ANII LUI ARMÂND! Şi n-a mai venit el înapoi. S-a dus mama la el. Şi el a primit-o pe mama într-un birou după ce a făcut-o un timp să aştepte. A deschis uşa pe urmă ca un demnitar versat în arta politicii arătându-se surprins: Cum?! Dumneavoastră aici? Aţi aşteptat mult? Cu ce problemă? Mama l-a întrebat: Care e numele ei; al fetiţei? şi faţa lui Armând, de lup tânăr încă, a fost luminată de un rânjet. Ciudat: RÂNJETUL POATE LUMINA. El a venit la sfârşitul aceleiaşi săptămâni „pentru botez" în maşina raionului cu maşina plină de coşuri gre'e (era o secetă), în săptămâna următoare am fost mutaţi de la „castel" în casa cu turn

din oraş şi de atunci a venit săptămâna de săptămâna, câţi ani? Mamei i s-a recunoscut oficial măritişul cu omul din sat de la Orleanu menit de moş Henric în vremi încă tulburi (în schimbul şi a averii lui deloc neînsemnate) şi ea nu a cârtit căci acum ÎL AVEA PE ARMÂND şi le spunea tuturor BIETUL OM! I-A MURIT FEMEIA ŞI L-A LĂSAT VĂDUV CU O FETIŢĂ, în timp ce tot ţinutul ştia că femeia lui se aruncase într-o fântână a doua zi după ce ARMÂND ŞI-A ÎMPUŞCAT FIICA din cauză că NU L-A GĂSIT PE EL SĂ-L ÎMPUŞTE iar EL ERA TATĂL MEU mi-a spus-o chiar EL întâlnindu-l peste ani în străinătate cu prilejul (e adevărat bineînţeles) al unei olimpiade la care participasem ca „june boxer”. EL MI-A SPUS IANA E SORA TA vezi ce faci ai grijă cât poţi de ea, dacă nu poţi pe faţă din umbră... Un curvar sincer; sentimental. Care însărcinându-i fata îl ajută pe Armând să-şi poată dovedi fidelitatea „de clasă” căci glontele lui a ţintit (susţinu el) mult mai departe doar nu fusese nebun să-şi împuşte fiica din cauză „că iubise”; dar se lăsase sedusă de ELEMENTUL BURGHEZ. Mi-a fost frică să scriu acest lucru? Virgil lăsă jos pixul. ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL dar aici nu avea o fereastră prin care să-l poată privi. M-am grăbit (scrie el) am scris repede „ca să meargă”. După ce scriu mă spăl pe mâini ca Pilat din Pont. CEEA CE AM SCRIS AM SCRIS. Fereastra imensă ani de zile îi arătase ţinutul până la mari depărtări EI AU FOST NIŞTE ŢĂRANI ÎN FOND străbunicul lui fusese mai întâi argat, ca să intre la facultate (EL, ELEMENTUL) a trebuit să înveţe boxul, citise încă de mic povestirea „Mexicanul” de Jack London iar mai târziu îi prelua învăţătura... ACUM ERA LIBER SĂ JUDECE SINGUR DOAR MISTIFICÂND EŞUASE. Armând nu mai era nimic. ACUM

TREBUIA SĂ TRĂIASCĂ AVEA DATORIA ACEASTA. Dar cine ştie... Visez că scriu (scrie) visez că sunt... Am îmbătrânit. NICI SUFLETUL NU-I UN IZVOR INEPUIZABIL. Focul venea pe cărare... Pictând după natură, scrie Virgi'. Slab! Slab! Şterse tot. NI SE POATE ÎNTÂMPLA ORICE. Un vânt a! serii uşor ca o adiere. Lucrul acesta! —a mai citit undeva. Un om trecând pe drum fluierând; el între timp şi fumează. Sau un copil neastâmpărat, un copil, da. Hârşşşt! cu chibritul... Chibritul din mâna lui adus de la magazin pentru maică-sa. Omul aruncă ţigara peste gard, nimic mai simplu. UITASE POARTA DESCHISĂ. În acest timp hârşşt! chibritul, diavolul de copil şi-a băgat nasul pe poartă găsind coşul de gunoi... Seara e veche AM MAI TRĂIT (VOI MAI TRAI) ASTFEL DE SERI? Ostenise. Ca un drum ostenind pe acelaşi drum. Ai mei (scrie el) erau siguri de ei. Cunoşteau Raţiunea, cultivaseră Acţiunea. Seara e veche şi focul aleargă, aleargă vesel, ghiduş, printre crengile gardului „viu" putrezit pe alocuri. „Garduri vechi, urzici îngălbenite..." Scriu şi asta? Scriu. Scriu tot ce ştiu şi tot ce pot da a se înţelege că ştiu. Tânărul bogat: învăţătorule, ce bine să fac ca să cuceresc viaţă veşnică? I s-a răspuns: De ce mă întrebi „Ce bine?" Binele este unul singur! Atunci cine e vinovat? IANA A FOST SORA MEA şi acum focul ajunge lingă fereastra camerei din care ea lipseşte şi va mai lipsi...

173

Fereastra camerei e deschisă... Focul se joacă în tufa de trandafiri şi luaţi seama e către sfârşitul verii diavolul de copil a aruncat un chibrit sau poate de la ţigara omului care trecea pe drum fluierând. Cine spunea EU SUNT POARTA OILOR? cineva strigă de zor SUNT OAMENI

ACOLO? Virgil se grăbeşte. Scrisul lui nervos, cu litere mari însă, chiar puţin lăbărţat, acoperă filă după filă. Visează cu ochii deschişi „vede” totul din nou aşa cum s-a întâmplat. Trebuia să se întâmple aşa AŞA TREBUISE SĂ SE 5FÂR-ŞEASCĂ! Un trandafir uriaş s-a aprins în fereastră AMURGUL E JOS LA TEMELIA CASEI trântise poarta din mers la faţa locului ajunsese totuşi târziu, mult prea târziu. O lovitură puternică A CĂZUT SCARA ORI CE? (Sunt oameni acolo?) alergând în direcţia casei toată în flăcări vede fereastra camerei sale din turn zburând pe deasupra copacilor. O clipă şi nu va mai privi din ea niciodată ţinutul până la mari depărtări pe ecranul de foc al înserărilor de vară. VÂN-TUL ŞI ŞOAPTE. O limbă de vânt mătură de pe alee filele arse; un colţ de filă (din manuscris?) îi vine peste obraz făcându-l deodată atent. Atunci se trezi luminându-se dinlăuntru, ştiind că va putea SĂ REZISTE. A scris: VOI POVESTI DESPRE AMURG.

fine

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI
PETRECEREA
PARTEA A DOUA
DILUVIUL
VIA BLESTEMATĂ

Lector CONSTANTINA PALIGORA
Tehnoredactor CORNEL CRISTESCU
Bun de tipar 22. III.1984
Apărut 1984
Comanda nr. 2512
Coli de tipar 11

Tiparul executat sub comanda nr. 10 la întreprinderea poligrafică Iaşi Str. 7 Noiembrie nr. 49 – Iaşi REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

Citeam mai departe în Diogenes Laertios, că nevasta înţeleptului Pitagora, zisă Theano, prea-înţeleaptă ea însăşi, a dat câteva răspunsuri care pot veni în ajutor chiar şi celei mai moderne femei. Răspunsul la întrebarea

„Când se purifică o femeie care s-a unit cu un bărbat?” nu mai sună (ca şi întrebarea dealtfel) tocmai modern, însă eu îl transcriu: „Cu propriul ei soţ imediat, cu altul niciodată.” însă răspunsul următor veţi putea concede că-i şi actual, şi bun de aplicat situaţiei Id care eram obligat să mă gândesc iar, atunci. Anume că o femeie care intră la soţul ei, să-şi lase ruşinea odată cu hainele, iar la plecare s-o reia împreună cu hainele. Ce să reia deci? Ruşinea? Răspuns: „Ceea ce face să se numească femeie.”

Lei 8